

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att riksdagsmannen F. Pettersson i Tjärsta på grund af skada i högra knäet (olycksfall) tills vidare är oförmögen att deltaga i riksdagsgöromålen, intygas.

Stockholm 12 mars 1904.

Hj. Hirsch,
leg. läk.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:is 13 och 14.

§ 4.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Lagutskottet hade till behandling fått emottaga en af herr C. *Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.*
A. Lindhagen inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 104, hvori föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utfärda en förklaring af innehåll, att med det i 11 § 3 mom. af näringsfrihetsförordningen gifna medgifvandet för enhvar att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd icke afsåges handel med tobak eller hvad däraf vore förfärdigadt.

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utfärda en förklaring af innehåll, att med det i 11 § 3 mom. af näringsfrihetsförordningen gifna medgifvandet för enhvar att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd icke afsåges handel med tobak eller hvad däraf vore förfärdigadt.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Hasselrot*, *Hedenstierna*, *G. Andersson* och *Ridderbjelke*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lämnades till:

Herr Waldenström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne se af utskottets betänkande, finnes där antecknadt, att jag icke varit med om den slutliga behandlingen af detta ärende uti utskottet. Jag vill nu blott tillägga, att om jag varit det, skulle jag hafva yrkat afslag å motionen. Och jag skall nu yrka afslag å utskottets betänkande i denna del.

Det är naturligt — och ingen kan mer än jag önska — att tobakshandeln å gatorna på söndagar å Stockholms stads gator och alla möjliga andra städers gator bör borttagas. Men däremot kan jag icke vara med om att hos Kungl. Maj:t begära en lagförklaring, att tobak icke hör till lifsförnödenheter. Det synes mig vara ungefär detsamma som att hos vetenskapsakademien begära förklaring, att aborren icke hör till däggdjuren. Hvad skall en sådan förklaring betyda? Har någon människa någonsin egentligen kommit på den tanken, att tobak hör till lifsförnödenheter? Jag vet, att den understundom har räknats till nödvändighetsartiklar, men aldrig har jag hört, att den räknas till lifsförnödenheter. Redan af det skälet skall jag nu yrka afslag å utskottets betänkande. Mig förekommer det så, att man gör sig löjlig genom att begära en förklaring, att tobak icke hör till lifsförnödenheter. Hvilken människa brukar äta tobak för att därmed uppehålla sitt lif!

Men det är en annan sak, som också gör, att jag yrkar afslag, och det är, att motionären själf säger, att tobakshandeln å gatorna strider mot redan gällande lag. På tredje sidan säger han i sista stycket: »Utom dessa saksål, som kunna anföras mot gatuhandeln med tobaksvaror, kommer nu äfven, att densamma i själfva verket äger rum i strid mot gällande lag». Ja, men då är det väl *lag-skipningen*, som skall uppehålla ordningen, om tobakshandeln å gatorna strider emot gällande lag. Hvarför behöfs då en sådan förklaring som den nu ifrågasatta? Må man stämma dem, som göra sig skyldiga till öfverträdelse af lagen, och få dem dömda.

Nu säger motionären, att högsta domstolen bötfällt en person för tobakshandel å söndag, men att högsta domstolens domar icke

äro några prejudikat, efter hvilka underrätterna behöfva rätta sig. Ja, det är alldeles sant, men jag tänker, att om 2 à 4 personer blefve stämnda och dömda, skulle nog alla domstolar i Sverige finna sig föranlåtna att anse, att *detta* vore en tillräcklig lagförklaring.

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet. (Forts.)

Motionären säger också slutligen å samma sida: »Det lagbud, under hvars hägn ifrågavarande handel utöfvas, återfinnes i näringsfrihetsförordningens 11 § 3 mom., enligt hvilket det är 'en hvar, vare sig i stad eller på land, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd som ofvan sägs, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd'. Af dessa produkter kan det ej ifrågakomma att hänföra tobaksvaror annat än till lifsförnödenheter, men att de enligt författningens mening ej heller kunna infogas under nämnda rubrik, bör helst efter utfärdandet af 1893 års förklaring till 7 kap. 3 § strafflagen vara alldeles uppenbart».

Ja, men är *det* uppenbart, hvarför skall man då gå till Kungl. Maj:t och begära en förklaring af det, som är alldeles uppenbart?

Vidare säger motionären, att på somliga ställen betraktas gatuhandeln med tobak såsom likställd med handel med lifsförnödenheter och särskildt i Stockholm, kanske äfven på en del andra ställen; jag vet icke, om jag sett sådan handel i Gefle, men det hindrar ju icke, att den kan förekomma — jag är numera så sällan där. Men hvarför tar icke motionären själf itu med tobakshandeln å gatorna i Stockholm? Han är ju borgmästare i Stockholms stad. Och när han nu vet och anser det alldeles uppenbart, att tobak ej hör till lifsförnödenheter och att handeln med tobak ute på gatorna därför strider mot gällande lag, hvarför motionerar han då, att man skall gå till Kungl. Maj:t och begära förklaring af det, som i själfva verket, enligt hans egen mening, är alldeles uppenbart?

Det vore åtskilligt annat, som jag skulle vilja anmärka, men jag stannar vid det sagda, och jag anser det vara skäl nog för Kammaren att afslå utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Med det nu föreslagna skrifvelseförslaget åsyfta vi att få bort tobakshandeln å gatorna. Jag tror, att bägge kamrarna äro fullständigt ense om, att denna handel *bör* försvinna. Något annat sätt att få bort den än genom en förklaring sådan som den nu ifrågasatta har man icke tänkt sig kunna komma till stånd, utan att ett kringgående fortfarande skulle äga rum.

Nu har också inom Första Kammaren åtskilliga betänkligheter uppstått mot förslaget, men det oaktadt har man inom Första Kammaren tänkt på den stora fördelen att få bort tobakshandeln å gatorna och satt sig öfver de formella betänkligheterna samt med hänsyn till själfva sakens innebörd anslutit sig till skrifvelse-

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

förslaget. Jag hemställer, att Andra Kammaren ville handla på samma sätt och vara med om den föreslagna skrifvelsen, till hvilken jag nu yrkar bifall.

Herr Brock: Herr talman! Jag kan icke finna, att genom den ifrågasatta lagförklaringen det mål, som åsyftas, skulle vinnas. Därest jag i den ort, där jag är bosatt, gör anmälan om idkande af handel utan att lämna vidare uppgift, är jag berättigad att idka handel såväl i bod- och från upplagsställen som genom att kringföra varor. Detta synes mig vara en alldeles själfklar sak, och det bestyrkes tillräckligt af en lagbestämmelse i näringsfrihetsförordningen. Där står nämligen, att om någon vill *utom* den ort, där han är bosatt, kringföra varor till försäljning, skall han söka tillstånd hos Konungens befallningshafvande. Däraf framgår ju indirekt, att jag, om jag *inom* den ort, där jag är bosatt, vill kringföra varor till salu, behöfver endast göra en enkel anmälan till handelsregistret. Vidare står det uti nu ifrågavarande paragraf i näringsfrihetsförordningen, att därest jag vill kringföra till försäljning lifsförnödenheter, jorbruks- och ladugårdsprodukter, behöfver jag icke göra anmälan eller söka tillstånd. Om jag vill kringföra *andra* varor till försäljning, skall jag således göra anmälan eller söka tillstånd, d. v. s. göra anmälan, då det gäller försäljning *inom* den ort, där jag är bosatt, och söka tillstånd, såframt jag vill kringföra varor *utom* den orten.

Hvad skulle nu vinnas genom den ifrågasatta lagförklaringen? Jo, att det uttryckligen bestämdes, att handeln med tobak icke faller under den ifrågavarande lagbestämmelsen. Lagen skulle då direkt uppmåna den, som vill kringföra tobak till försäljning, att göra anmälan till handelsregistret eller söka Konungens befallningshafvandes tillstånd, såframt det gäller försäljning *utom* den ort, där han är bosatt. Häraf skulle följden således blifva, att den, som ville kringföra tobak till försäljning, skulle få åtskilliga kostnader, större och mindre, nämligen kostnad för anmälan till handelsregistret eller kostnad för sökande af tillstånd hos Konungens befallningshafvande. Enligt min mening skulle, som sagdt, den ifrågasatta lagförklaringen endast tvinga den, som vill kringföra tobak till försäljning, att göra anmälan därom i de fall, där han förut varit fullkomligt oförhindrad att idka dylik försäljning.

I öfrigt synes det mig något egendomligt, att man, för att förhindra försäljning af tobak å sön- och helgdagar, föreslår en lagförklaring, som skulle verka såsom förbud endast för vissa personer att sälja tobak, och detta ej blott sön- och helgdag, utan jämväl under hela veckan i öfrigt.

På dessa skäl ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Man har ju på många olika sätt genom förslag till Riksdagen försökt att finna någon utväg att komma åt tobakshandeln å gatorna, som uti flera afseenden kan anses vara menlig, såsom jag också utvecklat i min motion. Nu har jag visserligen för min del förmenat, att dylik handel strede emot gällande lag, och att polismyndigheterna hade möjlighet att begagna sig af gällande lag för att få bort densamma. Men det betyder ej mycket, hvad den ena eller andra personen tycker. I min motion har jag ej sagt annat än *min* mening. Tobakshandeln å gatorna har fortgått, oaktadt man på många sätt fäst uppmärksamheten därå, att den lämpligen bör bort. Om man således afslår förslaget endast på den grund, att tobakshandeln å gatorna är en själfklar olaglighet, leder detta med visshet i alla fall ej till någon ändring.

Jag vill fästa uppmärksamheten uppå, att det förslag, som nu framkommit från utskottet, endast är ett naturligt komplement till den lagändring, som skedde 1893. Förut förhöll det sig på det sätt, att cigarrbodas höllos öppna å sön- och helgdagar, och oaktadt högsta domstolen i plenum förklarar, att tobaksvaror voro att hänföra till kramvaror och att således tobaksbodas skulle hållas stängda å sön- och helgdagar, lände icke ens detta prejudikat till efterrättelse. Då om någonsin tycker jag, att det bort vara klart, att tobaksbodas skulle vara stängda å sön- och helgdagar, men icke förty beslöt Riksdagen, just med anledning därå, att man icke i tillämpningen hade samma uppfattning som högsta domstolen, att afgifva den förklaringen, att bestämmelsen i 7 kap. 3 § strafflagen afsåg icke handel med tobak och hvad därå vore förfärdigadt. På samma sätt behöfves här en lagförklaring. Här är det fråga om en författning rörande den allmänna hushållningen, och i fråga om sådana författningar har Riksdagen enligt 89 § regeringsformen befogenhet att göra påminnelser hos Kungl. Maj:t och att framställa önskemål rörande, bland annat, förklaring af dylik lag. Då man nu 1893 utfärdade den förklaring, att tobaksvaror voro att hänföra till kramvaror och således icke till nödvändighetsartiklar, så är det helt naturligt och riktigt, att man på denna väg äfven förklarar, att med lifsförnödenheter och jordbruksprodukter icke afses tobaksvaror, ty annars ställer sig saken så, att på samma gång man föreskrifver, att tobaksbodas skola hållas stängda å sön- och helgdagar, därför att tobaksvaror icke äro att hänföra till nyttighetsvaror, tillåter man, att på gatan utanför de stängda bodarna tobaksvaror säljas på grund därå, att de enligt en annan författning äro att hänföra till lifsförnödenheter o. d., hvilket ju icke kan vara riktigt. Det må nu vara så, att herr Waldenström anser saken vara solklar, men faktiskt är, att ifrågavarande handel i alla fall utöfvas, och därför är det ju nödvändigt, att man gör någonting åt saken.

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Hvad nu särskildt angår herr Brocks invändning, så förhåller sig det sig nog icke så, som herr Brock sade. Denna bestämmelse kan icke kringgås på de sätt herr Brock uppgaf. Det ena sättet var att anmäla sig till idkande af gårdfarihandel med tobak, men tillstånd därtill skulle icke medgifvas, om det skulle göras försök därtill. Vidare kan bestämmelsen ej heller, såsom herr Brock anser, kringgås genom en vanlig anmälan om handel inom den ort, där man är bosatt, ty en sådan anmälan medför icke rättighet att inom denna ort kringföra varor. Det synes således vara en missuppfattning af herr Brock, att författningen skulle på detta sätt kunna kringgås.

Jag skall på grund af hvad jag nu anfört bedja att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Neiglick: Jag ber att få ansluta mig till motionen, och jag gör detta på grund af den erfarenhet jag har, såväl från det samhälle jag tillhör som ock från andra städer i landsorten, om den utsträckning, i hvilken gatuhandeln med cigarrer och cigarretter utöfvas, särskildt å sön- och helgdagar. Äfven om man icke har den uppfattningen, att denna handel i och för sig själf är lagstridig, kan man enligt mitt förmenande icke låta bli att obehagligt beröras af det sätt, hvarpå den utöfvas. Man kan å sön- och helgdagar knappast passera en mera betydande gatukorsning utan att påträffa ett flertal minderåriga pojkar, som sälja cigarrer och cigarretter. Låt vara, att de sälja äfven till äldre personer, men de sälja icke minst till minderåriga, och det är naturligt, att de skola söka sina kunder bland andra minderåriga. Atminstone i mitt samhälle går det nämligen till så, att ett par pojkar slå sig tillsammans och köpa en half låda cigarrer eller några buntar cigarretter samt sälja sedan ut dessa på gatorna.

Dessa pojkar kunna således icke använda den utväg herr Brock anvisade eller att anmäla sig till firmaregistret, ty de äro minderåriga. Jag tror således icke, att de, som mest idka dylik handel på gatorna, i laga ordning kunna skaffa sig handelsrättigheter.

Äfven om det är sant, såsom herr Waldenström sade, att denna handel redan i och för sig är en lagstridighet, så att det icke skulle behöfvas något ytterligare lagbud för att få bort densamma, så är det å andra sidan lika sant, att den stora allmänheten och äfven myndigheterna icke hafva klart för sig, att det är en lagstridighet; och äfven om man skulle kunna bibringa dem denna uppfattning genom att så småningom skaffa prejudikat i saken, skulle det dock gå långt fortare genom en lagförklaring. Det är icke lätt för en åklagare att, sedan denna handel nu tolererats under många år, utan någon särskild anledning börja på att åtala. Får man en sådan lagförklaring, som här föreslagits,

är det däremot mycket lätt att ingripa, och på den grund skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Herr talman! Till svar på det, som vice ordföranden i lagutskottet sade, ber jag att få framhålla, att jag är lika intresserad som han af att åtgärder vidtagas, på det man må blifva af med söndagshandeln med tobak på gatorna i städerna. Men jag vill icke, att Riksdagen för detta ändamål skall ingå till Kungl. Maj:t med en, enligt min tanke, så galen hemställan, som att Kungl. Maj:t skulle förklara, att tobak icke hör till lifsförnödenheter. Kan man icke hitta på något annat sätt, så får man väl vänta, till dess man blir klokare, hvilket man ju möjligen kan bli till nästa år.

För öfrigt upplyste herr Lindhagen, att Kungl. Maj:t och Riksdagen redan år 1893 förklarar, att tobak icke hörde till lifsförnödenheter, utan till kramvaror, i följd hvaraf tobaksbodarne måste hållas stängda å sön- och helgdagar. Om nu Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1893 förklarar, att tobak hör till kramvaror, skola vi då nu gå till Kungl. Maj:t och begära en förklaring, att den icke hör till lifsförnödenheter? Kan det vara rimligt af Riksdagen att göra något sådant? Den lagförklaring, som behöfs, den skall man söka därigenom, att man stämmer dem, som öfverträda lagen.

Det är polismyndigheten, som här skall ingripa. »Men», sade herr Lindhagen, »polisen gör det icke; den har andra åsikter.» Då skall man anmäla polisen hos justitiekanslern — männe man sökt göra det? — på det att justitiekanslern må ingripa. Man bör väl tänka sig, att justitiekanslern skall hafva reda på, hvad motionären säger vara uppenbar lag och uppenbar lagöfverträdelse.

Nu sade herr Neiglick — jag tror, att det var han — att äfven om man vet, att denna handel är olaglig, och just kanske därför att man vet det, beröres man obehagligt af denna handel. Ja, den berör äfven mig obehagligt, men icke obehagligt i den meningen, att jag tycker, att det är förargligt, att dessa karlar stå där på gatorna, utan i stället från den synpunkten, att jag frågar mig själf: »Hvad är det för polis vi hafva här i Stockholm? Hvad är det för polismästare, och hvad är det för öfverchef för polisen, som tillåter sådant? Har man icke borgmästare och magistrat, eftersom det kan opåtaladt hända så uppenbara lagöfverträdelser på alla gator?»

Nu sade herr Neiglick, att det är klart, att en allmän åklagare, som blundat för och tolererat detta oskick under flera år, skall finna det obehagligt att gripa in. Ja, det är alldeles riktigt, det förstår äfven jag. Det är obehagligt att rätta en förseelse, men det är ännu mycket obehagligare, att förseelsen får fortfara. Menar verkligen herr Neiglick, att vi skola skriva till Kungl. Maj:t och säga: »Var god gif oss återigen en förklaring, att tobak hör

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

till kram och icke till lifsförnödenheter, på det att allmänna åklagaren måtte få känna det mindre obehagligt att gripa in mot ett ofog, som han hittills i strid mot tydlig lag tolererat?» Är det Riksdagen värdigt att skriva så till Kungl. Maj:t? Nej, den s. k. lojala tobakshandeln i all ära, men jag för min del kan icke finna mig på något sätt öfvertygad af det, som blifvit anfördt till stöd för utskottets hemställan, utan fortfar att yrka afslag å densamma.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Emedan näringsfrihetsförordningen, som det här gäller, till stor del ligger under Konungens befallningshafvandes ämbetsbefogenhet, torde det tillåtas mig att anföra några ord. Visserligen hade jag, då det föreliggande skrivelseförslaget icke är af större vikt, icke tänkt att yttra mig i frågan, oaktadt jag visst icke varit ense med utskottet om lämpligheten af detta förslag, men då olika meningar yppat sig om näringsfrihetsförordningens innebörd, skall jag tillåta mig att säga något härom.

Det grundläggande stadgandet i denna förordning innehålles i dess 1 §, som lyder: »Svensk man eller kvinna är med de undantag och inskränkingar samt under de villkor i öfrigt, som här nedan upptagas, berättigad att i stad eller å landet idka handels- eller fabriksrörelse, handverk eller annan handtering». Detta är grundstadgandet, och det är detta, som gifvit författningen namnet näringsfrihetsförordning. Härigenom har hvarje svensk man och kvinna tillförsäkrats rätt att idka näring, handel eller annan handtering; och i alla de fall, då näringsfrihetsförordningen icke stadgar något undantag därifrån eller därför uppställer några särskilda villkor, äger på grund häraf full näringsfrihet rum.

Se vi nu på hvilka villkor och undantag, som i allmänhet äro uppställda för vissa slag af näring — jag bortser härvid från specialbestämmelser, som gälla för vissa speciella yrken, såsom bokhandel m. fl. —, så finna vi för det första — härom stadgas i 2 och 9 §§ — att för rättighet att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller att med biträde af annan än hustru och hemmavarande barn till afsalu tillverka fabriks- och handverksarbeten eller såsom yrke utöfva annan handtering fordras anmälan hos offentlig myndighet, därvid den anmälande skall styrka, att han äger vissa kvalifikationer; han skall äga god frejd och råda öfver sig och sin egendom. Men styrker han detta, så erhåller han en sådan rättighet allenast genom en dylik anmälan. Vidare äro särskilda bestämmelser meddelade — härom handlas i 10 § — i fråga om s. k. realisation, som vi talade om häromdagen, och s. k. gårdfarihandel eller kringförande af varor till afsalu utom den ort, där någon är bosatt. För att erhålla rätt därtill fordras icke endast att med bifogande af vissa betyg hos

offentlig myndighet göra anmälan, utan därtill behöfves att erhålla dylik myndighets tillstånd.

För så vidt däremot en näring eller handelsrörelse icke faller antingen under grosshandel, handel i bod, tillverkning för afsalu af fabriks- eller handtverksarbeten, utöfvande såsom yrke af annan handtering eller ock under realisation eller gårdfarihandel, har hvarje svensk man och kvinna rätt att utöfva en sådan näring.

Nu säger motionären — det återfinnes på sid. 3 uti föreliggande betänkande — att det lagbud, under hvars hägn ifrågorande handel utöfvas, återfinnes i näringsfrihetsförordningens 11 § 3 mom., enligt hvilket det är »en hvar, vare sig i stad eller på land, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd som ofvan sägs, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd.» Nej, så förhåller det sig nog icke. Det är icke på grund af detta lagstadgande, som denna handel utöfvas, utan det är därför att denna handel icke faller vare sig under grosshandel eller handel i bod eller från annat upplagsställe eller tillverkning af varor till afsalu eller utöfvandet såsom yrke af annan handtering. Man har utan vare sig anmälan eller tillstånd rätt att tillfälligtvis utöfva handel inom den ort, där man är bosatt. Vi, som tillhöra landsorten, veta ju, att det är icke endast handel med tobaksvaror, utan äfven försäljning med hvarjehanda sorts varor, som utöfvas där utan vare sig anmälan eller tillstånd, och denna handel är tillåten, för så vidt icke försäljarne gå utom den ort, där de äro bosatta.

Det synes mig därför, som om man med denna skrifvelse icke skulle vinna något annat, än att Kungl. Maj:t skulle säga, att det lagstadgande, rörande hvilket Riksdagen begär förklaring i en viss riktning, icke innehåller hvad Riksdagen förutsatt, och att följaktligen en sådan förklaring icke kan afgifvas. Jag tror, att det vore icke endast olämpligt, utan äfven oriktigt att skrifva och begära något sådant, äfven om det vore ofarligt. Det är väl ingen här i kammaren, som icke är ense med motionären därom, att tobakshandeln på gatorna är ett ondt, och att man bör komma den på lifvet. Men man kommer den *icke* på lifvet genom att skrifva på detta sätt; man snarare riskerar att ytterligare undanskjuta frågan. Och dessutom är det väl icke lämpligt, att Riksdagen skrifver och begär något, på hvilket Riksdagen sannolikt kan vänta ett afslag från Kungl. Maj:t.

Dessutom torde den erinran, som talaren från Mariestad framställde, i viss mån äga sin riktighet. Visserligen lærer väl aldrig någon Konungens befallningshafvande på framställd begäran om tillstånd enligt 10 § i näringsfrihetsförordningen att utöfva sådan handel, som här är i fråga — om det kunde tänkas, att sådant tillstånd begärdes — underlåta att vägra sådant tillstånd. Men däremot lærer en person, som uppfyller de kvalifikationer, som i all-

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

mänhet äro stadgade för rätt att utöfva handel, nämligen att råda öfver sig själf och sin egendom samt att äga god frejd, icke kunna förhindras att efter en simpel anmälan till handelsregistret utöfva sådan handel som här i fråga, därest han icke, som jag förmenar, skulle hafva rätt därtill ändå.

För min del skulle jag emellertid mycket gärna vara med om en skrifvelse, som kunde råda bot för det öfverklagade onda i fråga om tobakshandeln, och jag skulle gärna hafva velat själf nu föreslå en sådan skrifvelse, om icke motionen varit så begränsad, att utrymme därtill inom motionens ram icke finnes.

Här har framhållits, att Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag. Ja, det må ju så vara. För mig har det dock uppgifvits, att detta skulle hafva berott allenast på det något olämpliga sätt, hvarpå en talare trädt i härnad mot lagutskottets betänkande. Men i hvad fall som helst synes det mig icke vara något skäl för Andra Kammaren att nu bifalla denna skrifvelse, hvilken, så vidt jag kan förstå, Kungl. Maj:t icke kan göra något annat med än lägga i sin stora papperskorg.

Jag anhåller att få förena mig med dem, som yrkat afslag på utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: När jag först läste lagutskottets betänkande, reflekterade jag ungefär såsom herr Waldenström. Jag tyckte, att det var besynnerligt, att man kunde betrakta tobak såsom lifsförnödenhet, och tänkte, att om detta blir auktoriseradt, så dröjer det väl icke länge, förrän man anser äfven brännvin såsom lifsförnödenhet och således lämnar hvar och en frihet att utbjuda det på Stockholms gator. Men då jag vidare tänkte på saken, kom jag till den öfvertygelsen, att om denna skrifvelse kan leda därtill, att man får bort denna tobakshandel på Stockholms gator, så kan det vara likgiltigt, på hvilket sätt det tillgår. Följaktligen kommer jag att rösta för utskottets betänkande.

Jag tänkte mig äfven, att utskottet, innan det framlagt denna sin hemställan, väl tagit i öfvervägande, om denna skrifvelse skall kunna leda till det äsyftade målet. Har icke utskottet gjort det, så må utskottet själf svara för denna oegentlighet. För min personliga del tror jag, att jag mycket väl kan vara med om att låta utskottet utsätta sig för denna risk. Hufvudsaken är i alla fall, såsom också åtskilliga här i kammaren redan påpekat, att få bort denna tobakshandel. Den är ju en skandal för hela nationen, och jag är alldeles förvissad om, att de utländingar, som besöka vår hufvudstad, skola, då de komma hem, först af allt berättas, att cigarrbodarne hafva de i Stockholm stängda om söndagarna, men i stället hafva de öppnat cigarrhandel på gatorna.

Jag tror, att den åtgärd, man nu har att vidtaga, är att bifalla utskottets förslag. Skulle polismyndigheterna i Stockholm

därjämte vilja företaga de åtgärder, som herr Waldenström påpekade, så kommer ju frågan att angripas från två sidor, och följaktligen borde man kunna komma därhän att en gång få bort denna tobakshandel.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Det åberopade lagrummet om näringsfrihet talar icke endast om lifsförnödenheter, utan äfven om jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd. Således, om tobaken icke kan räknas till lifsförnödenhet, hvilket icke heller jag anser, så tror jag, att det kan ligga nära till hands att räkna den till jordbruksprodukter, och äfven att det kan vara möjligt att räkna den till alster af inhemsk husslöjd, då ju en del cigarrer och cigarretter tillverkas hemma.

Nu kan man möjligen säga, såsom herr Widén, att det öfverklagade missförhållandet icke kommer att genom detta skrifvelseförslag afhjälpas. Därom vill jag icke tvista, men hufvudsaken är, att om man vill hafva detta ofog ur världen, bör man vidtaga någon åtgärd, som kan leda därhän. Utskottet har efter noggrannt öfvervägande kommit till det resultat, att på denna väg saken bäst kan främjas. Om det nu är så, att Kungl. Maj:t skulle finna, att saken bättre främjas genom ett lagförslag eller något annat, så har jag naturligtvis ingenting däremot. Uppmärksamheten är emellertid väckt på saken. Riksdagen har förklarar, att den vill hafva en förändring, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de åtgärder, som kunna vara lämpligast.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Jag har visserligen svårt att utan omedelbar tillgång till motiven för denna lagstiftning söka vederlägga herr Widéns uppfattning, men jag kan endast säga det, att såvidt motionärens fullständiga utredning innebär och såvidt diskussionen inom utskottet gaf vid handen, synes det mig, att det icke finnes någon grund för hans uppfattning, utan efter min tro är gatuhandeln ingalunda, såsom herr Widén påstod, fullkomligt fri. Hvad som är alldeles säkert, är, att uppfattningen i alla händelser är mycket växlande på olika orter, om det än skulle vara så, att på vissa orter herr Widéns uppfattning omfattas; ty här i Stockholm anses icke hvar och en hafva rätt att idka handel med hvilka kringförda varor som helst.

Det skulle på det högsta förvåna mig, om denna kammare, som icke just plägar vara slaf under formalistiska betänkligheter, skulle låta leda sig af sådana betänkligheter till att underlåta att söka finna ett botemedel för ett reellt och af alla erkändt ondt. Det går väl an att såsom herr Waldenström stå och dundra mot polisen. Men det är väl bättre att försöka finna ett snabbt och

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet. (Forts.)

kraftigt verkande medel mot det onda, som man vill afhjälpa, än att hänvisa till justitiekanslern, som skall, förmodar jag, åtala polisen, då en lång rättegång om denna sak skulle utspinna sig, om hvars utgång man icke med vissnet vet någonting. Ty låt vara, att vi för vår del skulle vara benägna att anse, att polisen borde redan nu hafva tillämpat lagen på det sätt vi önska, så kan det ju dock vara möjligt, att det kan anses finnas så pass stora skäl för, att lagen är otydlig, att man icke på den vägen vinner någonting. Äfven i det afseendet synes det mig märkvärdigt, om kammaren skulle vägra bifall till hvad lagutskottet föreslagit.

Och därest nu äfven något afseende utöfver hvad lagutskottet anmärkt borde fästas vid ett eller annat lagrum i ifrågavarande författning, vore det högst egendomligt, om man skulle hafva så stort misstroende till Kungl. Maj:ts möjlighet att uppfatta det reellt riktiga och söka finna den bästa utvägen, att man utan vidare anser, såsom herr Widén, att, om icke allt, som Riksdagen skrifver, är precis till alla delar fullkomligt, Kungl. Maj:t skall utan vidare kasta det i papperskorgen. Det förefaller mig snarare, som om Riksdagens skrifvelse, därest den kommer till stånd, skulle så klart och tydligt visa Kungl. Maj:t, att ett behof af ändrad lagstiftning föreligger, att, om Kungl. Maj:t icke gillar den väg, Riksdagen i sådant afseende anvisat, Kungl. Maj:t utan tvifvel skulle känna sig högeligen uppfordrad att utfinna en annan och bättre utväg.

På dessa grunder, herr talman, yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Med herr Staaff förenade sig friherre *De Geer*.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Här har anförts af vice ordföranden i lagutskottet, att Första Kammaren antagit utskottets förslag. Däremot vill jag fästa uppmärksamheten uppå, att under de 20 år jag varit riksdagsman har aldrig Första Kammarens bifall eller afslag på ett utskotts förslag utgjort någon norm för Andra Kammarens beslut. Tvärtom har det väl stundom lutat åt andra sidan.

Vice ordföranden i lagutskottet sade, att i denna 11 § i näringsfrihetsförordningen talas äfven om landbruksprodukter, och att man dit kunde hänföra tobak. Men motionären säger i sin motion, som lagutskottet gillar, att af de produkter, som nämnas i 11 § 3 mom., kan det icke komma i fråga att hänföra tobak till annat än lifsförnödenheter, således icke till landbruksprodukter. Motionären menar således, att tobak *icke* kan hänföras till landbruksprodukter, men vice ordföranden i lagutskottet sätter det i fråga.

Herr Staaff sade, att Andra Kammaren icke skall vara till den grad slaf under formalistiska betänkligheter, att den icke kan ut-

färda en olämplig skrifvelse — ty så måste väl herr Staaff anse den, så vidt jag kan begripa — om Kungl. Maj:t finner Riksdagens förslag olämpligt, kan han dock däraf se, att en lagändring behöfves, och själf taga initiativ till en sådan. Men hvarför kan då icke Riksdagen besluta en skrifvelse med anhållan om en verklig lagändring i stället för en förklaring, att tobaksvaror icke äro lifsförnödenheter, sedan Kungl. Maj:t och Riksdagen, som sagdt, redan år 1893 förklarar dem vara kram?

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Man säger, att en sålunda begärd lagförklaring kan vinnas snabbare än en lagförklaring, som erhålles i rättegångsväg. Ja, det är sant, men, mina herrar, huru många paragrafer finnas icke i våra lagar, i synnerhet i de nyare, som blifva föremål för olika tolkningar och domslut i olika rätter? Skulle nu Riksdagen därför gå in till Kungl. Maj:t och säga: »det är olika tankar om betydelsen af denna och denna paragraf, var därför god och gif oss en lagförklaring, som säger, att meningen med densamma icke är hvad häradsrätten i Råneå har trott, icke heller hvad polisen i Stockholm inlagt däri»? Är det riksdagsgöra detta?

Herr Staaff får ursäktas, att jag »dundrar» något. Mig synes, att denna fråga, så obetydlig den än är i sak, har ganska stor principiell betydelse. Det har blifvit en praxis i lagutskottet — och jag har framhållit det i utskottet många gånger — att, utan att man egentligen vet hvad man vill, föreslå den ena skrifvelsen till Kungl. Maj:t efter den andra, innehållande sådana ord som »torde» och »synes» och »möjligen» och allt sådant där, så att om Kungl. Maj:t frågade: »hvad mena herrarna?», finge vi svara: »det veta vi icke själfva; det får Kungl. Maj:t utreda.»

Herr talman, jag skall be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det har ifrågasatts, att den af mig nyss gjorda tolkningen af näringsfrihetsförordningen och särskildt af här ifrågakomma paragrafs 3 mom. icke skulle vara riktig. För att genomdrifva detta, torde det tillåtas mig att något beröra förhållandet med tillkomsten af ifrågavarande stadgande.

Detta stadgande i 11 § 3 mom. af näringsfrihetsförordningen stod icke i den ursprungliga förordningen, och där behöfdes det icke heller. Ursprungligen förekom, såsom allmän inskränkning i den allmänna bestämmelsen i första paragrafen, som jag nyss citerade, allenast föreskrift därom, att för rättighet att utöfva vare sig grosshandel och annan sådan näring, som nu omhandlas i 2 §, eller gårdfarihandel, som nu afses i 10 §, det skulle göras anmälan därom hos vederbörlig myndighet, hvarvid skulle styrkas, att sökanden hödde öfver sig själf och sin egendom och hade god frejd. När sedan på Riksdagens initiativ 1887 års förordning utfärdades, hvarigenom meddelades föreskrift om Konungens befallningshafvandes tillstånd för rättighet till s. k. realisation och gård-

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet. (Forts.)

farihandel, då tillkom ifrågavarande moment för att förekomma, att hinder skulle läggas i vägen för landtmän eller andra att sälja lifsförnödenheter eller hemslöjdsalster vare sig inom eller utom den ort, där de voro bosatta. Det var således ett korrektiv mot författningen om gårdfarihandel, ett undantag från undantaget, och har icke afsett att ändra grundbestämmelserna för näringsfriheten i öfrigt. Och det är nog det förhållandet, att tobakshandeln på gatorna icke kommer under vare sig 2 eller 10 §§:s stadganden, som gjort, att den hittills icke kunnat lagligen åtkommas af vederbörande. Det är därför i det afseendet, vi behöfva en lagändring, att denna handel blir direkt *förbjuden*. Men alldeles icke böra vi för detta ändamål skrifva och begära en lagförklaring, som herr Waldenström uttryckte sig, därom, att tobak icke är att hänföra till lifsförnödenheter. Det behöfves icke, och det hjälper icke heller.

En del talare hafva antydtt, att äfven om det nu icke skulle vara fullt riktigt att skrifva på sätt som föreslagits, så kunde man gärna skrifva ändå; det skulle dock vara gagneligt att härigenom fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken. Det skulle nog gå så, att fastän Riksdagen skrifver galet, kan det hända, att Kungl. Maj:t svarar rätt i alla fall. Men är väl detta ett riktigt resonemang? För mig synes det, som om det borde vara Andra Kammaren nog, att genom den väckta motionen och genom den diskussion, som här förts, uppmärksamheten blifvit fäst uppå, att här behöfver göras någonting. Och i anledning häraf lär Kungl. Maj:t mycket väl kunna vidtaga nödiga åtgärder utan att Riksdagen behöfver komma med en sådan minst sagdt egendomlig skrifvelse som den föreslagna.

Ur den synpunkten kan man vara motionären tacksam, att han kommit fram med sitt förslag, hvarigenom uppmärksamheten blifvit väckt uppå, att här är något att göra. Men jag tycker, att det skulle vara nog med detta, utan att man behöfver gå med på en skrifvelse, hvilken, såvidt jag kan förstå, äfven om den icke precis lägges i papperskorgen, dock icke kan leda till någon sådan förklaring, som däri begäres.

Häruti instämde herr *Pettersson* i Södertelje.

Herr Brock: Jag har delvis blifvit förekommen af herr Widén, men vill dock tillägga några ord.

Att en person, som endast vid ett eller annat tillfälle kringför varor till försäljning, ej behöfver därom göra anmälan, kan väl vara möjligt, men jag talade om det fall, att en person gjort till sitt yrke att kringföra varor till försäljning inom den ort, där han är bosatt, och i detta fall är en anmälan erforderlig. Motionären säger i sin motion på ett ställe: »Genom anmälan om handel

vinnas endast rätt att försälja varor i bod eller från annat upplagsställe. Det synes mig, som om lagutskottet delat denna uppfattning och därigenom kommit till det oriktiga skrivelseförslaget. Jag skall nu icke sysselsätta mig med tolkningen af bestämmelserna i näringsfrihetsförordningen, utan hänvisa till ett beslut, som Andra Kammaren fattade för åtta dagar sedan. Kammaren biföll då herr Bergendahls motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en lagändring, hvarigenom det förfarande skulle omintetgöras, att en person kunde hålla realisation och idka gårdfarihandel icke blott i den kommun, där han vore bosatt, utan äfven i andra, såframt han blott gjorde en anmälan till handelsregistret, att han hade filialer i dessa. Däraf framgår tydligt, att kammaren och lagutskottet haft den uppfattningen, att man kunde genom en anmälan få rätt att kringföra varor.

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Vidare vill jag än en gång hänvisa till själfva ordalydelsen uti ifrågavarande 11 § 3 mom. af näringsfrihetsförordningen. Där står, att en hvar äger att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter. Skulle det nu tilläggas, att i det lagstadgandet icke inbegreps handel med tobak, så skulle detta blott innebära, att, om man ville kringföra tobak till försäljning, man skulle göra anmälan eller begära tillstånd. Följaktligen blefve icke kringförandet af tobak förbudet. Detta synes mig alldeles klart.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Gentemot herr Waldenström vill jag anmärka, att om herr Waldenström hade varit med om diskussionen i lagutskottet under hela tiden, hade nog herr Waldenström fått sin uppmärksamhet fäst därpå, att i lagutskottet af ordföranden förfäktades den åsikten, att tobaksvaror vore att hänföra till jordbruksprodukter. Till och med bland jurister råda således olika åsikter, huruvida tobak kan hänföras under dessa kategorier eller icke, och däri ligger ett ytterligare skäl, hvarför man bör begära en lagförklaring.

Herr Waldenström sade, att vid denna skrivelse vet man icke, hvad man vill. Men det är tvärtom hvad utskottet sökt undvika. Herr Waldenström ordar som vanligt mot de motioner, hvilkas syfte han förmåler sig gilla. Han har framhållit, att man borde skriva till Kungl. Maj:t och bedja, att Kungl. Maj:t skulle hitta på något; men det är just motsatsen mot hans förslag, att icke skriva. Detta mot herr Waldenström.

Hvad nu herr Widéns erinringar beträffar, så är detta en helt annan sak. Han påstår, att handeln på gatorna är fullkomligt fri i alla orter, så snart den utöfvas af en person, som är bosatt på orten. Detta är för oss Stockholmare en fullständig nyhet; och det vore, synes mig, högst äfventyrligt, om kammaren genom understöd

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

åt herr Widéns uppfattning skulle göra det uttalandet, att handeln på städernas gator är alldeles fri. Det vore väl alldeles för galet, men det leder herr Widéns uppfattning till.

Jag har ej förut hört den tolkning, som herr Widén nu framfört, och vid min förfrågan hos vederbörande, på grund af hvilket stadgande man tillåte tobakshandeln på gatorna, har ingen haft något att förmåla härom. När man studerar tillkomsten af dessa författningar, finner man, såvidt jag förstått, att år 1887 var det meningen att reglera allt slags ambulatorisk handel. Man hade rättighet att efter anmälan idka handel från bod och annat upplagsställe, men den ambulatoriska handeln skulle regleras på annat sätt. Och därför göres också icke i 11 § det undantag, som herr Widén uppgaf, eller att den ej skulle afse handel å den ort, där man är bosatt. Paragrafen innehåller ju generella bestämmelser och gäller äfven för dem, som idka handel på den ort, där de äro bosatta. Det stadgande, hvarom här är fråga, lyder sålunda: »För öfrigt vare det ock en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd, som ofvan sägs, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd.» Huru kan man i ett så generellt stadgande som detta inlägga den betydelsen, att därmed afses endast handel utom den ort, där man är bosatt? Detta är ju blott en allmän föreskrift, att med här uppräknade varor får hvem som helst, vare sig han bor på orten eller ej, utan tillstånd eller anmälan, idka handel. Jag får därför verkligen säga, att det skulle vara i högsta grad äfventyrligt att understödja en sådan uppfattning, att, i strid mot nu anförda lagbuds formella affattning och i strid mot den åtminstone här Stockholm gängse åsikten, det skulle stå t. ex. hvarje Stockholmare fritt att sälja varor på gatorna så mycket han ville. Jag tror, att herr Widén härvidlag bestämt gjort sig skyldig till en missuppfattning.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet varit med om att tillstyrka den nu ifrågavarande framställningen, ber jag att med några ord få angifva skälen härtill.

Enligt mitt förmenande bär Riksdagen själf skulden till, att gatuhandel med tobaksvaror nu förekommer i städerna. Vid riksdarne år 1894, 1895 och 1897 var denna fråga med anledning af då väckta motioner på tal här i Riksdagen. Man begärde då en förklaring eller en ändring af 7 kap. 3 § strafflagen i syfte att jämställa gatuhandel med tobaksvaror med »kramlåda eller annan bod». Dessa förslag förkastades emellertid, hufvudsakligen af det skäl, att en förklaring i detta fall ej var på sin plats och att en ändring af den nämnda paragrafen ej ansågs påkallad af omsorg om sabbatens helgd. Jag vill fråga herrarne, hvad polismyndig-

heterna skola kunna göra efter en sådan förklaring från Riksdagens sida.

Jag tror, att det skulle ha varit till stor nytta för herr Waldenström, om han inom utskottet velat deltaga i denna frågas behandling. Jag kom för min del därvid till den öfvertygelsen, att Riksdagen här på visst sätt begått ett misstag, och på grund däraf ansåg jag, att Riksdagen äfven borde söka afhjälpa det missförhållande, som råder i detta afseende.

Vidare har inom utskottet anförts exempel på, huru man från juridisk synpunkt tolkat 3 kap. 3 § strafflagen, och däraf styrktes jag ytterligare i den uppfattningen, att här verkligen behöfves en förklaring af nu ifrågavarande lagbestämmelser.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Gentemot hvad herr Lindhagen nu senast yttrade ber jag att få påpeka, att när man tolkar en författning, lär det icke vara nog med att endast läsa en lösryckt paragraf för sig, utan man måste se på den ifrågavarande författningen i sin helhet. Om man nu betraktar näringsfrihetsförordningen i hela dess sammanhang, finner man den för denna förordning ledande grundsatsen uttryckt i 1:a paragrafens af mig förut berörda stadgande, att hvarje svensk man och kvinna har rätt att idka handel eller annan handtering, för så vidt icke lagen därutinnan gör något undantag. Och jag anser mig i det föregående hafva påvisat, att lagen icke med afseende å nu ifrågavarande slag af handel gör något sådant undantag.

Anledningen till att det ifrågavarande stadgandet infördes i 11 § var — som herr Lindhagen syntes mig indirekt erkänna — just tillkomsten af 1887 års författning om gårdfarihandel. Men genom tillägget af detta stadgande gjordes ingalunda någon ändring i de delar af näringsfrihetsförordningen, som icke berördes af de särskilda föreskrifterna i 1887 års författning.

Nu har det framhållits, att det skulle vara så farligt, om Riksdagen skulle ansluta sig till den af mig gjorda tolkningen; man skulle därmed alldeles släppa gatuhandeln loss.

Hvad först tolkningen af författningen beträffar, tror jag, att domstolar och öfriga myndigheter komma att fortfarande, oberoende af de åsikter, som enskilde riksdagsmän eller till och med Andra Kammaren härvidlag må uttala, tolka lagen så, som de anse vara det riktigaste.

Och hvad gatuhandeln beträffar, visar det sig ju, att den florerar åtminstone här i Stockholm, fastän herrarne där göra en annan tolkning af författningen än jag. Det är ju för att råda bot på detta missförhållande, som motionären vill, att Riksdagen skall aflåta den nu föreslagna skrivelsen till Kungl. Maj:t. Men att dy-

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvilgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

lik handel, särskildt med tobaksvaror, kan äga rum beror nog icke på det anförda stadgandet i 11 § 3 mom., utan på innehållet i näringsfrihetsförordningen i dess helhet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Om det varit motionärens afsikt att med det nu föreliggande förslaget minska förbrukningen af tobaksvaror, skulle jag ha varit den förste att önska bifall åt hans förslag, men då anledningen till att han framlagt detsamma synes vara den, att han ser illa därpå, att några fattiga stackare och mindre fabrikanter genom sådan handel afsätta sina varor och möjligtvis förtjäna sitt bröd, kan jag icke gifva honom mitt understöd. Att afsikten varit den nu nämnda, framgår af den motivering, som i motionen anförts för förslaget. Det heter nämligen där bland annat: »De, som igångsätta eller furnera denna handel, lära förnämligast vara mindre fabrikantfirmor. En dylik firma kan på en gång utsända många tiotal försäljare. Äfven förekommer, att dylik handel anordnas af agenter eller från en och annan mindre cigarrhandel. Att medgifvandet af en sådan rörelse innefattar en illojalitet mot cigarrhandlarne, är obestridligt. Detta framstår så mycket tydligare som rörelsen äger rum just om helgdagarne, men i det stora hela afstannar om hvardagarne, då publiken hellre uppsöker de då tillgängliga cigarrbodarne. Innehafvarne af cigarrbodor förlorade genom 1893 års beslut hvar och en omkring sextio dagskassor om året, och förespeglningarna om att afsättningen i stället skulle bli så mycket större på lördagarne hafva ej uppfyllts hufvudsakligen i följd af den uppträdande gatuhandeln», och sedan säges i fortsättningen, att de mindre fabrikantfirmorna endast på detta sätt kunna vinna afsättning för sina varor. Det är ledsamt, att dessa skola behöfva anlita söndagen för denna försäljning, men äfven de behöfva lefva på sin fabrikation, liksom äfven de, som sälja varorna, äro i större behof af förtjänst än innehafvarne af de stora cigarraffärerna.

Om jag icke sett orätt, är med cigarrhandel vanligen äfven förenad en annan handel, nämligen handel med tidningar. Men tidningsförsäljning på söndagarne äger rum på gatorna lika väl som cigarrförsäljning. Jag kan icke förstå annat, än att innehafvarne af cigarrbodor äfven skola förlora på att icke de ensamma få försälja tidningar om söndagarne, men i det fallet höras inga klagomål. Jag kan för min del icke finna annat, än att sabbaten vanhelgas lika mycket däraf, att en person går och ropar ut tidningar som att en cigarrhandlare helt tyst bjuder ut sina varor till den, som vill köpa.

Huru man än vill lagstifta härvidlag, tror jag, att lagbestämmelserna komma att kringgås. Lagutskottet har äfven antydt, att så skulle blifva fallet med afseende å det af motionären nu fram-

lagda förslaget. Utskottet säger nämligen: »Det vill synas utskottet, som om motionären till äfventyrs något underskattat den möjlighet att i viss mån förringa den ifrågasatta lagförklaringens effektivitet, som kan ligga i den uti 11 § 2 mom. af näringsfrihetsförordningen medgifna rätt för så kallade själf försörjare att med biträde af hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar. Äfven om denna form för idkande af tobakshandel om söndagarne hittills varit mera sällsynt, förefinnes ej någon säkerhet, att så allt fortfarande skulle blifva fallet, därest öfrig tobakshandel å söndagarne komme att upphöra.» Det ser således ut, som om utskottet själf trodde, att man genom att bifalla motionärens förslag ej skulle kunna vinna hvad man vill vinna i detta afseende, utan att detta förslag skulle komma att kringgåas.

För min del kan jag icke se annat, än att vi med ett bifall till det föreliggande förslaget komma att taga en liten förtjänst från dem, som mest behöfva den, för att i stället gifva densamma åt dem, som äro i mindre behof däraf.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Staaff: Det är icke, herr talman, en gissning af oss, att tillämpningen här i Stockholm skulle bero på det ifrågavarande lagrummet, utan det är en upplysning, som motionären meddelat i lagutskottet efter att hafva inhämtat den af vederbörande polismyndighet. Man kan ju huru mycket som helst bestrida hvarandras åsikter och argument, men det förefaller mig, att man i alla fall bör medgifva riktigheten af upplysningar, rent faktiska upplysningar, som på detta sätt lämnats.

Hvad nu angår herr Carl Perssons yttrande, lyckades jag icke fullt uppfatta detsamma. Men så mycket tyckte jag mig förstå, att hans uppträdande var föranledt af något slags ömhet för de fabrikanter, hvilkas varor på detta sätt kringföras. Jag är förvisad om, att den ärade talaren, därest han känt rätta förhållandet i detta afseende, icke skulle hafva låtit sin känsla tala detta språk. Ty förhållandet är, att här i Stockholm utbildad sig en varuförfalskning i stor skala af cigarretter, tillgående på det viset, att dåliga cigarretter tillverkas och förses med ett varumärke, som är efterapadt ett bekant, i handeln infördt och af allmänheten uppskattadt märke. Såmedelst bedrages allmänheten med falska varor. Gång efter annan har den ene efter den andre af dessa små fabrikanter blifvit efterhållne och lagförde samt dömda för efterapande af fabriksmärke. Det har därvid förekommit, att förbrytelsen upprepats, så att, oaktadt straffet begynt med böter, det slutligen gått till fängelse. Men affären är så gifvande, att i alla fall denna cigarrettförfalskning i stort alltjämt fortsättes, och det är just genom denna gatuhandel med tobak, som dessa fabrikanter särskildt erhålla

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

den stora afsättningen af sina varor. Under sådana förhållanden tror jag icke, att herr Carl Persson, om han känt till detta, skulle med så stort medlidande sett på dessa fabrikanter. Det är alldeles visst, att de solida fabrikanterna icke hafva någon som helst särskild ömhet för denna gatuhandel, utan de se nog synnerligen gärna, att den upphör.

Hvad herr Widéns yttrande beträffar, så vet naturligtvis jag icke mera än han, huru Kungl. Maj:t handlar i afseende å Riksdagens skrivelser. Men nog förefaller det mig underligt, att han förmenade, att aflåtandet af en skrivelse skulle göra absolut ingenting, åstadkomma, att det icke blefve någon lagstiftning i detta afseende, men att däremot, om man icke aflåte en skrivelse, diskussionen i kammaren skulle göra ett sådant underverk, att Kungl. Maj:t af sig själf företoge någonting i saken.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Waldenström: Jag skulle vara med om lagutskottets hemställan, ifall jag kunde tro, att ett beslut i den riktningen skulle verka hindrande på den cigarrettförfalskning, som herr Staaff nyss talat om. Det har berättats mig, att man här förfalskar cigarretter genom att bland tobaksblad inblanda Aftonblad och andra dylika saker. Tro herrarne då, att det hjälper något, om Kungl. Maj:t förklarar, att tobak icke är att hänföra till lifsförnödenheter? Då säger man bara, att Aftonblad måste väl hänföras till lifsförnödenheter.

Mot herr Anders Olsson skall jag be att få påpeka, att orsaken till, att jag icke var med i utskottet, då detta ärende slutbehandlades, ingalunda var, att jag ej *ville* vara med — jag tror, att jag varit med och deltagit i diskussionen i denna sak mer än herr Olsson —, men orsaken var, att jag var bortrest i ett viktigt ärende till min hemstad och icke kunde vara på två ställen på en gång. Detta i parentes sagdt.

Nu har utskottets vice ordförande sagt, att någon i utskottet anmärkte, att tobak vore att hänföra till jordbruksprodukter. Ja, det är alldeles rätt, att den anmärkningen gjordes. Men andra framhöllo, att man hade mera skäl att räkna tobak till näringsmedel, och styrkte detta med, att man i gammalsvenskan talade om att »dricka» tobak. Nu åtminstone tänker jag dock, att man ej gör välling af tobak, för att dricka den. Hur det var på den tiden, det vet jag icke.

Herr Persson i Tällberg: Jag har mig väl bekant, att det fordras tolf nämndemän för att öfverrösta en domare, men jag har dock ansett mig böra begära ordet i denna fråga.

Här hafva så många häradshöfdingar och borgmästare yttrat

sig i denna sak, utan att man fått någon klarhet i densamma, att jag verkligen tror, att dessa herrar äro för lärda för att begripa den. Men, mina herrar, denna sak är ofantligt enkel. Hvad är det vi vilja? Jo, vi vilja hafva bort tobakshandeln på våra gator; vi vilja, att Kungl. Maj:t skall vidtaga sådana åtgärder, att denna handel kommer bort. Men här vill man ju genom en negativ åtgärd komma till detta mål. Man vill, att Kungl. Maj:t skall förklara, att tobak icke hör till eller kan jämföras med de i 11 § 3 mom. af näringsfrihetsförordningen omförmälda varor. Men hvarför kan man icke skriva till Kungl. Maj:t direkt om tobaken och säga: Vi vilja hafva ett absolut förbud emot att den varan säljes på våra gator. Vi skulle då vinna vårt mål, och juristerna behöfde icke alls tvista om meningen i det ena eller andra afseendet. Nog förstår Kungl. Maj:t hvad tobak är. Att tobak icke hör till landtmannaprodukter eller till lifsförnödenheter, det begriper Kungl. Maj:t mycket väl, blott vi gå direkt på saken och säga hvad vi mena. Men då hvarken motionären eller utskottet gjort det, och till dess motionären och utskottet komma under fund, med att skriva direkt och tydligt, så att det icke behöfs någon vidlyftig tolkning, yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

Om förklaring af 11 § 3 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 72 ja, men 134 nej; och hade kammaren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 5.

Lagutskottets härefter föredragna utlåtande, n:o 25, i anledning af väckta motioner angående särskilda lagbestämmelser i fråga om städers och därmed jämförliga samhällens rätt att upplåta mark till bebyggande, blef af kammaren godkänt.

§ 6.

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfarandets
tillämpning.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Lagutskottet hade till behandling fått emottaga två särskilda, vid innevarande riksdag afgifna motioner, åsyftande inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

I den ena af dessa motioner, n:o 34 inom Första Kammaren, hade herr *Hedborg*, med instämmande af herr *Hägglund*, föreslagit, att Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning:

Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning tills vidare ej skall äga tillämpning inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gefleborgs län i annat fall, än att med ägostyckningen afses, att viss till gränserna bestämd ägovidd skall utläggas till tomter invid stad, municipalsamhälle, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan.

Denna lag skall gälla tills vidare intill 1907.

Den andra af berörda motioner hade afgifvits under n:o 78 inom Andra Kammaren af herr *O. Emthén*, med hvilken herrar *Hörnsten*, *Granlund* och *Andersson* i Baggböle instämt; och hade däri föreslagits, att Riksdagen ville för sin del antaga följande lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning:

Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning ej skall äga tillämpning å bolag eller förening för ekonomisk verksamhet tillhörigt hemman inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands eller Gefleborgs län; dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1907.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herrar *Hedborgs* och *Emthéns* förevarande motioner, ville för sin del antaga följande

Lag

angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning ej skall äga tillämpning inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gefleborgs län i annat fall, än att med ägostyckningen afses, att viss till gränserna bestämd ägovidd skall utläggas till tomter invid stad, municipal-samhälle, järnvägsstation, hamnplats eller eljest enligt af Kungl. Maj:t fastställd plan; dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1907.

Vid utlåtandet var fogadt reservation af herrar *Hasselrot*, *Leman*, *Uppström* och *Waldenström*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till förevarande motioner.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Waldenström, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har reserverat mig mot lagutskottets förslag i denna fråga, och jag anser mig äfven böra något motivera min reservation, ehuru väl jag förstår, att detta icke kommer att leda till något resultat i denna kammare.

Vi hafva haft lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring endast sedan 1896. Att redan nu komma och begära, att en del af denna lag skall suspenderas — och detta icke för hela Sverige, utan allenast för några vissa län — det finner jag i och för sig vara olämpligt.

Men saken har därjämte en mera real sida. Jag gjorde sistlidne sommar en resa i Norrland och särskildt i lappmarkerna. Jag kom då att tala med en bonde, som syntes mig vara ganska förständig. Han yrkade på ett förbud af nu ifrågavarande innehåll. Men därjämte förklarade han, huru de närvarande förhållandena i Norrland hade uppstått. Saken var, att en sågverksägare förr hade rättighet att af en bonde köpa afverkningsrätten till hans skog under 50 års tid. En förständig bonde gjorde då upp kontrakt på det sätt, att sågverksägaren icke fick afverka träd under en viss storlek. Då ägde han sin skog, hade virke och ved för husbehof samt mulbete för sina kreatur. Men sedermera hafva Riksdagen och Kungl. Maj:t ändrat tiden till 20 år, och denna har därefter blifvit ytterligare inskränkt till fem år. Då hafva sågverksägarna insett, att de icke kunde fortsätta på det gamla sättet, och de började därför att köpa hemmanen hellre, än att de underkastade sig en sådan lagstiftning. Det är klart, att, då afverk-

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfarandets
tillämpning.
(Forts.)

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfä-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

ningstiden är så kort som fem år, en sågverksägare icke kan med fördel vidtaga de åtgärder, som äro nödvändiga för transport af timret från afverkningsplatsen. Bolagens hemmansköp var alltså en ren konsekvens af Riksdagens beslut. Men då hette det strax: »Nu upphör alldeles den själfägande bonden. Bolagen köpa hemmanen och bönderna blifva arrendatorer». Och hvad göra då sågverksägarna? De stycka hemmanen. Hvad de vilja hafva, är icke hemmanen, utan skogen. Därför stycka de bort inägorna och sälja dem till bönderna, som sålunda få förblifva själfständiga bönder, under det att sågverksägarna behålla skogen. Men då skall äfven detta motas. Men motar man detta, så uppstå naturligtvis andra olägenheter, som också måste motas, och så måste man oupphörligt stifta nya undantagslagar.

Nu säga motionärerna, att det är alldeles omöjligt, att en hemmansägare i Norrland skulle kunna existera på den odlade jorden. Ja, detta är ett tal, som man mycket ofta hör, men då man säger sådant, tager man icke i betraktande, att jorden kan skötas på olika sätt. Jag tror för min enskilda del, att om jorden där uppe sköttes ordentligt, skulle bönderna reda sig på den. De redde sig på den tid, då skogen icke hade något egentligt värde, så att de ej hade någon nämnvärd inkomst af densamma, emedan skogen var så belägen, att det då ej lönade sig att fälla träden och transportera dem till ett sågverk eller att säga dem för hand och köra ned dem till närmaste försäljningsplats.

Med sådana lagstiftningsåtgärder, som här äro föreslagna, kommer man in i ett lagväsen, som icke allenast icke är nyttigt, utan till och med är skadligt. Hela lifvet, både samhällslifvet och det privata lifvet, blir omgärdadt af så många stadgar och bötesbestämmelser, att man blir bunden, icke allenast till händer och fötter, utan äfven till fingrar och tår och icke får röra sig annat än efter lagmelodier. Laglydighet är en dygd, som aldrig framalstras genom lagar. Den kommer af en god moralisk uppfostran, och där denna icke finnes, verkar den naturliga kärleken till friheten gentemot onaturliga lagar lagbrott och till slut lagförakt. Det onda byter endast om form för att göra sig oåtkomligt, och den, som lyckas däri, anser sig hafva gjort en god gärning och räcker lång näsa åt lagstiftaren. Det är alltsammans. Laglydnad är en mycket skön planta, men också en ömtålig planta. Det är därför en mycket viktig uppgift för lagstiftningen att icke genom öfverflödiga eller onaturliga lagstiftningsåtgärder kväfva dess lif, ty då blifva lagparagraferna till slut endast döda bokstäfver. De myndigheter, som skulle öfvervaka deras efterlefnad, känna sig vanmäktiga och måste blunda för öfverträdelserna. Och så stå lagarne där såsom döda bokstäfver. De dö med den laglydnad, som de döda. Det lagförakt, som häraf skapas, kommer sedermera att utbreda sig öfver områden, där man har förnuftiga och goda

lagar, för hvilka laglydnaden just skulle vara det rätta stödet, om den icke vore dödad genom onaturliga lagbud.

Herr talman! Ehuru jag icke på något sätt kan hoppas, att hvad jag nu yttrat skall inverka på kammarens beslut, har jag likväl velat säga det och yrkar i öfverensstämmelse därmed afslag både å utskottets betänkande och å de motioner, som föranledt detsamma.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Emthén: Herr talman! Såsom motionär i den föreliggande frågan vill jag säga några ord.

Det har visat sig, att den år 1896 stiftade lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring i Norrland medfört det fördärliga bruket, att, sedan en del bolag förvärfvat skogshemman, bolaget genom ägostyckning frånskiljer inägorna, men behåller all skogsmarken i flesta fall. Å denna skogsmark kan mången gång finnas 50-tals eller hundratals tunnland myrmark, som är tjänlig till odling, men denna odlingsbara mark upplåtes aldrig till jordbruk. Bolaget låter icke uppodla den, och ej heller förekommer det, att den utarrenderas till någon jordbrukare, som möjligen därigenom skulle kunna bereda sig större slätterängar.

Det är betecknande, att Norrlands landtmätarekår såsom en man är enig därom, att denna lag gjort skada. Redan 1890 vid ett landmätarsammanträde här i Stockholm yttrade förste landmätaren i Västerbottens län om ägostyckningslagen, som då förelåg till behandling: »Styckningsändamålet är här öfver hufvud att frånskilja inägorna från skogsmarken utan att fråga efter, om någon befolkning på dem skall kunna existera. Ja, meningen är väl sällan eller aldrig, att så skall ske». Detta är betecknande nog.

Dessa landtmätare hafva nu haft i uppdrag att ägostycka hemmanen, och sådana förrättningar hafva ägt rum i betydande utsträckning. Sålunda har häradshöfding Hedborg i sin motion omnämnt, att under 1902 nära 1,000 ägostyckningar skett i Norrland. Jag ber herrarne tänka på, att den skogsmark, som frånskilts dessa hemman, och all den odlingsbara mark, som där finnes, för all framtid undandragits den jordbrukande befolkningen.

Jag vill tillägga, att i Norrland finnas många sågverk, som äga femtiotals skogshemman, men som aldrig ägostycka, emedan de inse, att jordbruket därigenom försämras för befolkningen.

På grund af de få ord, som jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman! Ofta får man i denna kammare se förslag i en eller annan riktning, som kunna förefalla egendomliga, och till dessa torde förevarande, af utskottet tillstyrkta förslag kunna hänföras. Det önskemål, som motionärerna vilja vinna, är att hindra bolagen att förvärfva fastigheter. Men det

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfä-
randets
tillämpning.
(Forts.)

föreslagna korrektivet är att neka bolagen att sälja fastigheter. Detta är två olika saker, hvilka naturligtvis böra verka i alldeles motsatt riktning såsom motiv beträffande suspenderandet af ägostyckningslagen.

Motionärerna hafva anfört, att det i vissa län förhåller sig så, att bolagen ofta frånstycka inägojorden från inköpta hemman, och att därvid till dessa inägor lägges allt för obetydlig del af skogsmarken, hvilken bolagen till största delen själfva behålla, samt att inom den af bolagen undantagna skogsmarken ofta finnes åtskillig mark, som skulle kunna uppodlas. Jag förstår icke denna argumentering, ty är det så, att ett bolag säljer en del af ett hemman, nämligen inägorna, till enskilda personer, så kan det väl icke finnas något hinder för bolaget att, om det så önskar, uppodla den odlingsbara mark, som kommer att ligga inom det icke försålda området. Ja, säger man, men bolaget odlar icke upp marken. Ja, jag medgifver, att det förhåller sig så. Men blir denna odlingsbara mark odlad, om bolaget har kvar hela området? Tro herrarne, att någon fördel för det allmänna och särskildt för den, som vill förvärfva ett mindre jordbruk, kan vinnas därigenom, att man nekar bolaget att sälja den odlade marken till enskilda personer? Hvad blifver följden, om man vägrar bolag att använda den lättare form för markens frånskiljande, som ligger i ägostyckningsinstitutet? Jo, följden blefve naturligtvis den, att bolaget fortfarande komme att behålla jämväl den odlade marken. I stället för att denna mark, därest den genom en ringa kostnad kunde skiljas från den öfriga marken, blefve upplåten för att med äganderätt brukas af någon mindre bemedlad — i allmänhet är det endast mindre bemedlade, som förvärfva jord af ifrågavarande beskaffenhet i skogsbygderna — så blir denne arrendator af jorden. Arrendet varar ett eller annat år. Därefter kommer det en ny arrendator, och så fortgår det, ända till dess att utarrenderingen upphör, därför att jorden så småningom blifvit så försämrad, att något jordbruk ej kan idkas. Vill man verkligen, att de områden, som höra till hemmanen och bestå af inrösningsjord, fortfarande skola användas till jordbruk, så ligger det i sakens natur, att man måste söka anordna det så, att de kunna förvärfvas af enskilda personer. Man bör då icke tvinga personer med små tillgångar att i dessa bygder slå sig på arrenden eller hindra dem att, om de vilja uppföra en egen gård, förvärfva marken därtill. Nödgas de uppföra sina gårdar på arrenderad mark, så kommer förr eller senare den dag, då gården måste bortflyttas och den således för ägaren, som med stor möda uppfört densamma, befinnes värdelös.

Man har åberopat, att antalet af de i de norrländska länen under 1900, 1901 och 1902 förrättade ägostyckningar vore så betydligt, och förmenar, att de anförda siffrorna vore afskräckande stora. Men dessa siffror bevisa naturligtvis ingenting, ty om de

skulle bevisa någonting, så borde motionären äfven hafva meddelat uppgift på antalet af de hemmansklyfningar, som förrättats under samma år. Att man nu använder ägostyckningsinstitutet, som är mycket billigare än hemmansklyfningen, är ju helt naturligt, och motionären skulle mycket lätt kunnat öfvertyga sig om, att i samma mån, som antalet ägostyckningar ökats, har hemmansklyfningarna minskats. För öfrigt har hemmansstyckningen med användande af det ena eller andra institutet under de tio sista åren åtminstone i Norrland ökats i betydlig grad, och jag trodde, att, då denna kammare vid flera tillfällen uttalat önskan, att så många som möjligt kunde beredas tillfälle att förvärfva sig äganderätt till någon del af en fastighet, kammaren med tillfredsställelse skulle se, om denna önskan till någon del kan förverkligas; och det har jämväl ifrågasatts att genom statsanslag söka främja detta mål, nämligen att bereda möjlighet för mindre bemedlade att skaffa sig egna jordbruk.

Önskligt är, att vid styckning af jord nödig skogsmark måtte utläggas till de olika hemmanslotterna, och att denna grundsats är riktig lärer ingen vilja bestrida. Men jag nödgas bestrida, att detta mål vinnes på den här föreslagna vägen. Det synes mig vara egendomligt, att man kan tro sig få en ändamålsenligare och för köparne förmånligare styckning till stånd, därigenom att lagen suspenderas. Det lärer nämligen vara uppenbart, att icke vållar man bolagen någon synnerlig olägenhet, om man nekar dem att sälja vissa områden. Om utskottets förslag blefve lag, skulle följden endast blifva den, att några försäljningar af inrösningsjord ej komme till stånd, i det att bolagen behöfde ej blott skogsmarken, utan äfven inägorna.

Hvad Gefleborgs län beträffar, har jag för öfrigt icke hört någon, som beklagat sig öfver missförhållanden med afseende å ägostyckningarna, och jag bestrider bestämdt, att motionärerna kunna från detta län anföra några bevis för sitt påstående, att ägostyckningarna varit i större utsträckning skadliga. Om än missbruk i detta liksom i allt annat kunnat förekomma, så torde dock ägostyckningarna till öfvervägande del varit till gagn, särskildt med hänsyn till den lättare formen och de minskade kostnaderna, som ägostyckningsinstitutet medför i jämförelse med hemmansklyfningarna.

Nu säga motionärerna och utskottet, att ägostyckning ej bör få äga rum i annat fall, än att därmed afses utläggande af tomt invid stad o. s. v. Jag kan icke förstå, huru någon kan påstå, att ägostyckning lämpar sig för utläggande af tomter vid städer och andra samhällen. Skulle ägostyckningsformen användas för sådant ändamål, så skulle jag i likhet med motionärerna yrka, att lagen suspenderades, ty hvad skulle det blifva för ordning i jordeböckerna, om man styckade ett hemman till dylika små områden och därvid åsatte dessa mantal, som skulle komma att uttryckas med

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfarandets
tillämpning.
(Forts.)

bräktal på 7 à 8 siffror? Detta skulle endast åstadkomma oreda. Ägostyckningsformen är icke lämplig för afskiljandet af så små ägoområden som tomter. Däremot lämpar den sig väl och har också blifvit användt till utbrytande af egentliga hemmansdelar om $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$ o. s. v. af en hemmansdel.

Jag anser, att denna suspendering icke är nödig i allmänhet, än mindre för Gefleborgs län. Jag vill emellertid icke motsätta mig motionärernas förslag i hvad det afser de öfriga länen, nämligen Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. Däremot hemställer jag, huruvida det verkligen kan vara skäl att påtvinga Gefleborgs län, där något behof af ändring icke föreligger, ett förslag sådant som det förevarande. Hvarför skall man icke i detta län hafva rättighet att använda ett förfarande, som obestridligen varit till fördel, särskildt, jag upprepar det, med hänsyn till de minskade kostnaderna för klyfning.

Jag skall därför, herr talman, icke yrka afslag å utskottets förslag i dess helhet. Man må suspendera lagen för de län, där motionärerna påstå sig känna till förhållandet och — om detta är riktigt — där lagen verkat skadligt. Men jag tillåter mig yrka, att i förslaget göres den ändring, att Gefleborgs län uteslutes.

Jag har i denna kammare ofta uttalat önskvärdheten af, att bolagens jordförvärf inskränkas, och jag har uttalat såsom min mening, att det enda medlet härför är att förbjuda bolagen att förvärfa jord. Ett lagförslag i sådan riktning skulle föra oss till en lösning af det öfverklagade missförhållandet angående jordbruket i Norrland, och jag hade icke trott, att, då vi önska ett förslag om förbud för bolagen att köpa jord, ett förslag skulle framläggas, som förbjöd bolag att sälja jord.

Herr talman! Jag yrkar, såsom redan är anfördt, den ändring i utskottets förslag, att Gefleborgs län måtte uteslutas.

Herr Burman: Herr talman, mina herrar! I denna särskildt för Västerbottens läns lappmarker viktiga fråga ber äfven jag att få säga några ord.

I detta läns lappmarker innehafva bolagen för närvarande inemot hälften af den i mantal satta jorden, och största delen af denna deras egendom är redan ägostyckad. Detta har i regel skett på det sätt, att endast den odlade jorden, hvilken i dessa trakter upptager en ytterst liten ytvidd, jämte någon ringa, därintill belägen skogfattig mark, blifvit frånskild. Allt odlingsland i öfrigt — såväl slätter-myängar som skogbeväxt mark — har bibehållits för skogsägarnes räkning. En del af slättermyrängarna utbjudes visserligen nu till en början på arrende åt kommande köpare af inägojorden, men man svärfvar icke i okunnighet om deras framtida ändamål, då man ser, att den andra delen redan börjat utdikas för skogskultur.

Huru framtiden kommer att gestalta sig för en person, som inköpt ett dylikt frånstyckadt ägoområde för att därpå söka sin utkomst, kan man lätt tänka sig. Vi antaga, att han har flera barn. Möjligheten att dela jorden dem emellan är på grund af dess ringa ytvidd för honom stängd. Han kan endast erbjuda ett af dem den föga afundsvärda lotten att blifva hans efterträdare; och lefnadsutsikterna för denne efterträdare äro icke ljusa. Det frånstyckade området har nämligen, som sagdt, ytterst ringa ytvidd, så ringa, att det icke ens föder sin man. Visserligen erbjuda bolagen vid försäljningen af jorden köparne arbetsförtjänst hos sig, men denna arbetsförtjänst, som hufvudsakligen skall erhållas vid bolagens skogsafverkningar, kommer, åtminstone hvad lappmarkerna beträffar, att blifva mycket ojämn, enär utstämplingar af skog på därvarande hemman återkomma endast hvar tredje år. Åbon kommer sålunda att under två år delvis få svälta sig fram. Endast under det tredje året erhåller han något ringa arbete. Och hur går det med åbons syskon, som kanske äfven de äro födda och uppfödda på gården? Ja, sådana förhållandena nu äro, medan Norrlands kronoparker äfven äro stängda för odling, måste de utvandra. Jag ser ingen annan utväg.

Att en lag, som i så hög grad bidrager till att blotta en hel landsdel på människor och uppväcka missnöje med det bestående hos de få, som stanna kvar, icke redan blifvit upphäfd, är egendomligt. Den åsikten, att det bästa försvaret för vår nordliga landgräns ligger i att där hafva en enda vidsträckt ödemark, hör väl dock, hoppas jag, till en förfluten tid.

Denna lag har för Västerbottens läns lappmark varit olycklig, och då bolagen, mänskligt att döma, efter hand kommo att underlägga sig äfven den andra hälften af därvarande hemman, är det hög tid, att lagen oskadliggöres, på det att icke äfven denna hälft må blifva föremål för samma behandling som den hälft, hvilken redan kommit i bolagens ägo.

Jag yrkar bifall till urskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Det är nu endast fråga om antagandet af ett provisoriskt lagförslag, och detta lagförslag har redan fallit i Första Kammaren. Under sådana omständigheter är det i realiteten utan betydelse, huru Andra Kammaren kommer att fatta sitt beslut. Jag vill därför icke ingå i någon längre sakdebatt i denna mycket utdebatterade fråga.

Jag vill endast framhålla, att syftet med detta lagförslag är att hindra, att bolagen på ett olämpligt sätt fortfara att vid försäljning ägostycka sina hemman. Man vill, att med ägostyckningen skall anstå, tills mer betryggande former kunnat fastställas för densamma. Man har velat förebygga, att dessa ägostyckningar, som nu pågå i ofantligt stor utsträckning, skola fortfarande äga

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfarandets
tillämpning.
(Forts.)

rum på samma sätt som hittills, så att, när den lag, som nu håller på att utarbetas, verkligen blir färdig, den ej blir antagen blott pro forma.

Då jag tror, att Andra Kammaren fortfarande hyser samma sympatier för Norrlands framtid och sunda utveckling i allmänhet, hoppas jag, att Andra Kammaren ger detta till känna genom att vidhålla sitt förra året fattade beslut och af denna anledning biträder det af lagutskottet framlagda provisoriska lagförslaget, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr *Nordin* instämde häruti.

Herr *Ericsson* i Vallsta: Herr talman! Jag vill så godt först som sist förklara, att jag i sak instämmer med hvad min ärade kamrat, herr *Johnsson* i Bollnäs, yttrat. Jag känner till fall, där hemman genom tillämpning af ägostyckningsförfarandet räddats från att komma i bolagens händer. Det har sålunda förekommit, att hemman, till följd af ägarens död eller andra omständigheter, utbudits till salu och som sannolikt skulle kommit i bolagens händer, därest de icke på lämpligt sätt genom ägostyckningsförfarandet kunnat förvärfvas af mindre bemedlade personer, som behöft en bit jord för att kunna föda ett par tre kor. Dessa personer ha genom detta förfarande kommit i tillfälle att förvärfva ett sådant hemman. De ha köpt det gemensamt, och sedan har ägostyckningen verkställts, hvarigenom hemmanet kommit att uppdelas mellan ända till sju à åtta stycken småbrukare i stället för att, om det blott hade kunnat vara en köpare, hemmanet otvifvelaktigt gått i bolagens händer. Jag är ju, som kammaren vet, vän af att försöka bevara vår själfägande jordbrukande befolkning, och i detta fall har jag gått så långt, att jag varit med om att motionera om förbud för bolag att *förvärfva* fastighet. Men jag kan icke vara med om att förbjuda bolag att *sälja* jordbruksfastighet, där så kan falla sig lämpligt. I våra dagar, då man sträfvar att bereda egna hem åt så många som möjligt, kan jag icke finna något skäl att lägga hinder i vägen för ett tillvägagående, som afser att åstadkomma hvad som i alla fall kan bli eget hem. Man säger, att en person icke kan reda sig på jordbruk, därest han icke får inkomst af skogen; bolagen borde därför förbjudas att sälja ägolotter utan skog därtill. Då får jag emellertid säga, att jag tycker som herr *Johnsson*, att det är bättre, att bolagen få sälja jordbitar utan skog, än att de icke få sälja något alls, ty om bolagen icke få sälja jorden ensam, låta de helt enkelt bli att sälja *något*.

Då jag således för min del icke kan annat än anse, att det är synnerligen olämpligt att nu komma med sådan här provisorisk lagstiftning, och då man ej åtminstone i Gefleborgs län haft olä-

genhet af ägostyckningslagen, utan tvärt om fördel af densamma, har jag samma yrkande som herr Johnsson, nämligen att Gefleborgs län må utgå ur förslaget. Jag vill icke motsätta mig den föreslagna lagen för de andra län, som anse sig hafva fördel af densamma, men jag anser, att Gefleborgs län icke bör tagas med.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Centerwall, Olsson* i Fläsbro, *Eriksson* i Elgered och *Sundström*.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Det kan ju hända, att det förefaller något egendomligt att, på sätt som man nu föreslagit, vilja suspendera en gällande lag, men det händer ju ofta, att när det inträffar undantagsförhållanden, man också får gripa till undantagsåtgärder. De förhållanden, som för närvarande äro rådande i Norrland, äro verkligen icke normala. Efter hvad jag tror mig med säkerhet veta, har alltsedan Norrlandskommittén tillsattes och man började tänka på kraftiga åtgärder för att rädda den själfägande bondeklassen i Norrland — allt sedan dess, säger jag, har det pågått en stegrad, rent af febril verksamhet från bolagens sida att åstadkomma sådana ägostyckningar, att all skog behålles i bolagens hand och endast inägojorden undantages. Men äfven för den, som i likhet med mig känner till Norrland annat än genom hörsagor, bör det vara alldeles klart, att det skall vara ytterligt svårt för en hemmansägare att kunna uppehålla sig, där han endast har inägojord och ej har någon husbehofsskog. Detta anser jag vara en så viktig omständighet, att jag för min del måste yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! När jag hade ordet förra gången, glömde jag att bemöta ett skäl, som lagutskottet anförde. Det står på sidan 7 i utskottets betänkande:

»Slutligen vill utskottet, för att bemöta de betänkligheter, som tilläfventyrs kunna framställas emot en provisorisk lagstiftning af ifrågasatt art, erinra, att en dylik lagstiftning icke innebär någon nyhet inom vårt rättsområde. Sälunda har, såsom bekant, genom lag af den 6 juni 1902, hvars tillämpning sedermera utsträckts till den 15 maj innevarande år, förbud för viss tid meddelats mot inmutning annat än för kronans räkning å kronojord, som ej under ständig besittningsrätt innehafves.»

Jag anser, att dessa två saker icke ha det ringaste med hvarandra att göra. Staten kan t. ex. mycket väl besluta, att från dess skogar under tio år ej får säljas ett enda träd. Men om så skedde, så skulle detta naturligtvis ej kunna åberopas som bevis för någon statens rättighet att förbjuda enskilda personer, hvilkas skogar staten ej ägde, att sälja från sina skogar. Sammalunda kan staten besluta, att den ej skall stycka sina domäner, icke sälja en enda

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)

kvadratmeter till egna hem eller mindre jordbruk o. s. v., ty staten har rättighet att med sin egendom göra, hvad den vill. Men däraf följer alls ingen rätt för staten att besluta angående enskildas egendom: staten kan ej påyrka samma rätt öfver annans egendom som öfver sin egen, så länge privat äganderätt ännu är en i vår lag erkänd rätt.

Jag öfvergår nu till det, som herr Hammarskjöld anförde, det, som han hade fått veta blott genom hörsagor, nämligen att jordbruket i Norrland icke alls skulle bära sig. Ja, det klagomålet hör man ständigt från nästan alla håll och kanter. För några år sedan klagades det öfver att jordbruket ingenstädes bar sig, icke ens i Södermanland. Och det var naturligt! Ty huru sköttes jordbruket? En löjtnant t. ex. i Stockholm gifte sig med en fröken, som hade 100,000 kronor, så köpte han en egendom för 200,000 kronor. Han skaffade sig hästar, kusk, betjänt och vagnar. Och när han så kom ut på egendomen, visste han knappt, om han skulle spänna hönsen eller oxarna för plogen. Att sådant ej bar sig och ej *kan* bära sig hvarken i Norrland eller Södermanland, det säger sig själf.

Det är märkvärdigt att se, huru människor tro, att de kunna sköta jordbruk utan att ha kunskaper därom. Därför ser man oupphörligt här i Stockholm, hur t. ex. murare eller byggmästare, som bygga hus, tillbyta sig landtegendomar för sina hus. En landtegendom skola de väl kunna sköta, mena de. Min sidokamrat för många år sedan här i kammaren, Magnus Jonsson i Vansäter, frågade mig en gång, hur jag trodde, att det skulle gå, om han skänkte mig sitt hemman och jag finge det skuldfritt och skulle lefva på det. »Jo», svarade jag honom, »det skulle gå för mig med det, alldeles som det skulle gå för Magnus Jonsson, om han sloge sig på att skrifva böcker!» Hvar och en måste ju förstå sig på det, han skall göra. Jag förstår mig icke på jordbruk, och han förstod sig icke på att skrifva böcker. Men naturligtvis kan man icke däraf, att en person misslyckas, när han slår sig på att göra det, som han icke förstår eller förmår, draga den slutsatsen, att *saken* icke bär sig, vare sig det nu gäller Norrland eller Södermanland. Jag läste i går i en tidning, en förnuftig tidning, som jag här håller i min hand, om en hemmansägare, som hette Carlsson. Han hade för 18 år tillbaka köpt sig en mycket förfallen liten egendom. Där höll han på att svälta ihjäl med sin hustru, hvarför han tänkte fara till Amerika. Då sade en person till honom: »Tag nya tag, odla jorden och sköt den på annat sätt än hittills!» Han lydde rådet, och nu är han välbärgad samt har uppfostrat tio barn, tio välskapade, glada och trefliga barn. Vidare upplyser tidningen, att på egendomen skördades förut högst 60—70 stackar hö. Nu får han mellan 5- och 600 stackar. Förr lämnade egendomen föda åt 1 ko, nu föder den 25 kor och 5 hästar — och äfven lämpligt

antal grisar, antar jag. Han säljer ändå betydligt foderöfverskott. Där ser man, skaffar folk sig bara kunskaper och tar i med alla krafter, så går det bra.

Jag har en bekant i Hälsingland, som vid framskriden ålder satte bort sitt hemman åt sin son, men bad att få arrendera en mosse. Då sade sonen: »Hvad skall far med den att göra, där växer ju ingenting!» Men fadern hade läst i mosskulturforeningens skrifter, och han skaffade sig med ledning däraf konstgjorda gödningsämnen, odlade upp mossen och fick ofantliga skördar af hö. Det tyckte hans grannar var märkvärdigt. De kommo till honom och frågade, hur han hade burit sig åt. De skulle göra på samma sätt, och det gjorde de, som de trodde, men de fingo ingenting. Nu gingo de åter till honom och frågade, hur de skulle förklara det. »Hvar köpte ni edra konstgjorda gödningsmedel?» frågade han. »Jo, där och där», svarade de. Då befanns det, att de hade köpt af en skojare, emedan de hade fått dem en krona billigare per säck. Så hade de blifvit lurade och fingo ingen afkastning alls. På detta sätt bär sig intet jordbruk. Men icke kan man med lagstiftningsåtgärder afhjälpa sådant. Människorna måste skaffa sig kunskaper; människorna måste lära sig förstå, att de icke äro födda med de kunskaper, som behövas för att sköta det, som hör detta lifvet till, icke ens jordbruk. Därför skola vi söka sprida upplysning.

Skall nu denna kammare däremot, sedan den i fjol velat förbjuda bolag att *köpa* jord, för konsekvens skull förbjuda dem att *sälja* jord? Är det hvad man kallar konsekvens, då får jag ta farväl af alla begrepp om hvad konsekvens är.

För min del ber jag att få yrka afslag å såväl motionerna som utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr Waldenström har icke alls sysselsatt sig med den fråga, som här verkligen föreligger, så vidt jag förstår, och icke heller gjort sig ens den allra minsta möda att sätta sig in i saken, ty om han det gjort, då hade han nog kommit till annat resultat. Jag skulle särskildt önska, att herr Waldenström en tid finge sitta på ett hemman i Lappland utan husbehofsskog samt ensamt därpå försörja en så stor familj, hvarom han talte. Då skulle det nog bli andra toner, än dem man nu fått höra från honom här i kammaren.

Förhållandet är icke alls sådant, som herr Waldenström framställt det. Det är icke meningen att förbjuda bolag att sälja jord. Förhållandet är helt enkelt det, att på grund af ställningen däruppe har man ansett åtgärder erforderliga för att dels försöka hindra, att sådana hemman som bönderna ha kvar komma i bolagens ägo, dels laga så, att de hemman som redan kommit i bolagens ägo i möjligaste mån kunna bli till gagn för den jord-

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfä-
randets
tillämpning.
(Forts.)

brukande befolkningen. Det är denna andra afdelning af hufvudfrågan, som vi nu sysselsätta oss med.

För det ändamålet har man tänkt sig såsom främsta utvägen, att inägojorden skulle återgå till själfständiga jordbrukare, men då blefve det äfven nödvändigt, att med jordbruket skulle följa husbehofsskog och att dessutom odlingsbar mark lades till hemmanslotten, i och för uppodling och beredande af utkomst åt folk, som ej hade annat, i stället för att odlingsmarken skall ligga inkorporerad med bolagskomplexer för att det skall växa skog på den. Nu går det till så, att bolagen särskildt af den anledningen, att de frukta, att det skall bli en ändring i ägostyckningslagen, som förbjuder, att man blott utstyckar sådana små fattiga inägolotter, skynda sig att utstycka inägojorden i stor skala och skaffa sig ett fullständigt grosshandelslager med ägostyckningar. När det sedan slutligen kommer åtgärder till stånd — hvilket visserligen är alldeles ovisst om Riksdagen går in på, särskildt Första Kammaren — men om det nu en gång kommer åtgärder till stånd, är det alldeles visst, att man af bolagshemmanen ej kan göra någonting i förberörda afseende, ty då ha de nog nästan alla kunnat styckas enligt den gamla ägostyckningslagen. Då frågar jag: Är det nyttigt för landet, för dess framtida utveckling under århundraden framåt, att det i Norrland finnes oerhördt stora jordkomplexer, omfattande ofta arealer på hela socknar, där det icke kan idkas jordbruk på annat sätt, än att den enda lilla, nu odlade jordbiten utan husbehofsskog kommer att tillhöra den själfägande jordbrukaren, under det att aldrig någon ny odling skall kunna äga rum? Det är det frågan gäller. Nu är därför ej meningen att förbjuda bolagen att sälja jorden, men man vill ha andrum på 3 år, på det att en ny lag skall komma till stånd, enligt hvilken bolagen, när de sedan få sälja igen, hvilket ju bör uppmuntras, också nödgas sälja på ett annat sätt än hittills, så att åtminstone någon del af landet där uppe skall på någorlunda förnuftigt sätt bli ordnad med hänsyn till besittningen af jorden. Det är att vända upp och ned på saken och ej vilja förstå, hvad saken gäller, när man säger: Skall man förbjuda bolagen att sälja jord?, då ju däremot frågan i själfva verket blott afser att bereda anstånd, så att, när det sedan skall blifva försäljning af, denna skall försiggå på ett förnuftigare sätt än hittills.

Nyss hörde vi från medlemmar i kammaren från Gäfleborgs län, att man hellre såge, att ägostyckningarna oafbrutet finge pågå såsom hittills. Det var för mig en alldeles ny upplysning, att det så förhåller sig med Gäfleborgs län, ty hittills har man äfven från det hållet sagt — och det har äfven i Norrlandskommittén vitsordats — att i stor skala ägostyckningar äga rum äfven där på detta oriktiga sätt. Därför ställer jag mig mycket tveksam inför deras framställning, att det skulle vara nyttigt att från detta till-

fälliga förbud, som blott skulle räcka för viss tid, undantaga Gäfleborgs län. Det har ju varit många tusen år intill år 1897, som det ej alls har varit någon ägostyckningslag där uppe, och då vore det väl ej så olägligt att nu suspendera ägostyckningslagen på 3 år för att sedan få en förnuftig lag i stället. Det är meningen med det hela, och sedan få herrarne bedöma, om de gjorda framställningarna äro förtjänta af afseende. Emellertid ber jag att för min del få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Hörnstén: Herr talman! Jag skulle kunna inskränka mig till att helt enkelt instämma i herr Lindhagens nyss hållna anförande. Men då jag varit i tillfälle att genomresa den del af Ångermanland, där bolagen under sistlidne höst börjat ägostycka sina hemman, skall jag be att med några ord få för kammaren framlägga, huru denna ägostyckning ter sig och huru den bedömes af allmogen i dessa trakter. När jag åkte genom dessa trakter, såg jag stakningar här och där, och frågade hvad det betydde. Jag fick då till svar, att bolagen höllo på att stycka inägojorden från skogsmarken. Jag frågade då: Är ni belåten med det och anser ni er kunna lefva enbart på sådan jord? Nej, blef svaret, det blir alldeles omöjligt, ty dessa små inägo-bitar, som afsöndras, kunna ej gifva oss tillräcklig utkomst; och därtill kommer, att de utängslotter, bäckdälder och älfstränder, som vi hittills fått använda för slätter och hvilka gifvit oss större delen af fodermängden, få vi ej köpa, ty de komma ej med i denna afsöndring. De arrenderas ut åt oss på viss tid och sedan skola, efter vederbörlig utdikning, bäckdälderna och myrarna afsättas för skogsbruk, d. v. s. igenväxa till skog. Det är att märka, att dessa yttranden kommo från personer, som sutto såsom arrendatorer på bolagens hemman.

Man har äfven yttrat här, att bolagen skulle genom denna lags antagande förbjudas att få sälja ägostycken. Ja, men hvad säga herrarne om att bolagen gå till våga på det sättet, att, när de köpt ett hemman och ägaren har fått rätt till 50-årigt arrende till hemmanet i befintligt skick med därtill hörande rätt till skogs-fång, bolaget förklarar, sedan ägostyckning verkställts: Vill du köpa det, vi stycka ut det i år och du skall få det till det och det priset. Men gör du det ej nu, får du aldrig köpa det, utan då sälja vi det åt någon annan. En sådan taktik anser jag ej vara till synnerlig fördel för bolagens förmenta önskan att få till stånd egna hem. Ej heller är *den* egna-hems-idén den mest önskvärda för dem. Jag skulle därför be att få yrka bifall till utskottets behjärtansvärda hemställan, men innan dess skulle jag vilja tillägga några ord i afseende på en af de afstyrkande reservanterna. Jag erkänner villigt, att herr Waldenström nog är en man, som förstår att ägostycka och utdela evangelium åt fattiga syndare, men jag är icke riktigt på det klara med, om han är lika lämplig att

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

behandla lagar om ägostyckning för fattiga bönder. Som sagdt, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Jag ber blott att få rätta en felaktig uppgift i mitt förra anförande. Jag sade, att Första Kammaren afslagit detta lagförslag, och detta berodde på en uppgift, som jag erhållit, men som dock var missvisande. Förhållandet är, att ärendet ännu är under behandling i denna kammare.

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Jag hade egentligen icke tänkt att begära ordet, men jag har gjort det för att tillkännagifva, att jag hyser en motsatt mening mot mina länskamrater till vänster. Jag vill af fullaste hjärta instämma i lagutskottets hemställan här. Jag tycker, att det rent af är af naturen så danadt i norra delen af vårt land, att jord och skog böra åtminstone till någon del höra tillsammans. Där uppe har man små jordlappar mellan backarna här och där och så stora skogar emellan. Som sagdt, det är af naturen så danadt, att de böra på något sätt höra tillsammans och ej skiljas åt. Annars blir det förr eller senare nöd och trångmål för en befolkning, som skall vara i besittning af endast dessa små jordlotter. Jag vet, att äfven inom Gäfleborgs län förekomma olägenheter i det fallet, att åkerjorden skiljes från skogen. Åtminstone inom min valkrets förekommer sådant, om det också ännu icke hunnit gifva till känna sina skadliga verkningar. Det förekommer, att arrendatorerna köpa af bolaget inägojorden och blott inägojorden, och man har då sagt till dem: Huru tror ni, att ni i framtiden skola kunna reda er på jorden utan en skogsbit? Jo, svarade de, nog skall det gå, jag fick ej heller sälja af skogen, när jag var arrendator. Ja, men det är att märka, att då fingo de taga virke till stängsel och dylikt, men nu måste de köpa. Men hvad skola de köpa för? Under den tid som hittills gått ha bolaget haft stora afverkningar och då hade de goda tillfällen till förtjänst i skogarna. Men nu är större delen af skogen borta och hvad skola de då förtjäna på? De få ej ens virke att därmed reparera sina hus eller gärda om åkerbitar, och det ter sig då annorlunda, när de kommit i sådana förhållanden.

Herr Waldenström påpekade, huru det beror helt enkelt på okunnighet, att man ej kan taga sig fram på jordbruk här i landet. Det är nog delvis sant, men beträffande hvad han anförde ur »tidningen Hemmansägaren» om den, som uppfostrade 10 barn på sin lilla egendom, vill jag fråga: huru gick det till? Äfven jag känner ett liknande fall från min hembygd. En af mina grannar hade en egendom, som det ej fanns någon egentlig skog till. Han var åtskilligt skyldig på egendomen, men efter några års förlopp hade han dock klarerat dessa skulder. Huru gick det

till? Han hade äfven en stor barnskara, men när barnen knappt voro en aln långa, som man säger, fingo de börja hjälpa honom på åker och äng. Och därtill hade han en arbetsam hustru, som i en del jordbruksarbeten var ännu duktigare än han själf. När de gingo ut på åkern, satte hon ett rep i vaggan och drog den med sig, och hon var i vissa fall hufvudmannen för skördearbetet. Men det är ej alla, som komma ut med att arbeta så träget, kanske ej hälsa och krafter stå bi. Jag vet flera exempel på personer, som varit jordbrukare från barndomen, men det har ej gått ändå för dem att existera på dessa små jordlappar med den korta sommaren, som där uppe råder.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Då jag redan förut varit med om att söka åstadkomma en ändring uti lagstiftningen i förevarande afseende, ber jag att rörande den nu föreliggande frågan få säga några ord. Jag har alltid ansett det synnerligen olämpligt, att stora kosmopolitiska konsortier skola slå under sig en ofantlig del af Sveriges jord; och jag har på grund af obekantskap med förhållandena trott, att ägostyckningslagen skulle i någon mån bota detta elände. Men då jag fick klart för mig, att detta ej kunde vara förhållandet, tog jag mig friheten att här i kammaren flera gånger väcka motion om förbud mot aktiebolag att förvärfva jordbruksfastighet i Sverige. Dessa motioner biföllos här i kammaren, men afslogos *naturligtvis* i Första Kammaren, liksom väl äfven förhållandet kommer att bli med denna motion.

Vi ha hört i dag, liksom då min aktiebolagsmotion förevar i kammaren, besynnerliga uttalanden. Det har nämligen uppträdt personer, som hafva varit så ömma om bönderna, att de gärna såge, att dessa blefve uppoffrade. Herr Waldenström har städe varit emot förbud för aktiebolag att förvärfva fastighet, d. v. s. för kosmopolitiska konsortier och institutioner, såsom jag nyss sade. Han uppträder alltid däremot, och detta af månhet om böndernas rätt att göra sig af med sina fastigheter och bli arbetare eller dylikt. Nu är frågan, att vi skola försöka ställa så till, att, när olyckan med bolagens förvärf redan är skedd, de jordbrukare, som åter skulle kunna uppstå i Norrland, kunde få en någorlunda själfständig tillvaro; och jag ber att få tacka motionärerna för det vackra syfte, som de velat tillgodose. Det är nog så, resonera hur man vill, att ute vid kusterna och nära arbetscentra kunna mähända själfständiga jordbruk bestå, äfven om de icke ha skog till husbehof och kanske äfven om de äro utan beten, men långt ifrån arbetscentra inuti landet lära nog, därom kan man vara säker, små jordbrukare med endast inägojord icke blifva något annat än bofasta slafvar.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfar-
andets
tillämpning.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till det nu föreliggande förslaget.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag begärde ordet för att meddela innehållet af en skrifvelse, som jag fått från en person, bosatt inom den domsaga, som jag har äran att här representera. Brefskrifvaren säger, att med anledning af de nya förhållanden, som nu inträdt, sälja åtskilliga hemmansägare bort skogen från sina hemman, och följden däraf blir den, att hemmanen blifva obeboeliga, ty — som det framhålles i brevet — där på orten kan naturligtvis ingen bonde reda sig med jordbruk, då ingen skog finnes att tillgå för honom.

Jag har velat nämna detta, för att det måtte komma till kammarens kännedom, att det icke endast är i Norrland, som missförhållanden i nu ifrågavarande afseende äga rum, utan att man på senare tider börjat att äfven inom norra delen af Värmland förfara på samma sätt med skogen som i Norrland.

Herr Waldenström sade, att han icke alls skulle kunna sköta ett jordbruk. Ja, det vill jag ingalunda bestrida, ty det kunde man mycket väl förstå af hans anförande, då han som bevis på, hur en egendom blifvit skött, omtalade, hur många stackar hö man där fått. *Antalet* stackar bevisar naturligtvis ingenting därvidlag, ty det beror ju alldeles på, *hur stora* stackar man gör; gör man dem stora, får man få, och tvärtom.

Hvad som är visst är, att det numera icke går att lefva på jordbruk i norra och mellersta delen af landet, om man icke har tillgång till skog. Herr Waldenström sade, att man kunde ju lefva på jordbruk förr i tiden, då man icke var i tillfälle att tillgodogöra sig skogen, enär man hvarken kunde sälja eller frakta den någonstans. Ja, det kan ju hända, att man förr icke hade möjlighet att sälja skog, men man hade likväl då sådan till husbehof, till bränsle och virke för redskap och dylikt, som för en jordbrukare är behöfligt. En jordbrukare behöfver skog för hvarjehanda, och han kan omöjligen undvara sådan.

Det är äfven en annan faktor, som man måste taga i betraktande här, nämligen de höga arbetspris, som för närvarande äro rådande. I min ungdom kunde man få en dagakarl för 8 skilling om dagen, och då fick han ändå börja kl. 4 på morgonen och sedan gå och t. ex. köra en oxe hela dagen; nu för tiden kan man icke få en karl för det priset, utan man måste betala honom mångdubbelt upp. Samma är förhållandet i fråga om jungfrurna. En sådan hade förr en 25, 30, på sin höjd 50 kronor i lön om året, medan hon nu icke nöjer sig med en sådan betalning. Med de arbetspris, som nu finnas, särskildt i Norrland, och med den ringa inkomst, som jorden gifver, är det alldeles omöjligt att kunna lefva på jordbruk, om det icke finnes skog till husbehof. Jag tror

att det nu föreliggande förslaget, om också icke fullt tillfredsstäl-
 lande, dock är i hög grad gagneligt, och jag anser därför, att vi
 böra taga detsamma i afvaktan på ett bättre.

Det är äfven en annan omständighet, som jag härvidlag vill
 påpeka. De svenska jordbrukarne äro nog i de flesta fall lika
 andra arbetare, i det att de inte vilja försaka allt. Tidsandan är
 sådan, att jordbrukarne ställa högre anspråk på lifvet nu än förr
 i tiden, och de nöja sig icke med eller underkasta sig hvad som
 helst, utan är det icke möjligt för dem att här kunna lefva på sitt
 jordbruk, göra de nog som många andra, nämligen skudda stoffet
 af sina fötter och resa till ett land, där de kunna få ett jordbruk,
 som de kunna existera på.

Jag skall för närvarande icke göra något yrkande, men jag
 vill tillkännagifva, att jag för min del kommer att rösta för det
 förslag, som nu föreligger.

Angående
 inskränkning
 i ägostyck-
 ningsförfä-
 randets
 tillämpning.
 (Forts.)

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman! En talare på stock-
 holmsbänken sade, att man icke gjort fullt klart för sig det nu
 föreliggande förslagets innehåll, och att förslaget afsåge icke att
 hindra eller neka bolagen att sälja mark, utan att det sökte ordna
 denna försäljning i sådana former, att den blefve till fördel för
 den blifvande åbon. Men så långt sträcker sig icke detta förslag.
 Här är endast fråga om *en* form för afskiljande af mark från ett
 hemman, nämligen *ägostyckning*.

Men man har äfven andra former härför, nämligen *hemmans-
 klyfning* och *jordafsöndring*. Det är gifvet, att om vederbörande
 icke få använda ägostyckningslagen, skola de i stället tillgripa
 hemmansklyfningsförordningen. Enligt denna blir emellertid styck-
 ningen mycket dyrare, och därigenom ökas svårigheten att förvärfva
 äganderätt till jord. Då man säljer mark från ett hemman, måste
 man ju naturligtvis också beräkna kostnaden för afskiljande från
 hemmanet af den försålda delen, och om denna kostnad blir allt
 för stor, afstår man hellre från att sälja än man underkastar sig
 denna kostnad, och på det sättet blir det svårare att förvärfva
 äganderätt till delar af ett hemman, i samma mån som kostnaderna
 för styckningen ökas.

Hvad återigen beträffar den frågan, huruvida det kan vara lämp-
 ligt att sälja endast inrösningsjord och till hvilket omfång afrösnings-
 jord bör vara förenad med inrösningsjord, ber jag att få erinra därom,
 att jag redan då förslaget till ägostyckningslagen behandlades här i
 kammaren, år 1896, uttalade den mening, att man kunde hafva sina
 betänkligheter emot huruvida det vore välbetänkt, att hemmansägare
 lämnades rätt att stycka ett hemman efter behag och lägga all
 mark af bättre beskaffenhet till en del och all mark af sämre be-
 skaffenhet till en annan del af hemmanet. Denna mening anser
 jag fortfarande vara giltig. Men den bör hafva sin tillämpning

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

och måste gälla icke endast för Norrland, utan äfven för landet i dess helhet.

Nu säger utskottet, att det i Norrland är nödigt, att ett hemman har tillgång på skog. Ja, detta är obestridligt, men jag tror, att det är lika nödvändigt, hvar hemmanet än är beläget, i Norrland eller i mellersta Sverige, att hafva tillgång på nödig skog. Men icke vinner man detta syfte genom ett suspenderande af ägostyckningslagen, utan vill man nå det målet, måste man ändra lagen och införa bestämmelser, som afhjälpa denna olägenhet, men icke tvinga allmänheten att använda en dyrare form för ägornas delning, än som är nödvändigt. Ty om jag begagnar mig af hemmansklyfningsförordningen, så är jag äfven då oförhindrad att träffa de aftal i afseende å hemmansdelarnas områden, som med köparen kan öfverenskommas i fråga om de särskilda hemmanslotterna; och följaktligen har man i själfva verket icke vunnit något annat med att suspendera ägostyckningslagen, än att allmänheten tvingas att använda en kostsamare form för delningsförrättningen. Det är denna sida af saken, som man i allt fall får se på. Vi måste nämligen göra klart för oss, att det är icke endast bolagen, som det här är fråga om. Att det kan förekomma, att bolag sälja jorden så där rätt och slätt, som herr Lindhagen sade, det har jag icke bestridt. Men jag har bestridt, att denna försäljning bör föranleda lagens suspendering. Jag tror, att det är en fördel, att jorden med lätthet kan styckas, ty därigenom blir den lättare åtkomlig för mindre bemedlade och enskilda, som säkerligen bruka den mycket bättre och uppdrifva afkastningen på ett helt annat sätt, än hvad bolagen göra. Ty att bolagen sköta sin jord dåligt, det äro vi alla ense om. Men hvarför då — om jag frånser dessa bolag — tvinga alla andra, som kunna använda det billigare ägostyckningsinstitutet, att begagna sig af hemmansklyfningsförordningen, som medför stora utgifter, men, som redan är erinradt, naturligtvis icke ändrar förhållandena i det hänseendet, hvarom här är fråga?

Herr Jansson i Krakerud: Den siste ärade talaren sade, att om man genom suspendering af ägostyckningslagen tvingade vederbörande att använda hemmansklyfningsförordningen, skulle detta ställa sig mycket dyrare, men ändock icke medföra den ändring i bestående förhållanden, som man åsyftade. Jo, det skulle nog blifva fallet. Ty om bestämmelserna i hemmansklyfningsförordningen skola tillämpas, måste man tilldela hvarje hemmanslott både åker, äng och skog. Man kan icke enligt denna förordning helt och hållet afskilja åker och skog från hvarandra. Visserligen är det sant, att hemmansklyfningsförordningen är dyrare att använda. Men för framtiden blir det fördelaktigare, ty hemmanen blifva bättre utlagda, än hvad fallet är vid tillämpning af ägostyckningslagen.

Herr Andersson i Baggböle: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag anser, att Andra Kammaren nu likasom föregående år bör bifalla hvad utskottet föreslagit. Ty den föreliggande frågan är en lifsfråga för Norrland. I händelse af bifall till den föreslagna suspenderingen af ägostyckningslagen, skulle nämligen otvifvelaktigt jordbrukets ställning i Norrland blifva bra mycket bättre än nu.

Det är med liflig öfvertygelse härom, jag, herr talman, som sagdt, yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfa-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Herr Bökelund: Herr talman, mina herrar! Jag hade från början icke tänkt uppträda i denna fråga. Men ett yttrande, som fälldes af herr Johnsson i Bollnäs, har uppkallat mig. Han sade nämligen, att om man toge bort möjligheten för jordägarna i Norrland att använda ägostyckningsförfarandet vid afskiljande af jord från ett hemman, så skulle det endast återstå för dem att använda hemmansklyfningen. Jag anser mig emellertid böra fästa uppmärksamheten på, att det finnes äfven ett annat sätt, som kan användas för afskiljande af en jordareal från ett hemman eller en hemmansdel, nämligen jordafsöndring. Och jag kan icke föreställa mig annat, än att det mål, man vill vinna genom att förbjuda ägostyckning, icke vinnes på den vägen. Ty det återstår ju alltid för jordägaren möjligheten att använda formen af afsöndring. Och enligt lagen om jordafsöndring är det tillåtet att afsöndra till och med en femtedel af hemmanets eller hemmansdelens areal. Då jag föreställer mig, att hemmanens areal i Norrland är mycket stor, torde det ligga nära till hands att antaga, att bolagen där uppe, för den händelse nu ifrågasatta lagförändring blefve antagen, hädanefter skulle komma att använda formen af jordafsöndring i stället för ägostyckning. Man skulle således icke — åtminstone icke fullständigt — råda bot på missförhållandena genom ett bifall till lagutskottets här förevarande förslag.

På grund häraf skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å detsamma.

Herr Lindhagen: Ja, det är nog så, att den invändning, som nyss framställdes, förekommer ofta. Men förhållandena uppe i Norrland äro sådana, att jordafsöndring där icke på långt när kan användas i samma skala som ägostyckning. Detta beror i viss mån på den större obenägenhet, som förefinnes att köpa afsöndrad jord, enär jordafsöndringar icke äro åsatta mantal och besittningen af dem därför enligt det allmänna föreställningssättet icke anses medföra samma sociala själfständighet som eganderätt till i mantal satt jord. Men hufvudsakliga anledningen är, att bolagen icke kunna genom afsöndring afskilja någon del af sin jord, utan att samtidigt därmed försäljning af samma del äger

Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfarandets
tillämpning.
(Forts.)

rum. Jordafsöndring förutsätter nämligen en sådan försäljning; annars kan det icke användas.

I Norrland går det nämligen så till för närvarande, att bolagen i den största utsträckning begagna ägostyckningsförfarandet, därför att det är tillåtet för en jordägare att ägostycka sin egendom, utan att han har några köpare till de särskilda jordlotterna. Det är till ett sådant tillvägagångssätt, som ägostyckningslagen inbjuder, i det bolagen, för att förekomma, att den nya lagstiftningen skall få någon kraft, låta i synnerligen stor skala på förut omnämnda olämpliga sätt ägostycka sina hemman utan att hafva några köpare, och sedan behålla de de ägostyckade delarna själfva. Det är däri faran ligger, och det är detta, som medför så stora skador. Men det kan icke ske genom jordafsöndring. Det har man också klart för sig inom Norrlandskommittén, som — med undantag möjligen af en enda ledamot — är enig om att det vore af största vikt, om en sådan lagstiftning, som den ifrågasatta, komme till stånd. Jordafsöndringsförfarandet kan nämligen icke af nyss nämnd anledning i någon afsevärd omfattning användas för att kringgå ett lagförslag af sådan innebörd som det nu föreliggande.

Med herr Lindhagen förenade sig herr *Enander*.

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på afslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna och 3:o) på bifall till det af herr Johnsson i Bollnäs under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapropositionen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 2:o) upptagna yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapropositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen angående lagutskottets utlåtande n:o 26 antager yrkandet om afslag å utskottets hemställan och de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit det af herr Johnsson i Bollnäs under öfverläggningen framställda yrkandet.

*Angående
inskränkning
i ägostyck-
ningsförfä-
randets
tillämpning.
(Forts.)*

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 138 ja mot 52 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Denna senare votering utföll med 118 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Vidare föredrogs och godkändes Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, i anledning af väckta motioner angående fördelning af provision för uppbörd af kommunala utskylder och församlingsavgifter till prästerskapet.

§ 8.

Därnäst i ordningen företogs till afgörande bevillningsutskottets betänkande n:o 14, angående vissa delar af tullbevillningen.

Punkten 1:o).

Bevillningsutskottet hade till behandling fått emottaga en af herr *C. R. Johansson* i Jönköping *m. fl.* inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 38, hvori föreslagits, att en tullavgift af 1 krona per kilogram måtte åsättas artikeln bronspulver.

*Angående
tull å brons-
pulver.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af nu förevarande motion, måtte besluta, att bronspulver skulle åsättas en tullsats af 50 öre för kilogram, samt att i följd häraf rubriken n:o 66 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Bronspulver, pappersomslagets vikt inbegripen, 1 kilogram 0: 50.

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

Vid punkten hade fogats reservationer:

af herrar *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra och *Brodin*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka motionen;

samt af herrar *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Beckman* och friherre *Bonde*.

Efter det punkten föredragits, anförde:

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Mot detta betänkande hafva jag samt herrar Broomé, Jansson och Ericsson anmält vår reservation.

Här är fråga om ett bolag, som anlagt en ny fabrik för att producera bronspulver, och det omtalas i motionen, att denna fabrik drifves med vatten och har tidsenliga maskiner, men att den har svårigheter att kunna motstå den tyska konkurrensen, ity att tyska fabriker hitsända sitt produktionsöfverskott och försälja detsamma till lågt pris. Vill man nu undersöka, huru det förhåller sig med denna sak, så finner man i motionen och dess bilagor upplysningar angående priset på bronspulver. Däraf framgår, att under åren 1900—1903 priset varit betydligt högre på den importerade tyska varan än på det fabrikat, som tillverkats vid Carlsfors fabrik. Och icke nog med detta! Det omförmäles äfven, att denna fabrik på grund af konkurrensen nödgats se sig om efter en annan afsättningsort och därför exporterat sin vara till Tyskland, samt att fabriken just i närheten af den trakt, där flertalet tyska fabriker af samma slag ligger, lyckats erhålla fördelaktigare priser än det, hvartill de i Sverige nödgats sälja samma fabrikat.

Dessutom har det upplysts, att exporten ökats, så att den under senaste åren gått upp ända till cirka 6,000 kilogram, under det att importen från år 1898, då den var 17,195 kilogram, år 1902 nedgått till 7,486 kilogram.

Under sådana förhållanden, och då fabriken kan i Tyskland under konkurrens med de tyska fabrikerna sälja sina tillverkningar till fördelaktigare pris än här i Sverige, då exporten ökats, och då importen minskats, synes det mig föreliggande tillräckliga skäl för afslag.

Herr talman! Jag yrkar afslag på bevillningsutskottets hemställan i denna punkt.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! I motsats till den föregående ärade talaren skall jag be att få yrka bifall till hvad bevillningsutskottet under denna punkt föreslagit. Jag är ingen ifrig tullvän, men icke heller så doktrinär frihandlare, att jag icke kan taga hänsyn till förbandenvarande omstän-

digheter och vara med om en tull, som verkligen är af behovet påkallad. Efter hvad jag kunnat utröna, är detta fallet just beträffande den fabrikation, som här är i fråga. Denna Carlsfors fabrik i närheten af Jönköping anlades år 1898, då konjunkturerna voro mycket godo i fråga om förevarande artikel, bronspulver, och ett ganska betydande kapital, något öfver en kvarts million kronor, har nedlagts uti denna fabrik. Men priset på varan har därefter genom den mördande konkurrensen från de tyska fabrikerna i samma bransch gått ned så betydligt, att den svenska fabriken omöjligen kan under nu rådande förhållanden fortfara med tillverkningen; dess nedläggande är endast en tidsfråga, så framt icke tullskydd till förmån för dess tillverkning kan erhållas. Fabriken har för hvarje år efter dess anläggning gått med betydande förlust, som för hvarvt och ett af de sista tvenne åren uppgått till i medeltal 9,000 kronor, enligt bestyrkt bokslut, som jag haft att tillgå.

Det förefaller mig, som om reservanterna skulle hafva anfört synnerligen svaga skäl för sitt afstyrkande af ifrågavarande föreslagna tullsats. Herr Brodin har nyss anfört, att den tyska varan skulle här i landet betinga högre pris än den inhemska tillverkningen, och till stöd för detta påstående har han åberopat en af reservanterna gjord sammanställning af priserna under åren 1900—1903 å guldbrons af tysk och svensk tillverkning. Jag ber då att få upplysa, det denna sammanställning är allt igenom oriktig, ty den afser icke priserna å samma kvalitet af varan. Om reservanterna i stället följt de i motionen gjorda anvisningarna, skulle de hafva funnit, att priset på samma kvalitet oupphörligen sjunkit, och äfven bevillningsutskottet har genom upplysningar, som inhämtats från köpmän här i hufvudstaden, förvissat sig om att den tyska varan säljes här för samma pris i mark som den svenska varan af samma kvalitet betingar i kronor. Reservanterna, som ju varit i tillfälle att följa med bevillningsutskottets förhandlingar, borde väl då kunnat finna, att den af dem uppgjorda pris-sammanställningen är oriktig, enär den ju afser helt olika kvaliteter. Varan föres nämligen i marknaden i olika finlek, beroende på det ändamål, hvartill den skall användas; och däraf, att en finare sort af den tyska tillverkningen betingar ett visst pris, följer naturligtvis icke med nödvändighet, att en gröfre kvalitet af den svenska tillverkningen skall betinga samma pris. Men om man jämför varor af samma kvalitet, så skall man finna, att priserna därå äro ungefär desamma, med den skillnad dock, att den tyska tillverkningen säljes till ett om möjligt ännu billigare pris, än den svenska varan kan fås för, och detta ehuru den svenska fabriken tvingats att sänka sina pris så lågt som möjligt.

Vidare hade herr Brodin en annan uppgift, som jag skall be att få fästa mig något vid. Han anförde, att importen af brons-

*Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)*

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

pulver skulle hafva gått ned, så att den, ifrån att år 1898 hafva utgjort 17,000 kilogram, nu endast skulle utgöra 7,000 kilogram. Det är ganska egendomligt, att reservanterna verkligen velat begagna sig af dessa siffror, ty de borde icke hafva kunnat vara i ovetenhet om att den ena af siffrorna är oriktig, detta enär bevillningsutskottet själf, som haft tillgång till den senaste officiella statistiken i ämnet, har anfört de riktiga importsiffrorna. Importen har visserligen, såsom helt naturligt är, gått ned efter det att den svenska fabriken kom till stånd, men icke ifrån 17,000 till 7,000 kilogram, utan, i runda tal, från 17,000 till 11,000 kilogram. Det är visserligen jag själf, som i min motion har lämnat denna oriktiga uppgift om 7,000 kilograms import under år 1902, men jag har fått denna siffra från kommerskollegium, och att detta ämbetsverk lämnat eu icke korrekt uppgift har åter i sin ordning berott därpå, att, enligt hvad därifrån upplysts, siffrorna angående importen under år 1902 lämnats så tidigt som i april 1903, då statistiken för föregående år ännu icke var fullständigt uppgjord. Nu, efter det att 1902 års statistik blifvit färdig, hafva de riktiga siffrorna angående denna import kunnat erhållas, de hafva för bevillningsutskottet varit tillgängliga och därför också af utskottet upptagits i dess utlåtande. Reservanterna, som icke borde hafva varit okunniga därom, hafva likväl anfört den först erhållna, oriktiga uppgiften för år 1902.

Den omständigheten, att importen nu i alla fall sjunkit genom tillkomsten af Carlsfors fabrik, kan väl icke utgöra något giltigt skäl för att neka ett tullskydd, om det i öfrigt finnes vara behöfligt. Lika litet kan väl den omständigheten verka hindrande, att fabriken sökt åstadkomma export af sin tillverkning. Därtill har den blifvit tvingad, då den billigare tyska varan håller på att uttränga den alldeles från svenska marknaden; för att det oaktadt kunna afyttra så mycket som möjligt af sin tillverkning, har fabriken måst försöka att slå sig på export, hvori den ock i någon mån lyckats. Men denna omständighet, att fabriken, som ej med någon större framgång kunnat afsätta sin tillverkning här i landet, i stället kunnat sälja en del af densamma i Tyskland, som dock är hufvudorten för denna fabrikation, just denna omständighet måtte väl bevisa, att den tyska konkurrensen i vårt land är en onaturlighet, som behöfver stärfjas. Och ej heller kan väl den af reservanterna framhållna omständigheten, att Carlsfors fabrik har tillgång till »stark och konstant vattenkraft och är utrustad med de allra nyaste specialmaskiner, dels från utlandet, dels från en betydande maskinfabrik i Sverige», vara en omständighet, som bör föranleda till att vägra det nu begärda och för fabriken behöfliga tullskyddet. Snarare bevisar väl denna omständighet, att fabriken gjort allt hvad den kan för att till billigt pris åstadkomma en god tillverkning. Då det, trots dessa af reservanterna framhållna för-

delar, visat sig, att fabriken ändå icke bär sig, till följd af den illojala konkurrensen från utlandet, så är detta enligt mitt förmenande i stället ett skäl för att söka skydda denna nya näring, som sökt uppspira i vårt land, och bereda den existensmöjlighet. Jag kan därför icke förstå, huru reservanterna på de af dem anförda skälen kommit till det slut, hvartill de kommit, då däremot jag, som ägnat saken en ingående uppmärksamhet, på samma skäl kommit till en alldeles motsatt öfvertygelse, eller att, för så vidt man vill, att denna industri skall kunna få ett hem här i landet och landets behof af ifrågavarande artikel skall kunna fyllas genom inhemsk tillverkning, det nu begärda tullskyddet är alldeles nödvändigt. Om detsamma icke beviljas, så är det alldeles gifvet, att fabriken kommer att läggas ned. Detta vore så mycket ledsammare, som det stora i fabriken nedlagda kapitalet tillskjutits hufvudsakligen af en enda, numera afiden person, hvilkens änka är innehafvarinna af flertalet aktier i fabriken; hela hennes ekonomiska ställning skulle äfventyras i och med detsamma att detta kapital ginge genom fabriken nedläggning förloradt. Ty någon möjlighet att realisera denna fabrik med alla dess maskiner, som äro af en så speciell art, finnes icke, åtminstone icke på det sätt, att någon mer betydande del af det nedlagda kapitalet skulle kunna genom fabriken försäljning återvinnas.

På grund af dessa utaf mig nu anförda omständigheter och då det väl icke lönar sig för mig att vidhålla mitt i motionen gjorda yrkande om en tullsats af 1 krona per kilogram, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till hvad utskottet föreslagit i den nu förevarande punkten af dess betänkande.

Herr Nyström: Herr talman, mina herrar! Jag gör icke anspråk på att närmare känna till den fabrikation, som här är i fråga, men redan af motionen och utskottets betänkande har jag bibringats den föreställningen, att den tullsats, som nu af bevillningsutskottet föreslås, icke skall vara i stånd att hjälpa den industri på fötter, hvilken, enligt hvad som nu uppgifvits, redan står på fallrepet. Motionären uppgaf nyss från talarestolen, att fabriken under de år, den varit i verksamhet, gått med en förlust af i genomsnitt 9,000 kronor om året. Antag nu, att den föreslagna tullsatsen ginge igenom, och att bronspulver således blefve åsatt en tull af 50 öre per kilogram. Hvad blefve då vinsten af denna förhöjda tull? Jo, om vi antaga, att fabriken tillverkning uppginge till sin normala höjd, enligt uppgift 20,000 kilogram om året, så skulle tullen tillföra fabriken en inkomst af 10,000 kronor om året, och då fabrikationen förut årligen gått med en förlust af 9,000 kronor, skulle vinsten således bli 1,000 kronor om året på ett aktiekapital af 250,000 kronor. Hvar och en bör inse, att denna tullsats icke kan rädda en industri, som i själfva verket

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

redan från början bort eller åtminstone nu, sedan den några år utöfvats, bör betraktas såsom en misslyckad spekulatio.

Jag skulle emellertid icke hafva begärt ordet, om jag icke haft att anföra äfven en annan omständighet, som jag anser böra komma till kammarens kännedom. Förhållandet är nämligen det, såsom ock frångår af en bilaga till motionen, att denna fabrikation är i hög grad hälsofarlig för de arbetare, som i den äro sysselsatta. Det fabrikat, som tillverkas, utgöres nämligen af ett stoffint, glänsande metallpulver. Man har visserligen försökt att skydda arbetarne för detta farliga stoft genom användande af i hermetiskt tillslutna höljen anbragta maskiner, men det ligger i sakens natur, och hvarje tekniker vet, att det är omöjligt att fullständigt skydda personalen för detsamma. Min öfvertygelse är därför, att denna fabrikation, om den fortsättes, kommer att bli af samma olycksdiga beskaffenhet som fosforsfabrikationen; visserligen komma icke så fula utslag att uppstå på kroppen, men verkningarna blifva fullt ut lika olycksbringande till följd af de skarpa, fina metallpartiklar, som under arbetet intränga i lungorna. Redan af denna orsak är jag böjd att yrka afslag å utskottets hemställan, äfven om jag icke vore öfvertygad, att det tullskydd, som nu begäres, icke skulle visa sig vara effektivt för att hålla fabriken uppe.

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Motionären kriticerade de af reservanterna anförda siffror och framhöll, att det står helt andra siffror angifna i bevillningsutskottets betänkande. Ja, denna olikhet mellan utskottets och reservanternas sifferuppgifter kan ju vid första påseendet förefalla rätt besynnerlig. Men om man tänker efter närmare och erinrar sig, huru det inom utskotten tillgår vid slutbehandlingen af frågor och affattningen af utskotts-betänkanden, så torde man finna förhållandet lätt förklaradt. Såsom herrarne veta, föreligger icke betänkandet färdigt, då definitivt beslut fattas, och den tid, man har på sig för uppsättande af reservation, utgör kanske på sin höjd ett par tre timmar. Om man under sådana förhållanden i sin reservation begagnar motionärens andraganden, tyckes det dock, som om man borde vara försvarad mot anmärkning från motionärens sida mot riktigheten af dennes egna uppgifter. Det är visserligen sällan, som reservanter hafva den fördelen, som vi här haft, nämligen att i vår motivering för afslag å motionen endast behöfva åberopa hvad motionären själf anført i sin motion och dess bilagor, men då nu denna fördel stod oss till buds, så ansågo vi oss i dessa citat från motionen hafva den kraftigaste motivering för vårt yrkande om afslag å motionen. Skulle emellertid de siffror, som under sådana förhållanden anföras i reservationen, icke vara riktiga, må det ju vara förlätligt. Motionären talade nyss särskildt om den tyska konkurrensen. I motionen finnes emellertid intaget ett bevis om priserna på importerad tysk

vara och å sådan, som varit tillverkad vid Carlsfors fabrik, och däraf framgår, att priset på den svenska tillverkningen under de fyra senaste åren hela tiden varit lägre än priset på den tyska. Äro däremot dessa siffror i motionen och dess bilagor oriktiga, så är också grunden för vår reservation oriktig. Men man bör väl hafva rättighet att antaga, att de siffror, motionären använder vid sin bevisföring, kunna förtjäna tilltro. Jag har endast velat anföra detta såsom svar på hans mot oss reservanter riktade anmärkning.

Hvad däremot beträffar motionärens sista skäl för bifall till utskottets förslag, nämligen att det är en änka, som har de flesta aktierna i fabriken, så vill jag nämna, att detta skäl icke varit före i bevillningsutskottet, och jag vet verkligen icke, om det skulle hafva inverkat något på utskottets betänkande. Jag kan icke finna, att man på grund af detta skäl kan få en annan åsikt i frågan och blifva öfvertygad om nödvändigheten af tull å denna artikel. Ty man bör väl grunda sin åsikt endast på det sakförhållande, som här föreligger; och detta sakförhållande är det, att Carlsfors fabrik har i Sverige sålt sina tillverkningar till billigare pris än det, de tyska fabriken betingat, att fabriken fått mera betaldt i Tyskland än i Sverige, samt att exporten ökats, under det att importen minskats. Dessa omständigheter synas mig utgöra fullt skäl för att yrka afslag å utskottets hemställan.

Hr Jansson i Krakerud: Ehuru jag, jämte flere andra, står antecknad såsom reservant vid förevarande punkt 1 af bevillningsutskottets betänkande n:o 14, ber jag få nämna, att jag icke varit i tillfälle att själf granska de siffror, som reservanterna med stöd af motionärens egen framställning anført i sin reservation. Motionären, herr Johansson, och den af reservanterna, som nyss försvarat dessa siffror, herr Brodin, få därför själfva tvista om den bäst de vilja. Emellertid är det ju en känd sak, att det är ganska sällan, som man kan obetingadt lita på de uppgifter, som lämnas i en motion angående en tullfråga. Granskar man en dylik motion och jämför uppgifterna däri med de upplysningar, som sedan kunnat erhållas, skall man ofta finna, att åtskilliga oriktigheter förekommit i motionen.

Så kommer härtill, att det börjat på senaste tider synnerligast hos enskilda personer göra sig den åsikten gällande, att man skulle icke ha rätt att taga reda på sanna förhållandena i de fabriker, som komma till Riksdagen och begära statsunderstöd i form af tullar, utan man har redan kommit så långt, att det finnes åtminstone enskilda personer, som uttala den åsikten, att man skall lita på hvad motionärerna och fabrikanterna skriva i sina inlagor. Men för att nu komma till saken, så skall jag nu endast hålla mig vid utskottets statistik. Det får väl ändå motionären erkänna, att importen af ifrågavarande artikel fallit på senare åren. Det

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

tror jag icke, att han vill förneka. Därjämte får han väl också erkänna, att exporten stigit i någon mån, ehuru icke så mycket. Men den upplysningen lämnades dock inom utskottet, att äfven för år 1903 skulle den ha stigit till cirka 6,000 kg. Då nu så är, att importen har minskats och exporten ökats, så är det väl i alla fall så, att fabriken har fått större omsättningsområde eller varit i tillfälle att sälja mera både inom landet, ity att importen minskats, och utom landet, ity att exporten ökats. Man får således fastslå, att fabriken afsatt mera de senare åren än de föregående. Men huru kan man då säga, att det blir sämre och sämre med fabriken ekonomi. Det är det, som man icke kan förstå. Följaktligen måste man hafva bättre upplysningar i den frågan. För min del anser jag denna fråga icke vara någon lifsfråga, och det har gjort, att jag från den synpunkten sedt med stort lugn kan motse det beslut, som Riksdagen i denna punkt af bevillningsutskottets betänkande kommer att fatta.

Herr Johansson i Jönköping. Herr talman! En föregående talare har framfört en synpunkt, som icke förut varit på tal hvarken i motionen eller i bevillningsutskottets betänkande, och det är den, att fabriksdriften i fråga skulle vara hälsofarlig. Jag föreställer mig, att det icke kan vara riktigt att under nu föreliggande förhållanden taga hänsyn till den synpunkten, ty då skulle man ju nödgas göra samma synpunkt gällande äfven beträffande andra industrier, som begagna sig af bronspulver. Det förekommer strax efteråt här i betänkandet en fråga om tapettillverkningen, där denna nu ifrågavarande artikel användes kanske mer än på något annat område. Man borde ju då förbjuda äfven den tillverkningen, om en sådan synpunkt finge spela någon afgörande roll. Vi hafva ju yrkesinspektörer och hälsovårdsnämnder, hvilka det tillkommer att afgöra dylika frågor. Jag föreställer mig, att det under sådana förhållanden icke är lämpligt, att Riksdagen i detta sammanhang tager hänsyn till denna synpunkt.

Vidare har reservanten herr Brodin sagt, att reservanterna hafva varit i det gynnsamma läget, att de för sin reservation kunnat begagna sig af den utvägen att endast citera motionärerna. Ja, det är väl sant. Det har också skett med det resultat, att allt hvad de citera stöder icke reservationen, utan talar för hvad motionärerna föreslagit. Och särskildt vill jag påpeka, att den uppgiften är alldeles oriktig, som herr Brodin lämnat, att det skulle af motionen framgå, att den tyska varan här i Sverige sålts till högre priser än den svenska. Det framgår icke af motionens uppgifter. Om man tager uppgifter angående olika kvaliteer och sammanställer priserna på finare och gröfre kvaliteer, kan man komma till det resultatet. Men det förstås af sig själf, att sådant är oriktigt. Uppgifter från en lampfabrik, som behöfver en viss gröfre

sort och köper den för ett billigare pris, ha reservanterna sammanställt med uppgifter från en annan industri, som använder en finare vara och trott, att det skulle bevisa, att den tyska varan säljes till högre pris än den svenska, hvilket alldeles icke är fallet. Som sagdt, det framgår icke alls af motionens uppgifter, att den tyska varan här någonsin sålts till högre pris än den svenska.

Herr Jansson i Krakerud yttrade, att det blifvit sed, att man icke får inhämta upplysningar direkt från fabrikerna. Jag undrar, hvarifrån herr Jansson tagit en sådan uppgift. Jag har sysslat ett helt år med att samla in upplysningar från denna fabrik, och jag har fått allt hvad jag begärt. Jag undrar, om någon af bevillningsutskottets ledamöter — jag vet, att de begärt upplysningar — kan påstå, att han icke fått hvad han begärt, såvidt det varit något, som varit möjligt att lämna. Den uppgiften står alltså för herr Janssons i Krakerud räkning. Vidare ber jag få påpeka, att ingenstädes i motionen står, och det har icke heller sagts af mig, att fabriken ställning blifvit allt sämre och sämre, som herr Jansson yttrade. Tvärtom förhåller det sig så, att det under de senare åren har gått något bättre. Man har kommit mer in i fabrikationen, arbetarne hafva blifvit mer vana vid de förfaringssätt, som skola användas. Därför har det gått något bättre, så att på det sista året för hvilket uppgifter lämnats här, förlusten gått ned så, att den icke är mer än 6,908 kronor 18 öre, under det att genomsnittsförlusten under de senaste åren varit omkring 9,000 kronor för år. Det visar ett framsteg, som beror på att man fått bättre och bättre maskiner, såsom reservanterna själfva efter motionärerna uppgifvit, och att arbetarne blifvit mera vana vid dem. För öfrigt kan jag icke förstå det resonemang, som herr Jansson i Krakerud åter upprepat, att den omständigheten, att fabriken gjort allt hvad den kunnat för att få afsättning och till och med fått en icke så liten afsättning utomlands, skulle vara ett skäl, hvarför man skulle neka den behöfliga tullen. Tvärtom synes det mig, att just fabriken lofvärda sträfvan att fullkomna tillverkningen och bereda marknaden därför är ett skäl, som talar för att industrien icke bör slås ihjäl, utan att den tvärtom bör beredas sådana existensmöjligheter, som den behöfver för att kunna drivas i vårt land.

Herr Räf: Herr talman! Så snart jag fick se reservationen, tyckte jag den var högst märkvärdig. Men som jag icke är riktigt inne synnerligast i tullvännernas tankegång, tänkte jag, att det kanske vore lika svårt för mig att sätta mig in i frihandelsvännernas tankegång. Sedan emellertid reservanterna bedyrat, att de vidhålla sin motivering, tror jag, att det är skäl att närmare se på densamma och det resultat, hvartill reservanterna kommit. På sidan 42 säges det: »af hvad sålunda, ur motionens motivering och bilagor här ofvan anförts torde framgå, att den ifrågasatta tul-

Angående
tull å bronspulver.
(Forts.)

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

len icke kan anses behöfzig». Och hvad har då, såsom redan min medmotionär framhållit, framgått? Jo, det har framgått, att Carlfors anlagts år 1898, och det kan då väl icke vara något skäl att hindra tullen. Vidare att fabriken allt ifrån sin början varit gynnad af en utomordentligt stark och konstant vattenkraft; det kan icke heller vara något rimligt skäl att afstyrka motionen i fråga. Att den är utrustad med de allra nyaste specialmaskiner o. s. v. kan väl icke heller vara något skäl i den riktningen. Om det i stället hade gestaltat sig på det sättet, att Carlfors hade legat vid en vattenkraft och icke tillvaratagit denna vattenkraft, då synes mig, att reservanterna kunnat säga, att Carlfors kunde reda sig, blott fabriken tillvaratog de naturliga resurser som funnos. Tvärtom har man nu gjort det och därtill skaffat sig de nyaste specialmaskiner och likväl har fabriken icke kunnat utstå i konkurrensen, utan måst göra uppoffringar, icke blott af penningränta, utan också af själfva kapitalet. Jag vet egentligen icke, när skyddstull skall inskrida till en fabriks fördel, om icke just då den gjort det allra yttersta, tillvaratagit alla de resurser, som finnas, och likväl fördärfvas af den utländska konkurrensen. Om icke tullen då skulle vara befogad, vet jag icke, när det öfver hufvud taget så skulle vara, synnerligast om man lägger därtill, att fabriken i fråga är tillräcklig för att tillfredsställa hela landets behof af bronspulver såväl kvalitativt som kvantitativt. Därför vore också jag mest benägen att yrka bifall till motionen, synnerligast som herr Nyström fästat uppmärksamheten därpå, att det behöfves större tull för att skydda oss än den af utskottet föreslagna af 50 öre pr kg. Men då ett dylikt yrkande nog icke har stor utsikt att vinna gehör i kammaren, skall jag icke framställa proposition därpå, utan skall nöja mig med det slut, hvartill utskottet kommit.

Det står vidare — och det åberopas fortfarande af reservanterna såsom skäl för deras afslagsyrkande: »En af de förnämsta» — nämligen orsakerna till det stora prisfall på bronspulver, som inträffat — »såvidt det gäller den svenska marknaden, är att de tyska fabrikanterna i branschen tull hvarje pris vilja göra sig af med den besvärliga konkurent, som uppstått i Carlfors»; och skulle häraf framgå, att den ifrågasatta tullen icke kunde anses behöfzig.

Ja, om man läser på detta sätt — och så måste man verkligen läsa på grund af hvad reservanterna anfört i sin motivering och det resultat, hvartill de kommit — då synas mig alla skäl så att säga stå på hufvudet. När fabriken har gjort sitt yttersta bästa och dock icke kan reda sig i den fördärfliga konkurrensen, då skall man icke skydda den alls.

Det står vidare, att de tyska fabrikanterna »fördenskull här utbjudit sitt eget produktionsöfverskott till de ytterst lägsta priser». D. v. s. om jag, i min fabrikation i mitt eget land blir så öfver-

flyglad af utländska agenter, att jag måste vända mig till kolonierna för att bereda mig någon afsättning — jag kan nämligen icke få sälja till min närmaste omgifning, utan måste vända mig till kolonierna och kanske till och med just till det land, där de konkurrerande fabrikerne äro belägna — då är något skydd icke behöfligt. Det är icke litet svårt att förstå denna tankegång, och det skall blifva mycket intressant att höra, när reservanterna utveckla sin tankegång, så att den blir begriplig för den, som har litet svårt att finna sig till rätta i tulltankarne. Vidare säges det: »Det har härvidlag gått så långt, att den svenska fabriken kunnat på bättre villkor än inom landet afyttra en del af sin tillverkning i Tyskland och just i närheten af den trakt, där flertalet tyska fabriker af samma slag ligger». Nu skulle man hafva väntat sig, att reservanterna sagt, att af allt detta framgår, att om någon behöfver tullskydd, så är det just Carlfors fabrik, men i stället komma reservanterna till det resultat, att Carlfors fabrik följaktligen icke behöfver tullskydd. Den, som är bättre inne i hemligheterna, torde kunna utreda detta; jag kan det icke. Slutligen tillägga reservanterna: »Äfven har upplysts, att under senaste år exporterats cirka 6,000 kg. bronspulver.» För att blifva af med sitt fabrikat har fabriken således gjort allt hvad den kunnat. Den har sålt här hemma i landet, ehuru priserna blifvit så låga, att de rent af blifvit ruinerande, och sedan har den måst vända sig till utlandet, men häri måtte väl ej ligga något motiv *mot*, utan tvärtom *för* att skydda landets tillverkning mot den utländska konkurrensen.

Jag hade verkligen icke trott, att reservanterna åtminstone med dessa skäl ville försvara sin reservation, och jag ville verkligen icke upptaga denna motivering till bemötande, innan jag fick höra, att det var deras allvarliga mening att med detta försvara sitt yrkande om afslag. Jag menar, att tvärtom i dessa skäl ligger det mest skarpa bevis till förmån för motionärernas framställning, och att hvad reservanterna åberopat talar långt mera till förmån för motionen eller utskottets hemsällan.

Då vi nu, som redan sagts, icke hafva någon utsikt att få igenom motionärernas önsksningar, skall jag för att om möjligt vinna något, om än något sämre, förena mig med utskottet och yrka bifall till dess förslag.

Med herr Räf förenade sig herrar *Johansson* i Aflösa och *Jonsson* i Hökhult.

Herr Brodin: Herr talman! Motionären har nu yttrat, att de siffror, som af reservanterna hemtats från motionens bilagor, icke skulle afse samma slags tillverkningar. Ja, det är ytterligare något, som vi icke kunnat räkna ut, ty det står på sid. 17 i motionen: »Undertecknad, som sedan mera än tio år användt och i

Angående
tull å bronspulver.
(Forts.)

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

fyra år idkat handel med bronsfärger, hvilka tagits till en början uteslutande från Tyskland, men under senare åren jämväl från Carlfors, intygar, efter granskning af fakturor från föregående och innevarande år, att priserna varit:

å *Guldbronser* af de mest använda slagen:

— — — Alb. Westerling.»

Då hafva vi tagit de fyra sista årens siffror såsom angifvande priset på hufvudsakligen från Tyskland importerad vara och jämfört dem med siffrorna för samma år i det på sid. 18 befintliga intyget från Ebbes bruk, där det heter: »Undertecknade, som under åren 1895—1900 uteslutande använt färgbronser af tyskt fabrikat, men under senare åren af Carlfors aktiebolags tillverkningar, få härmed intyga, att prisen å de *tyska* fabrikaten voro:

samt å *Carlfors aktiebolags* tillverkningar: år 1900 å *guldbrons*» etc.

Är det nu så, att det är några jesuitiska förbehåll med siffrorna, så är detta något, som vi icke kunnat räkna ut. Som jag förut sagt, äro siffrorna, som finnas i reservationen, hemtade ur motionen.

Den förre talaren yttrade, att det var märkvärdigt, att vi talat om fabriken vattenkraft och tidsenliga maskiner. Ja, det är ju alldeles riktigt, att denna fabrik är utrustad med stark vattenkraft och tidsenliga maskiner, och därför tyckes man väl kunna påstå, att den bör vara konkurrenskraftig med hvem som helst. Vidare talades om den utländska konkurrensen och att Tyskland skickar hit sitt öfverflöd samt trycker ned prisen. Efter de prisuppgifter, som föreligga från trovärdiga personer, hafva de tyska försäljningsprisen varit högre än Carlfors', och det kan väl icke vara något motiv, som talar för tullen. På samma gång här klagas öfver att Tyskland skickar hit sitt öfverflöd, säges emellertid också, att Carlfors nödgas att skicka sitt öfverflöd till Tyskland. Ja, det är ju så, att genom gåfvor och gengåfvor varar vänskapen längst. Men det är icke nog därmed att Carlfors fabrik skickar sina tillverkningar till Tyskland; motionärerna säga också i sin motion, »att det härvidlag gått så långt, att den svenska fabriken kunnat på bättre villkor än inom landet afyttra en del af sin tillverkning i Tyskland och just i närheten af den trakt, där flertalet tyska fabriker af samma slag ligger». Ja, mina herrar, icke förstår jag, att man icke skulle kunna anföra detta som skäl mot att icke bevilja något tullskydd. Den föregående talaren tyckte anse, att, när en ny fabrik anlägges och det visar sig, att den icke bär sig, man skall vara berättigad till tullskydd. Den åsikten har icke jag, utan jag anser, att, innan en fabrik upprättas, man skall hafva klart för sig, om den kan bära sig under de tullför-

hållanden, som finnas. Jag kan icke finna, att tullen bör vara till för att gynna den ena eller den andra fabrikanten, men det ser ut, som om motionärerna hade den åsikten, att, när först en fabrik blifvit anlagd och det visar sig, att affären ej vill bära sig, man skall vara berättigad till tullskydd. När så man har fått tullskydd och affären blir god, då uppstå nya fabriker, och när sedan ej alla bära sig, skall man åter hafva högre tull, och när man icke vidare kan få högre tull, då skall man bilda truster och ringar för att beskatta den stora allmänheten. Om herr Räf gillar dessa åsikter, må de stå för hans räkning, men jag ogillar dem och därför uppträder jag emot dem.

*Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)*

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag är delvis förekommen af den föregående talaren i hans sista anförande.

När vi slogo in på en ny tullagstiftning här i landet, fick man höra, att man måste genom åsättande af tullar sörja för att de inhemska näringarna skulle kunna motstå den utländska konkurrensen; vi voro, sades det, hvarken i klimatiskt eller andra hänseenden gynnade för att eljest kunna motstå densamma. Nu komma motionärerna i det föreliggande fallet och predika, att här finnes en fabrik, som är gynnad af de bästa förhållanden, af den praktigaste vattenkraft och af de bästa maskiner samt vana och duktiga arbetare — hvad är då naturligare än att antaga, att en industri, som är gynnad af så goda förhållanden, kan utan tullar upptaga konkurrensen med utlandet? Det tycker jag är så själfallet, att man kan förstå det, äfven om man, såsom herr Räf sade, icke förstår sig på tullfrågor.

Men det är ännu en annan omständighet, som för mig varit afgörande, och det är uppgifterna i den tabell, som är bifogad betänkanDET. Det framgår af dessa tydligt, att importen oupphörligen minskats och exporten ökats. Under sådana förhållanden kan man antaga, att fabriken skall kunna bära sig. Nu säga motionärerna, att det icke går ändå, och att fabriken är på fallrepet. Ja, då anser jag, att detta måste bero på andra förhållanden och det sådana, som sannerligen icke kunna utgöra några skäl för Riksdagen att tråda hjälpanDE emellan.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets i punkten 1:o gjorda hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen, förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Angående
tull å brons-
pulver.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren afslår bevillningsutskottets hemställen i 1:sta punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 14 och den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Omröstningen utvisade 107 ja mot 90 nej; och hade kammaren alltså afslagit såväl utskottets i punkten 1:o) gjorda hemställen som den i ämnet väckta motionen.

Punkterna 2:o)—4:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5:o).

Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.

Uti en till bevillningsutskottet hänvisad, af herr *O. V. Lundberg* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 25, hade det förslag framställt, att Riksdagen behagade besluta, att tullen för elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektromotorer och transformatorer eller delar däraf skulle bestämmas till 20 procent af värdet, och att denna förhöjda tullsats måtte tillämpas omedelbart efter det den blifvit besluten och i laga ordning promulgerad.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen, med bifall till förevarande motion om höjning af tullen å vissa slag af elektriska maskiner, ville besluta, att tullen för elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektromotorer och transformatorer eller delar däraf skulle bestämmas till 15 procent af värdet, samt att i följd häraf i tulltaxan skulle införas en så lydande rubrik:

Elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektro-

motorer och transformatorer eller delar däraf 100 kronor 15:—; och

b) att, för den händelse utskottets under punkten a) här ofvan gjorda hemställen blefve af Riksdagen bifallen, Riksdagen jämväl måtte besluta, att den högre tullen skulle såsom tilläggsafgift till nu gällande tulltaxa jämväl innevarande år utgöras från den tid, som af Kungl. Maj:t bestämdes, samt i skrifvelse till Kungl. Maj:t,

jämte öfverlämnande af sitt sålunda fattade beslut, anhålla, det Kungl. Maj:t ville, så fort ske kunde, förordna om beslutets trä-

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra och *Brodin*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om afslag å motionen;

samt af herr *Höjer* mot vissa delar af motiveringen.

Sedan utskottets i *mom. a)* af förevarande punkt gjorda hemställen blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra, som yttrade: Herr talman! Såsom framgår af betänkandet, ha vi för närvarande en tullsats på elektriska maskiner af 10 procent af varans värde. Nu har motion framkommit om att fördubbla detta belopp. Bevillningsutskottet har gått en medelväg och föreslagit höjningen till 15 procent.

Vid 1901 års riksdag var frågan före på samma sätt som nu, och då afstyrkte bevillningsutskottet enhälligt den gjorda framställningen. I fjor var det åtskilliga fabrikanter, som kommo in till bevillningsutskottet med en skrifvelse, i hvilken de begärde att få den förut afslagna höjningen. Då hade bevillningsutskottet ändrat mening och föreslog ett bifall. Men Riksdagen afslog i den gemensamma voteringen framställningen.

Nu framhåller man som skäl för höjningen, att de elektriska maskinerna äro i flera afseenden af annan beskaffenhet än andra maskiner, och att denna fabrikation är stadd i rask utveckling och att det följaktligen blir svårt för fabrikanterna att sälja maskiner af äldre tillverkning. Men jag undrar, om detta har någon betydelse som skäl för att höja tullsatsen. Jag tror, att den svårighet, som vidlåder fabrikationen i detta fall inom landet, äfven äger tillämpning i utlandet och sålunda icke utgör skäl för höjning af tullen. Likaså är förhållandet med alla öfriga skäl, som påpekats rörande svårigheterna vid denna maskintillverkning. De hafva sin tillämpning äfven vid den utländska tillverkningen.

Nu tror jag, att man bör göra klart för sig, hvilken inverkan den föreslagna höjda tullen kan åstadkomma på den allmänna industrien, innan man höjer densamma. Man fick i utskottet från fackmannahåll den upplysningen, att det tillverkas elektriska maskiner, som betinga ett värde af ända till 50,000 kronor, och den nuvarande tullen härför utgör sålunda 5,000 kronor. Skulle vi nu fördubbla tullen, så komme den i detta fall att uppgå till 10,000 kronor. Genom den medelväg, som af utskottet föreslagits, skulle tullen för en dylik maskin uppgå till 7,500 kronor. Jag tror man

Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)

bör tänka sig för, innan man slår in på den vägen. Och jag tror, att man bör tänka på samma sätt som 1901 års bevillningsutskott, som sade, att man bör besinna, att det är industrien, som kommer att lida på tillkomsten och höjningen af tullar af detta slag, och att man icke bör onödigt fördyra de redskap, som industrien i allmänhet behöfver för sina ändamål. Om en person skall starta en fabrik, så gör han upp kalkyler på kostnaderna, och jag är öfvertygad, att en så afsevärd höjning af tullsatsen som den ifrågavarande spelat för honom en icke liten roll.

Beträffande åter exporten af maskiner, så äro vi i detta fall gynnade af förmåner. Af samma fackman, som jag nyss omnämnde, fingo vi höra det uttalandet, att »vi hafva så många naturliga resurser, vi hafva goda arbetare, vi ligga vid sjön och hafva utsikt till billiga fraktkostnader och följaktligen kunna konkurrera med och sälja till utlänningarna».

Ett dylikt uttalande talar ju otvifvelaktigt för att vi icke böra höja tullarna. Därtill kommer en annan omständighet, som inverkar på bedömandet af denna sak, som samma person angaf, nämligen att Sverige för närvarande är gynnadt framför andra nationer åtminstone på vissa trakter, i det att vi få erlægga en lägre tullsats än andra länder. Detta gäller t. ex. Kanada. Där få svenskarna importera sina maskiner med lägre tull än t. ex. amerikanerna. Ungefär samma förhållande gäller vår export på Ryssland, där vi befinna oss i en mera gynnad ställning än utlänningarna. Våra fabriker äro sålunda så gynnade i detta hänseende, att en tullförhöjning enligt min uppfattning är alldeles obehöflig.

Jag tror sålunda, att reservanterna haft fullgiltig anledning att ställa sig på det rena afslagsyrkandet. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka afslag såväl å utskottets framställning som å den väckta motionen och bifall till vår reservation.

Herr Nyström: Herr talman, mina herrar! Jag har försökt att såväl ur motionen som utskottets betänkande plocka ut några uppgifter, som kunna vara af intresse för kammaren att höra.

Jag skall börja med att ur motionen framhålla ett motiv, som blifvit anfördt som ett märkligt skäl för att den nu begärda tullsatsen skulle af kammaren beviljas, det skälet, att de tre stora affärer, som för närvarande idka fabrikation af elektriska maskiner här i landet, i sina affärer nedlagt ett sammanlagdt kapital af 11,500,000 kronor och att af detta kapital framkommit en årlig tillverkning af 3,500,000 kronors värde. Redan missproportionen mellan det nedlagda kapitalet och den produktion, som med detta har åstadkommits, borde väcka till betänksamhet, innan man går att med förhöjd tull understödja fabrikationen på sätt här framhållits. Jag vill icke närmare söka analysera eller förklara det

förhållandet, att kapitalet blifvit uppsatt så högt som till 11,500,000 kronor. Det är säkerligen för många af denna kammare bekant, att denna siffra icke är den verkliga, om man skall gå till källorna, utan att den tillkommit från stora vinster, som blifvit utdelade i form af nya aktier, eller tillkommit på annat sätt. Detta är emellertid en mindre viktig omständighet än en annan, som jag här kommer att beröra.

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

I motionen framhålles såsom hufvudskäl för en ökad tullsats på elektriska maskiner, att den utländska fabrikationen hitskickar öfverskottet af sina maskiner och säljer dem här till underpris. Dessa uppgifter ha framkommit såväl i den motion, som afgafs 1901, som i det betänkande, som på bevillningsutskottets eget initiativ inkom till kammaren förra året. Det förhåller sig med den uppgiften så, att om det varit fallet förut, att utländska fabrikanter hitskickat sitt öfverskott och sålt det till underpris, så är det icke fallet nu. Jag skall be att inom parentes få nämna, att när motionären säger, att det är tyska fabriker, som hitskickat sitt öfverskott af maskiner, så öfverensstämmer detta icke med verkliga förhållandet.

Det är icke tyska fabriker, utan det är *en* tysk fabrik, som gjort detta, nämligen Allgemeine Elektrische Gesellschaft i Berlin. Denna fabrik har filialer såväl i Stockholm som i Göteborg och har hitskickat maskiner samt sålt dem till underpris. Detta har emellertid redan upphört af det skälet, att de maskiner, som hitsändts, befunnits vara underhaltigt fabrikat, och de hafva därför i många fall kasserats och återskickats till Allgemeine Elektrische Gesellschaft. De hafva icke kunnat godkännas af de ingenjörer, som haft att afprofva maskinerna, och fabriken har därför, såsom jag nämnde, redan upphört med att hitskicka dylika maskiner. Den har funnit, att det var en alldeles för dyr affär för densamma. Utskottet har icke nöjt sig med att i likhet med motionären förklara, att det är tyska fabriker, som hitsändt dylika maskiner, utan utskottet har tillagt, att äfven schweiziska fabriker bedrifvit liknande verksamhet. Så har äfven förut varit förhållandet. Det är en fabriksfirma i Schweiz vid namn Brown Boweri, som haft ett dotterbolag i Stockholm. Denna schweiziska firma har hitskickat smärre maskiner, hvilka, på sätt i motionen och utskottets utlåtande framhållits, fakturerats till tillverkningskostnaden och därigenom dragit mindre tull, än som vederbort. Denna rörelse har dock nu upphört. Man har äfven därvidlag funnit, att det icke bar sig längre att hitsända maskiner på detta sätt. Filialen har upphört, och den man, som var föreståndare för denna, har ingått i en svensk affär, nämligen Arbrå mekaniska verkstad, där han är den ledande mannen just i fråga om tillverkningen af sådana maskiner, som, såsom omnämnts, förut blifvit hit importerade och sålda till underpris. Jag vill nämna, att både den verkstad, som

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.*

(Forts.)

jag nyss omnämnde, nämligen Arbrå mekaniska verkstad, och Magnets relativt nya mekaniska verkstad inrättat sig just för tillverkningen af sådana smärre motorer, som det här är fråga om, så att de kunna sälja till billigt pris, och dessa två verkstäder hafva helt och hållet undanträngt den utländska importen. Att den utländska importen för öfrigt icke haft de proportioner, som utskottet och motionären uppgifvit och som äfven utskottets majoritet föreställt sig, kan man se af utskottets egen tabell öfver export och import för tiden mellan 1894 och 1902. Jag skall utgå från år 1897, då en något större import började. Då importerades för 761,458 kronor, under det att värdet af exporten samma år utgjorde 62,738 kronor, hvilket gör ett importöfverskott af 698,720 kronor. Om man nu följer denna statistik år för år från 1897 till 1902, så skall man finna, att importöfverskottet år 1892 icke var större än 747,000 kronor, d. v. s. 49,000 kronor mera än år 1897, hvilket bevisar, att någon import af elektriska maskiner i vårt land i större betydenhet icke förekommit, ty ett importöfverskott af 700,000 kronor inom ett sådant som detta område kan icke sägas vara af någon större betydelse. Jag har emellertid från fullt tillförlitligt håll hört uppgifvas, att t. o. m. denna export börjar minskas och att importen för närvarande sannolikt är högst ringa. Att importen inom denna bransch i själfva verket måste vara obetydlig framgår af motionärens egen framställning. Om man slår upp sid. 28 i betänkandet, så finner man där några uppgifter, hvilka motionären, om han kunnat rätt läsa dem, aldrig skulle hafva anfört, och på hvilka, om bevillningsutskottets majoritet kunnat rätt bedöma dem, utskottet skulle hafva kunnat grunda ett afstyrkande af hela motionen. »Fabrikationen af dynamomaskiner», heter det där, »är i högre grad än andra maskiner underkastad ständiga förändringar». En maskin, som är underkastad ständiga förändringar, tillverkas emellertid icke fabriksmässigt vare sig här i landet eller i utlandet. Ingen vågar lägga sådana maskiner på lager, och ingen fabrik skickar sådana maskiner öfver till Sverige för att sälja dem till underpris. Denna slutsats framgår ännu tydligare af hvad som följer: »Dessa förändringar framkalla å sin sida för de elektriska fabrikerne nödvändigheten att hafva en talrik, väl skolad och följaktligen dyrbar ingenjörskår till sitt förfogande.» — Jag skall komma till detta sedermera. — »Vid fabrikationen af andra maskiner, såsom ångmaskiner, turbiner, pumpar, hammare o. s. v., är däremot detta ej på långt när i samma grad fallet.» Just den omständigheten, att de elektriska maskinerna äro olika för olika fall, visar, att de måste tillverkas på beställning och att sådana maskiner i regeln icke äro föremål för fabriksmässig tillverkning, utan endast kunna göras på beställning för hvarje gång. Detta framhölls äfven mycket tydligt i bevillningsutskottets utlåtande förra året, däri det, sedan utskottet redogjort för tullstyrel-

sens utlåtande, huruvida det vore lämpligt att använda viktull eller värdetull, heter: »Smärre maskiner införas så godt som uteslutande hela, hvarvid någon svårighet att skilja dem från andra icke torde förefinnas, och hvad beträffar större maskiner, hvilka ofta inkomma söndertagna i delar och i fråga om hvilka nyss antydda svårighet därför understundom kan inträffa, införas sådana icke i någon större omfattning.» 1902 års utskott erkände således, att större elektriska maskiner icke infördes i någon vidsträcktare omfattning, och motionären har i år gifvit en tydlig och god förklaring, hvarför man icke inför sådana maskiner i någon större omfattning, nämligen därför att de måste vara olika i olika fall. Jag har förut visat, att små maskiner, som förr införts hit till landet i större omfattning, för närvarande icke införas i sådant omfång och att de nu äro föremål för tillverkning vid två större verk i Sverige äfvensom att dessa verk inrättats så, att de kunna tillfredsställa sina kunder, hvilket Allgemeine Elektrische Gesellschaft icke kunnat göra, i följd hvaraf denna fabrik också oupphörligen fått tillbaka sina maskiner.

Angående förhöjd tull å vissa slag af elektriska maskiner.
(Forts.)

Vidare klagar motionären öfver att det varit omöjligt för de inhemska maskinerna att konkurrera med de utländska och att på grund däraf de inhemska fabrikerne haft svårt att reda sig i kampen för tillvaron. Ja, jag erkänner, att det varit svårt för våra inländska elektriska fabriker för ett eller annat år sedan att konkurrera med de utländska, men detta har icke berott på annat än att två af våra största inhemska fabriker användt äldre modeller, som icke tillfredsställt de moderna krafven, och att dessa fabriker därför blifvit efter i konkurrensen. Denna sak har jag emellertid hört sägas nu vara afhjälpt. Man har funnit, att det varit omöjligt att fortgå på det gamla slentrianmässiga sättet, och nu sker arbetet på fullt rationellt sätt.

Jag skall nu bedja att få återgå till det yttrande i motionärens framställning, som angår den talrika kår af ingenjörer, som behöfves vid våra elektriska verkstäder.

Förhållandet är — som den föregående talaren redan anmärkt — att likformighet i det afseendet råder i fråga om alla elektriska verkstäder, såväl de i vårt land som i utlandet befintliga. Sverige befinner sig alltså i detta afseende i precis samma ogynnsamma läge som Tyskland eller Schweiz. Förhållandet är emellertid icke så farligt, som motionären tyckes föreställa sig. Hos Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget i Västerås, det största etablissementet i denna väg, som finnes i Sverige, äro sålunda anställda en öfveringenjör för växelström och en för likström. Det är dessa ingenjörer, som äro dyra, de öfriga hos bolaget anställda ingenjörerna behöfva alldeles icke vara af de dyraste. Man får nu öfverallt ingenjörer för billigt pris, där de icke ha någon särskild maktpåliggande befattning. Vid en stor elektrisk verkstad här i

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

Stockholm har man endast en förstklassig ingenjör, och detsamma är förhållandet äfven beträffande våra öfriga elektriska verkstäder.

Nu säger motionären — och utskottet har icke haft något att invända däremot — att många af de svenska fabrikerne för tillverkning af elektriska maskiner ramlat, och att detta skulle bevisa, att sådan tillverkning icke bär sig här i landet. Det skulle här vara en tre eller fyra fabriker, som gått omkull. Jag känner nu ganska väl de omständigheter, under hvilka dessa fabriker arbetat. En af dem började utan ett öres kapital, började med skuld och slutade med skuld, hvilket ju var helt naturligt. En annan af dessa fabriker började med att tillverka en maskin, som var uppfunnen af en af fabriken ingenjörer, men denna maskin var fullständigt omodern och utan möjlighet till framtida utveckling, och därför kunde denna tillverkning icke bära sig. En tredje fabrik ligger så långt tillbaka i tiden, att den nästan kan sägas tillhöra historien, och hvad den fjärde beträffar, började den med att först tillverka glödlampor och sedan s. k. janduslampor, men då detta icke lönade sig, kastade den sig på tillverkning af elektriska motorer utan att vara ekonomiskt förberedd på ett sådant företag. Så förhåller det sig egentligen med de motiv, som i detta afseende blifvit anförda för det nu ifrågasatta förslaget.

Det har nu anförts ytterligare ett skäl för bifall till en tullförhöjning, nämligen att den höga tullen å plåt och koppar — i synnerhet den i fjol förhöjda tullen å koppar — skulle motivera den nu föreslagna tullförhöjningen. Denna omständighet är emellertid endast skenbart till förmån för en dylik förhöjning. Man vore möjligen berättigad att här anförda detta motiv, ifall det icke redan förut funnes en tull å elektriska maskiner, uppgående till 10 procent af värdet. Denna tull är fullt tillräcklig att ekvivalera den ökade utgift, som våra elektriska verkstäder kunna ha i följd af den ökade tullsatsen å koppar och tullen å järnplåt, på hvars tillverkning en aldeles särskild omsorg måste nedläggas och som våra svenska fabriker icke vilja åtaga sig att tillverka, emedan omsättningen däraf är i vårt land ytterst ringa. Det framgår för öfrigt af de importsiffror, som jag förut nämnt, att tullen å koppar och plåt icke har någonting att betyda, och äfven om så skulle vara fallet, är det inflytande, som den kan utöfva, obetydligt i jämförelse med den här föreslagna tullförhöjningen från 10 till 15 procent af varans värde.

Jag tror, att det skulle innebära en stor fara för landet i dess helhet, om det nu föreliggande förslaget skulle antagas af Riksdagen. Jag är öfvertygad därom, att så snart den nu föreslagna tullförhöjningen blifvit af Riksdagen antagen, ha vi trusten färdig. Den är redan påbörjad. I Stockholm är det för närvarande så, att om man vänder sig till en firma för att få ett elektriskt arbete utfördt, hänvisar den till en sin förtroendemän, som åt de olika

verkstäderna fördelar ordena. Här ha vi således en partiell trustbildning redan färdig, och man kan vara öfvertygad om, att den skall sträcka sig öfver hela landet, så snart tillfälle därtill gifves. Att sådana trustbildningar äro möjliga i vårt land hafva vi bevis för i den trust, hvars bildande vid förra riksdagen profeterades och som nu arbetar med så att säga smordt maskineri. Jag vill i detta sammanhang erinra om, huru »De Förenade Kopparverken» i ett fall gått till väga. De hade för kort tid sedan till ett af statens ämbetsverk ingifvit anbud på leverans af koppar — jag vill icke säga i hvilken form — men detta anbud kunde icke antagas, emedan priset var aldeles för högt i förhållande till det, för hvilket en utländsk firma erbjudit sig att utföra nämnda leverans. Hvad gjorde då syndikatet? Jo, det betalade den ifrågasvarande utländska firman en stor summa för att få öfvertaga kontraktet. Staten fick således där sin rätt, men syndikatet bibehöll marknaden, visserligen mot utbetalande af en stor summa penningar, men det tager nog igen skadan en annan gång. Vi kunna vara öfvertygade om, att därest den nu föreslagna tullsatsen blir införd, ha vi genast en trust färdig på detta område, och den kommer sedan att behärska marknaden, och vi kunna vara säkra på, att den därvid icke kommer att begagna sammetsvantar.

Jag yrkar för min del bifall till reservationen.

Herr Höjer: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne behagade finna af betänkandet, har jag i den nu föreliggande punkten reserverat mig mot vissa delar af utskottets motivering. Jag skulle vilja tillägga, att jag reserverat mig mot så godt som *hela* motiveringen. Då jag i alla fall kommit till samma slut som utskottet i dess kläm, torde det tillåtas mig att här afgifva en förklaring öfver denna, som det kan synas, ganska stora motsägelser, och jag skall göra det i största korthet.

Jag tror, att det inom utskottet icke var någon, som skarpare än jag trädde i opposition mot den här föreslagna förhöjningen af tullen å elektriska maskiner från 10 till 20 procent af värdet, och jag gjorde det med stöd af ungefärligen samma faktiska material, som nyss fördes fram af herr Nyström och hvilket jag för min del naturligtvis hade erhållit från sakkunnigt ingenjörshåll.

Jag framhöll inom utskottet, och jag vill ytterligare framhålla det här, att det finnes ett mycket starkt skäl, som talar emot en sådan tullförhöjning från 10 till 20 procent, som motionären föreslagit, och som också, låt vara med mindre kraft, talar emot den af utskottet föreslagna förhöjningen från 10 till 15 procent. Jag för min del — och jag tror litet hvar af oss — är öfvertygad därom, att det icke kan höra till samhällets skyldigheter att, annat än möjligt i yttersta nödfall och på de allra mest bindande skäl, med en sådan present, som den nu föreslagna tullen skulle inne-

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

bära, understödja illa planlagda och från affärssynpunkt sedt under all kritik skötta större industriella företag.

Det torde vidare vara skäl nog att närmare undersöka den del af motionärens motivering, som berör den s. k. dödande konkurrensen. Det har nyss af herr Nyström blifvit anfördt — jag skall inskränka mig till att referera hvad han sagt — att den konkurrens, som härvidlag förefinnes och som är oförneklig, i främsta rummet är — och häri styrkes jag ytterligare af upplysningar, som blifvit mig meddelade — en konkurrens mellan de stora svenska bolagen själfva och att någon större konkurrens från de utländska fabrikernas sida icke existerar med afseende å medelstora och stora maskiner. Konkurrensen med afseende å de små maskinerna, de, som ha ett ungefärligt värde af 1,000 kronor eller därunder, kommer — som herr Nyström också mycket riktigt anmärkte — icke från Schweiz, utan från Tyskland och — enligt hvad jag kunnat inhämta — från Deutsche Allgemeine Elektrische Gesellschaft därstädes, som har filialer här i Stockholm och i Göteborg under namn af aktiebolaget A. E. G.

Ett annat skäl, hvarför jag opponerat mig mot den nu föreslagna tullförhöjningen, är, att genom en dylik tullförhöjning komme att lederas andra industriens berättigade intressen. Förhållandet skulle blifva ungefär detsamma, som då Riksdagen i fjol — mot min vilja — beslöt den förut omtalade förhöjningen i koppartullen.

Det är vidare aldeles gifvet, att om en tullförhöjning i detta fall bör ske, är det i själfva verket meningslöst att höja tullen öfver hela linjen; det är meningslöst, därför att konkurrens icke förefinnes med afseende å de medelstora och stora maskinerna, utan uteslutande med afseende å de små. Det förnuftigaste härvidlag vore väl att ha en viktull, men skall man fortfarande ha värdetull, vore det mest rationella att genomföra en tullförhöjning för små maskiner, d. v. s. för maskiner med ett åsatt maximivärde af 1,000 kronor, och låte den nuvarande tullen bestå med afseende å medelstora och stora maskiner.

Så resonerade vi litet hvar inom utskottet, som voro emot den af motionären föreslagna tullförhöjningen från 10 till 20 procent — det var egentligen om en dylik förhöjning, som diskussionen i utskottet först rörde sig. Men sedan trädde frågan in i ett annat skede, när — som herrarne allesammans säkerligen redan förstått — ett kompromissförslag framkastades, som gick ut på en höjning af ifrågavarande tull till endast 15 procent. Det är detta kompromissförslag, som jag — ehuru med reservation mot motiveringen — och flere af mina kamrater i utskottet från Andra Kammaren slutligen gått med på. Jag anser mig då skyldig att angifva de skäl, som för mig — jag motiverar endast min egen ståndpunkt — därvidlag varit bestämmande, och jag skall göra det med all möjlig öppenhjärtighet.

Jag drog mig till minnes, huru det gick med koppartullen förra riksdagen. Då framställde jag och åtskilliga andra reservanter inom bevillningsutskottet ett medlingsförslag. I Första Kammararen gick den högre tullsats igenom, som utskottets majoritet tillstyrkt, medan återigen här i kammaren yrkandet på rent afslag, framställt af några ultrafrihandlare, segrade. Följden blef den, som jag och många med mig hade profeterat på förhand, nämligen att i den gemensamma voteringen förslaget om den högre tullsatsen blef bifallet. Jag resonnerade då med afseende å den föreliggande höjningen af tullen på elektriska maskiner: Gå vi nu på och spänna bågen för högt, kan det blifva precis samma spektakel i år med afseende å tullen på elektriska maskiner som i fjol i fråga om koppartullen, och vi kunna riskera att få, icke en tullförhöjning från 10 till 15 procent utan från 10 till 20 procent. Denna synpunkt var för mig den i främsta rummet afgörande.

Men man kan äfven säga, att det för en höjning af tullen till åtminstone 15 procent finns äfven ett annat skäl. Vi stå under den närmaste tiden ovillkorligen inför en uppgörelse med Tyskland med afseende å tullförhållandena. Jag kan icke se någon möjlighet att få till stånd en sådan uppgörelse annat än genom en traktat, och då gäller det byte mot byte. Det kan då vara godt att hafva äfven detta lilla att byta med. Men det är just ingen glädje för de elektriska maskinfabrikanterna att höra detta. Denna tull är sålunda ett bytesmedel, som Sverige kan använda alldeles på samma sätt nu, som det vid liknande tillfällen förut betjänat sig af andra tullar. När vi gjorde upp vår traktat med Spanien år 1883, var det en och annan industri här i Sverige, som fick i någon mån sitta emellan för att vi då skulle kunna få en uppgörelse till stånd. Vi ha haft exempel på en sådan tullfråga från år 1883 i dagens tullbetänkande. Hvad jag nu sagt, kan äfven vara ett skäl för bifall till utskottets förslag, huru pass bindande det är det lämnar jag därhän.

Det var visserligen endast med mycken tvekan och motvilja, som jag ej antecknade mig bland de reservanter, som reserverat sig äfven i fråga om utskottets kläm, men då jag likväl tillsist på nyss anförda skäl i själfva hufvudfrågan följt utskottets majoritet, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Brodin: Herr talman! Då jag låtit anteckna mig såsom reservant skall jag be få anföra skälet härtill. De elektriska maskinerna komma mer och mer i bruk och få en stor användning i Sverige. Skola vi få någon nytta af våra vattenfall, skall deras kraft öfverföras genom elektriska maskiner och sedan transporteras till mindre maskiner. Äfven våra verkstäder måste snart förändras genom öfvergång från axelledningar till elektriska motorer. Om

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

man nu ökar tullen på dessa, blir det naturligtvis ett ökad pris på maskinerna och hela den industri, som behöfver elektriska motorer, blir skattlagd och får svårare att drifva sin handtering i konkurrens med utlandet åtminstone.

Så är det en sak, som är af vikt vid elektriska maskiner nämligen konstruktionen. Priset spelar mindre roll, än att få en god maskin dels af god konstruktion dels ock af godt arbete, och en föregående talare, herr Nyström, har just påpekat, huru det gått med åtskilliga tyska bolag, som skickat hit undermåliga maskiner. Elektriska maskiner äro af olika konstruktioner och många skyddade genom patent. För speciella ändamål finnes äfven särskildt konstruerade maskiner. Den ene är mera framstående än den andre och det är endast de bästa, som blifva använda. Detta förklarar anledningen, hvarför det finnes svenska fabrikanter, som kunna exportera icke obetydligt, utan ganska väsentligt, elektriska maskiner till sådana land som Canada och Ryssland, där för dessa maskiner få betalas 25 % tull af deras värde för att få komma in i landet. Detta är ju ett kraftigt bevis på, att denna tull på importen icke är så behöflig här i Sverige. För öfrigt var denna fråga före vid 1901 års riksdag genom en motion, som gick ut på ungefär detsamma som denna. Bevillningsutskottet var då alldeles enhälligt i sitt utlåtande, och hvad sade utskottet då? Det kan ju vara intressant att upprepa det. I slutet af sin motivering säger utskottet:

»Elektriska maskiner hafva under senare tiden vunnit användning på många områden och komma säkerligen att erfordras i allt större utsträckning, särskildt vid tillgodogörandet af vårt lands rikliga vattenkrafter, en fråga, hvilken för närvarande synes vara föremål för ett allmännare lifligt intresse. För många industrigrenar är det af stor betydelse att för skäligt pris äga tillgång till sådana maskiner af olika slag, och behofvet af dessa maskiner, särskildt mindre elektriska motorer, blifver allt större i den mån dessa, såsom numera plägar ske, komma till användning för att, i stället för de förut brukliga axelledningarna, vid mekaniska anläggningar öfverföra kraft till därinom befintliga olika maskiner. Om det än kan ifrågasättas, huruvida nu gällande tullsats är tillräckligt hög för att uppmuntra till anläggning af nya fabriker inom landet för tillverkning af elektriska maskiner i större omfattning, än nu äger rum, har utskottet likväl på ofvan anförda skäl ansett försiktigheten bjuda att bibehålla berörda tullsats, helst som det ingalunda kan med någon säkerhet antagas, att den inhemska tillverkningen kan för närvarande fylla det stora behofvet af dylika maskiner inom landet.»

Ja, så sade utskottet anno 1901 och var då enhälligt. Det fanns visserligen en reservation i fråga om en del af motiveringen, men för öfrigt var utskottet alldeles enhälligt. Jag vill erinra

herrarna, att, om tullen nu ökas, det blir ostridigt här en trust, som höjer priset icke allenast med själfva tullens belopp utan vida därutöfver. Hittills har det varit konkurrens mellan bolagen, men blir det en fördelaktig tull, så blifva varorna dyrare, och då taga säljarne icke allenast betaldt för tullen, utan allmänheten får betala mera. Herr talman! Jag skall be få yrka afslag å utskottets hemställan i punkt 5 mom. a).

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman! Då jag varit med om utskottets hemställan i den nu föredragna punkten, skall jag be att med några ord få motivera min ståndpunkt i frågan. Jag skall då först be få säga, att det enligt mitt förmenande tillkommer äfven en representant med frihandelsvänlig läggning att, om det förekommer ett förslag om höjd tull, söka sätta sig in i frågan och att, om det verkligen föreligger grundade skäl därför, icke helt doktrinärt säga nej, utan gå med. Ifrån den ståndpunkten skall jag be att få se på den här saken.

Det gäller här för det första en ganska betydande industri, som sysselsätter ett stort antal personer. Enligt en uppgift, som jag fått, är detta antal, med tjänstemän och ingenjörer inberäknadt, bort åt ett par tusen. Det har med visst fog framhållits här, att beträffande särskildt Våsteråsbolaget anordningarna vid grundläggandet af verksamheten varit så planlösa, att denna omständighet varit en i hög grad bidragande anledning till det trångmål, hvari bolaget råkat, men å andra sidan har, efter de upplysningar som jag fått, skötseln numera råkat i bättre händer.

Såsom här förut har framhållits, går den nuvarande tullen ut med 10 % af varans värde. I motionen har yrkats en tull på 20 %. Det föreliggande utskottsförslaget, som innebär förslag om en tull, uppgående till 15 % af varans värde, är en följd af en kompromiss. I fråga om denna kompromiss ber jag få hänvisa till hvad lektor Höjer för en liten stund sedan yttrade om den saken och äfven jag ber få antyda, att det kan vara något skäl åtminstone att taga hänsyn till den synpunkten, i synnerhet då man tänker på hur det gick förra året med koppartullen. Emellertid tror jag, att det finnes rena sakskaäl, som tala för den ifrågasatta tullförhöjningen, och det för mig afgörande är de tullsatser, som för närvarande de råmaterialier draga, som den ifrågavarande industrien begagnar sig af. Jag har i det fallet fått en uppgift — det måste jag erkänna, att den är från intresserad håll, men jag har svårt att tro, att man skulle lämnat lögnaktiga uppgifter. Beträffande gjutjärn, som i betydlig mån ingår i ifrågavarande maskiner, så drager det en tull af fyra öre per kilogram. Här är nämligen fråga om fasonerad järn. Om man tager hänsyn till de tyska prisen, och egentligen är det väl dem, man bör taga hänsyn till, då det är framför allt med Tyskland vi i det afseendet konkurrera, så

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

utgör denna tull å fyra öre per kg. 29 % af materialpriset. Tager man hänsyn till det svenska priset, så är den 23 %. Tullen å gjutstål blir på samma sätt i fråga om de tyska prisen 12½ % af materialpriset och tager man hänsyn till det svenska priset 10 %. Så hafva vi smidesjärn. Tullen därå går till 11 % efter de tyska prisen och 9 % efter de svenska. Koppartullen är emellertid den, som mest inverkat på min ställning till denna fråga. Vi höjde tullen vid förra årets riksdag från 10 till 35 öre per kg. Nu kan man säga, att i rundt tal skulle i fabrikanterna af elektriska maskiner ingå koppar med icke mindre än 35 %, och då Riksdagen förra året så väsentligt höjde tullen därå, anser jag, att man bör taga hänsyn därtill. Nu kunna ju frihandelsvännerna, som icke varit med om denna koppartull, mycket väl säga: »vi hafva icke att göra med den tullen. Det må blifva deras sak, som varit med om att antaga den», men i en praktisk sak som denna får man se saken praktiskt och söka göra det bästa möjliga af de rådande förhållandena. Vidare skall jag be få framhålla, att denna höjning till 15 % utaf varans värde i själfva verket icke kommer att verka så, att priset ökas med 15 %. Saken är den, att det importeras nu maskiner af åtminstone en tysk firma — och det har väl varit fallet med mer än den — som har filialer både här i Stockholm och Göteborg, och de priser, som den fakturerar, är icke försäljningspriset, utan kostnadspriset. Detta gör, att för närvarande tullen därå icke verkar med mera än cirka 7 å 8 %. Det kan ju hvar och en föreställa sig, att när det faktureras på det viset, icke hela tullbeloppet kommer ut. Detta är — jag ber få tillägga det — icke någon uppgift från fabrikanterna ensamma, utan har inom utskottet bestyrkts af en framstående tulltjänsteman. Om man sålunda bifölle förslaget om en höjning af tullen till 15 %, komme i själfva verket denna tull icke att utgå med 15 % utan med 12 eller 13 %. Jag tror, som sagdt, att förhöjningen, som vi gjorde på koppartullen, kan, om vi taga hänsyn till de redan förut mycket höga tullsatserna å råmaterialerna, berättiga den nu af utskottet föreslagna tullförhöjningen.

Det yttrades af herr Nyström, att Allgemeine Elektrische Gesellschaft, som enligt hans uppgift förut varit en svår konkurrent, på grund af sina underhaltiga fabrikat nu måst upphöra med denna konkurrens. Detta är dock egendomligt, ty man skulle kunna våga framställa den frågan: hvarpå lefva de båda filialerna, som fortfarande existera både i Stockholm och Göteborg? Jag föreställer mig, att de lefva på försäljningen af sina maskiner, ty icke lefva de väl bara på sina reparationer. I fall det är sant — jag betviflar icke ett ögonblick, att herr Nyström tror, att det är sant, men jag menar, att det icke är konstateradt med en blott uppgift — att denna konkurrens har upphört, då undrar jag, om det beror på, att fabrikanterna varit dåliga, eller om det icke måst bero på

att vederbörande fabrikanter måst sänka sitt försäljningspris. Skulle det nu verkligen vara så, att fabriken varit så underhaltiga, förvånar det mig synnerligen mycket, att vederbörande, som framkommit med denna motion, icke sagt detta.

Det är ett så vanligt förekommande skäl, detta för tullskydd, att det tyska fabrikatet icke duger till något. Och det är ju ett mycket kraftigt skäl, när det nämligen kan visas, att det är giltigt, och därför förvånar det mig, att icke vederbörande motionär framhållit det inför Riksdagen.

Nu sades det, att här är en trustbildning i görningen. Jag vågar hvarken säga ja eller nej till den saken. Men när herr Brodin säger, att detta kommer att höja priserna med kanske tullens dubbla belopp, förvånar det mig mycket, att han icke tänkt på, att en dylik trust icke skulle kunna höja priserna i en sådan grad, som han påstod. Ty om dess priser skulle öfverstiga den utländska fabrikationens priser plus tullen, så uppstår import.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Biesert: Herr talman! Jag skall gärna från början erkänna, att jag ställt mig tveksam, huruvida den lilla förhöjning, som bevillningsutskottet föreslagit för de elektriska maskiner, som här äro i fråga, kan vara farlig att antaga eller icke. Jag vill dock framhålla de synpunkter, som för mig tills vidare äro bestämmande, och som göra, att jag *åtminstone för närvarande* skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Den första är den, att äfven fabrikanterna själfva erkänna, att en förhöjning af tullen å större och dyrbarare maskiner är obehöflig. Det har här förut i dag framhållits samma sak. Men det har också framhållits, att af tulltekniska skäl det icke är lämpligt att för närvarande öfvergå från värdetull till viktull, och därför kan jag förstå utskottets mening, att äfven maskiner af denna storlek böra utgöra föremål för tullförhöjning. Dock är det egentligen icke detta, som bestämt min ställning till frågan, utan den har bestämts af andra omständigheter.

Herr Nyström nämnde, att Arbrå mekaniska verkstad i Helsingland nyligen har upptagit tillverkningen af sådana elektriska maskiner, som här äro i fråga. Den omständigheten, att en verkstad upptar en tillverkning af denna beskaffenhet, d. v. s. af elektriska maskiner, synes mig tyda på, att om affären skötes riktigt, om fabrikationen drifves energiskt och på fullt modernt sätt, den borde vara lönande. Ty jag föreställer mig, att de personer, som anlagt en sådan verkstad som Arbrå, icke skulle gjort det, om de varit öfvertygade, att rörelsen skulle gå med förlust.

Vidare är min tvekan grundad på en annan omständighet. Som bekant ha vi nu för alla maskiner och redskap en värdetull af 10 procent. Skulle nu bevillningsutskottets förslag gå igenom,

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

så skulle vissa elektriska maskiner, som stå uppräknade i bevillningsutskottets förslag, draga en tull af 15 procent af värdet. Nu är förhållandet, att det allt mer och mer begagnas elektrisk drift, direkt elektrisk drift för verkstädernas maskiner, svarfvar, bormaskiner, hejare o. s. v., hvilket gör, att axelledningar och sådant mer och mer försvinner. En hel del af dessa maskiner äro specialmaskiner, som åtminstone icke för närvarande kunna tillverkas i Sverige. Särskildt vid lokomotivtillverkning och kanontillverkning, vid skeppsbyggerier och i allmänhet vid sådan tillverkning, som erfordrar bearbetning af tunga och grofva maskiner, måste man mer eller mindre frivilligt för att erhålla sådana maskiner vända sig till utlandet. När dessa komma in, föreställer jag mig, att när för dem bestämmes en tull af 15 procent af värdet och för andra maskiner en tull af 10 procent af värdet, det kan bli svårt för tullmyndigheterna att bestämma tullsatsen för dessa sammansatta maskiner, d. v. s. sådana, som äro försedda med elektriska motorer, utgörande integrerande delar af maskinerna.

Det är slutligen en annan omständighet, som för mig varit bestämmande, nämligen att, om Riksdagen skulle besluta en förhöjning af tullen på dessa elektriska maskiner, jag är fullt öfvertygad, att redan nästa år komma att i Riksdagen väckas förslag om förhöjning på tullen för alla andra slags maskiner; det kunde ifrågasättas, om icke sådana maskiner som svarfvar, borrar o. d. kunde vara i lika stort behof af förhöjning som dessa. Hvad tillverkningen af dylika vanliga verkstadsmaskiner beträffar, så är deras typ numera så utpräglad, att det finns stora fabriker i utlandet, som tillverka dylika på lager. Visserligen underkastas de förbättringar, men den generella typen af dessa maskiner är sedan årtal tämligen konstant. Dessa fabriker komma sålunda att bli föremål för masstillverkning och kunna tillverkas billigare i utlandet än hvad som kan ske här i Sverige med vår mera inskränkta marknad. Särskildt är det Tyskland, som öfversvämmar så godt som hela världen med sådana billiga maskiner.

Men icke endast på dessa maskiner komme man att vilja höja tullen utan äfven på andra. Och då ställer det sig för mig som en fara för den öfriga industrien, om allt hvad vi behöfva importera af maskiner och redskap, skulle på detta sätt bli fördyradt.

Här har framhållits, att ett afgörande skäl att yrka på den föreslagna tullförhöjningen skulle vara fruktan, att det kunde i år gå på samma sätt med nu ifrågavarande tull som det förra året gick med koptartullen. Emedan man då icke höll på kompromissförslaget utan biföll afslagsyrkandet, fick man den *högre* tullen. Jag medgifver, att så skulle kunnat gå nu, om icke Första Kamraren redan fattat sitt beslut, hvilket, om jag icke är orätt underlåttad, lyder på bifall till utskottets förslag, d. v. s. till förhöjningen

af 5 procent. Den nämnda risken att nu rösta för afslag torde därför icke föreligga.

Den ärade talaren på göteborgsbänken omnämnde koppar-tullen såsom ett skäl för en tullförhöjning å elektriska maskiner och påpekade, att Riksdagen i fjol beslöt denna tull, som enligt hans uppfattning var mycket hög. Jag beklagar nog, att den tullen blef så hög som den blef och att den varit till skada i flera af-seenden. Men hvad beträffar sådana elektriska maskiner, som det här är fråga om, så undrar jag, om för dem denna koppartull har så stor betydelse, som man velat göra gällande. Jag tror för min del, att det är koppartråden, som för de elektriska verkstäderna spelar den väsentligaste rollen och som af dem användas i stora kvantiteter. Som bekant beslöt Riksdagen ingen förhöjning i tullen för koppartråden, såvidt jag minnes rätt.

Jag har, som sagdt, herr talman, varit tveksam, huruvida jag skulle sätta mig mot denna tullförhöjning, men dels af de skäl, jag anfört, dels emedan jag tror, att det icke skulle skada att ännu ett år syna denna sak i sömmarne, skall jag, herr talman, be att för närvarande få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Jag har försökt, så godt jag kunnat, att sätta mig in i denna fråga. Men jag erkänner, att det är ganska svårt. Och i synnerhet efter den diskussion, som här hållits, hvarunder man fått höra så många mot hvarandra stridiga påståenden, har detta blifvit ännu svårare.

Jag har emellertid icke kunnat finna annat, än att det finnes skäl, som tala för tullförhöjningen. Jag anser det som ett obestriddigt faktum, att här för 4 år sedan funnos ända till 9 fabriker, som tillverkade elektriska maskiner, och att det i närvarande stund endast finnes, om jag fattat rätt, 3 fabriker; en fjärde lär ju nyligen ha startats. Visserligen har herr Nyström uppgifvit, att de fabriker, som slutat sin tillverkning, icke voro väl kvalificerade för att hålla på med dem. Detta kan jag icke kontrollera, och jag kan därför icke bestrida hvad han sagt. Men hvad som är alldeles obestriddigt är, att de kvarvarande fabrikerne under flera år arbetat med förlust. Om denna förlust är så stor, som de själfva uppgifvit — det har ju uppgifvits, att den för fabriken i Västerås skulle uppgå till 300,000 kronor, och för bolaget Magnet till 100,000 kronor — det kan jag icke kontrollera, men jag har heller ingen anledning att betvifla dessa siffror. Jag fäste mig här icke vid hvad som ofta brukar sägas i sådana fall som detta, att om man icke skyddar den inhemska tillverkningen, så kommer importen af utländska fabrikat att småningom döda den svenska fabrikationen, och sedermera komma utlänningarne att höja priserna på sina fabrikat. Detta fäster jag mig icke vid. Ty jag föreställer mig, att äfven om den svenska fabrikationen skulle dödas,

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

så kan det bli tillräcklig konkurrens mellan de utländska fabrikerna för att hålla priserna nere. Men en annan sak, som jag fäster mig vid, är, att det här gäller en svensk industri, som befinner sig i en mycket prekär ställning, så att den är nära att utlockna, och denna svenska industri är icke en drifhusplanta, som med konstlade medel måste hållas vid makt, utan är mycket naturlig för Sverige.

Vi ha präktiga vattenfall, och vi ha rik tillgång på sådant material, som behöfves för denna industri, och vi ha både skickliga ingenjörer och dugliga arbetare. Då så är förhållandet, kan jag icke förstå annat, än att detta är en för vårt land naturlig näring, hvarför vi böra se till, att vi kunna hålla den vid lif och icke genom olämpliga åtgärder döda den.

Mycket af hvad jag här hade tänkt säga har redan blifvit sagdt af föregående talare, och jag behöfver icke upprepa det, eljest hade jag särskildt velat påpeka hvad talaren på göteborgsbanken visade, nämligen att en nominell tullsats å 15 procent af värdet i verkligheten icke motsvarar mer än 10 procent.

Det är egendomligt att se, huru andra länder skydda sig med höga tullar just i fråga om elektriska maskiner. Ett undantag härifrån är dock Tyskland. Där har man icke större tull å dylika maskiner än 4 procent af värdet, och detta af den helt naturliga anledningen, att tyskarne i detta afseende kommit därhän, att de intaga en rent af dominerande ställning på världsmarknaden. Så göra äfven vi här i Sverige med afseende å telefoner och separatorer. I fråga om dem behöfva vi icke skydda oss med några höga tullar, medan återigen andra länder måste göra det; i Frankrike är det sålunda en 50 procent värdetull å dessa saker, och det är väl icke blott för ro skull, som man åsatt dem en så hög tull.

Det är en sak, som särskildt väckt min förvåning här i dag. Det har här från ett håll sagts, att de tyska fabrikerna, särskildt Allgemeine Elektrische Gesellschaft, skulle ha fört in så dåliga maskiner, att dessa måst skickas tillbaka, och vidare ha vi från ett annat håll hört — ja, jag vet icke, om jag hört det offentligen sägas här, men det har sagts enskildt — att de svenska fabrikerna icke kunde följa med utvecklingen på detta område och vore otidsenligt konstruerade, hvarför man här ovillkorligen måste ha tillgång till de utländska fabrikaten. Det synes mig, som om åtminstone en af dessa uppgifter måste vara oriktig.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag anser mig för min del icke kunna underlåta att rösta för bifall till utskottets hemställan i den nu förevarande punkten.

Herr Nyström: Herr talman! Herr Karlsson i Göteborg anförde bland annat som skäl för höjande af tullen å elektriska maskiner, att det vore tull å alla de materialier, som användas för

dessa maskiner, och så räknade han upp tullsatserna, som äro åsatta tackjärn, koppar och annan verkstadsmateriel. Han menade, att när tullen å dessa materialier var så hög, borde äfven tullen å elektriska maskiner kunna höjas. Därpå vill jag endast svara, att i ångmaskiner och svarfvar och så godt som alla slags maskiner ingår gjutjärn, stål och en armatur af koppar och mässing. Nu har tullen å dessa senare saker blifvit höjd, men något förslag att fördenskull höja tullen å ångpannor och andra maskiner har dock icke framkommit, och skulle ett sådant förslag verkligen komma fram, skulle det sannolikt icke leda till något resultat. Det skälet tror jag således icke bör användas till förmån för denna tull.

Angående förhöjd tull å vissa slag af elektriska maskiner.
(Forts.)

Hvad beträffar koppartråd, som är behöflig för dynamomaskiner, är ju densamma tullfri och beröres således icke af den förra året vidtagna höjningen af tullen å koppar.

Vidare frågade herr Karlsson, hvad Allgemeine Elektrische Gesellschaft hade för nytta af sina filialer här i Sverige, när dessa icke importerade något. Jag vill emellertid upplysa honom om att dessa filialer ha mycket att göra med sådana saker, som icke med fördel kunna tillverkas här i Sverige, såsom mätningsinstrument, armaturer o. d. Tillverkningen af sådan materiel bedrivs i Tyskland i stor skala, och den blir därför så billig, att vi icke alls kunna konkurrera i det afseendet. Det förekommer naturligtvis ännu någon import af elektriska maskiner, ehuru den är starkt nedgående. Den motsägelse, som herr Hammarskjöld fann mellan mitt yttrande, att maskinerna från Allgemeine Elektrische Gesellschaft varit så underhålliga, att de blifvit kasserade och måst återsändas, och den uppgift jag lämnade, att ett par af våra förnämsta verkstäder hade använt föråldrade typer, är endast skenbar, ty det är i de båda fallen fråga om helt olika slag af maskiner. De maskiner, som blifvit föremål för öfverproduktion i Tyskland, äro de små maskinerna, motorer på högst 10 hästkrafter. Det är dylika maskiner, som exporterats hit. Nu är det en af fackmännen känd sak, att Allgemeine Elektrische Gesellschaft icke nedlägger den omsorg på sina tillverkningar som öfriga elektriska firmor, såsom t. ex. Siemens & Halske i Tyskland, men prisen ställa sig också därefter; Allgemeine Elektrische Gesellschaft har låga priser, men medelmåttiga varor, under det att Siemens & Halske lägger an på ett absolut förstklassigt fabrikat, men naturligtvis också måste rätta sina priser därefter. Jag vill i detta sammanhang nämna, att ifrån en verkstad i Schweiz vid namn Oerlikon har hit importerats en och annan stor maskinanläggning till mycket höga pris, men denna fabrik har ett så förstklassigt fabrikat, att äfven om tullen sattes mycket högre, skulle de firmor här i vårt land, som vilja ha de mest förstklassiga maskiner, i alla fall taga dessa från Oerlikon, ehuru de skulle kunna få maskiner

Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)

för samma ändamål för billigare pris antingen här i Sverige eller från Allgemeine Elektrische Gesellschaft.

Jag tror således icke, att den förhöjda tullen å koppar eller tullen å öfriga för tillverkning af elektriska maskiner erforderliga råämnen motiverar en höjning af tullen å dessa maskiner, eftersom andra maskiner i alldeles lika hög grad som de elektriska drabbas af dessa tullsatsar, och jag tror icke heller, att det ligger någon motsägelse i det som jag nyss sade angående underhålliga maskiner å ena sidan och föråldrade maskiner å den andra.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då jag åhörde herr Hammarskjölds anförande nyss, tänkte jag, att om man skrefve af detsamma, skulle man mycket väl kunna använda det som försvaret för en tullförhöjning å andra maskiner och redskap. Man behöfde blott stryka bort orden »elektriska maskiner» och i stället säga, att det här förefinnes tulltekniska skäl för att äfven höja tullen å alla andra maskiner än elektriska. Tro herrarne, att man i längden skall kunna låta elektriska maskiner draga en högre tullsats än andra maskiner? För min del tror jag det icke, utan, om man vill vara med om den nu föreslagna tullförhöjningen för de elektriska maskinerna, måste man uog också vara beredd på att taga konsekvensen af ett dylikt beslut och äfven genomföra en förhöjning af tullen å andra maskiner. Förhållandet blir här ungefär detsamma, som när man höjer lönerna för en viss tjänstemannaklass; det är då alldeles gifvet att öfriga tjänstemän, som stå på samma nivå som de, hvilka fått sin lön höjd, komma och vilja hafva lika stor lön som dessa. Det ligger alltid en konsekvens i en sådan begäran, så att Riksdagen icke kan stå emot den.

Jag vill be herrarne taga i öfvervägande, huruvida den tullsats, som vi för närvarande ha å elektriska maskiner, utgörande 10 procent af värdet, verkligen är så liten, som man här velat göra gällande. För maskiner, som kosta en tio, tolf, femton à tjugu tusen kronor, blir ju tullen, 10 procent af värdet, ett ganska afsevärdt belopp. Därtill komma alla de afgifter för frakt och beställnings upptagande m. m., som utlänningen haft för att få affären till stånd. Jag tror för min del, att man bör noga betänka sig, innan man går med på någon tullförhöjning härvidlag.

Nu är ju förhållandet det, att den taktik, som utskottet här begagnat, till en del vunnit framgång. Motionären har begärt en mycket hög tullförhöjning, utskottet åter har gått en medelväg. Jag vet icke, om tullförhöjningens vänner från början tänkt, att den högre tullsatsen å 20 procent skulle vinna bifall, det har i alla fall lyckats dem att genom ett kompromissförslag få fram en hemställan från utskottet, att tullen måtte höjas till 15 procent. God-

känner nu Riksdagen detta kompromissförslag, är det gifvet, att man kommer att följa samma taktik äfven i andra tullfrågor.

Herr Hammarskjöld nämnde, såvidt jag uppfattade honom rätt, att det förut funnits 9 elektriska fabriker, men att det nu icke fanns fler än 3. Om nu detta är riktigt, hvilket jag icke vill bestrida, borde väl dessa 3 fabriker kunna reda sig utan tullförhöjning, ty på senare tiden har det väl användts långt flera elektriska maskiner än förr. Den elektriska kraften tages ju allt mer och mer i anspråk, och följaktligen borde väl också, synes det mig, beställningarna å elektriska maskiner ha blifvit allt flere år från år. Då man nu finner, att under de senaste åren införseln af elektriska maskiner icke i någon nämnvärd grad stigit, utan snarare fallit, så måste de svenska elektriska fabrikernas afsättning ha ökats år efter år, och utan tvifvel torde denna ökning framdeles blifva större.

Dessutom ha väl inga sådana ändrade förhållanden inträdt, som kunna föranleda Riksdagen att, sedan den nu i två år afslagit alla framställningar i den vägen, nu bifalla förslaget om en förhöjning af tullen å ifrågavarande maskiner. Visserligen är det sant, att förra årets Riksdag höjde koppartullen, men detta kan icke vara anledning nog att höja tullen å elektriska maskiner. Det var någon här, som sade sig hafva hört, att det i de elektriska maskinerna skulle ingå 35 procent koppar, men denna uppgift måtte nog bero på ett misstag, ty enligt upplysningar, som jag fått, är det i de vanligaste elektriska maskinerna två och två och ett halft kilo koppar, men det är naturligtvis olika för olika maskiner.

Det är besynnerligt, att när man i ett fall lyckas få en ny eller högre tullsats, ömmar man genast för en del fabriker, som man anser kunna i någon mån blifva betungade af denna tullsats, medan man däremot icke alls bryr sig om andra fabriker, som kanske i själfva verket bli ännu mer lidande. Jag träffade en dag disponenten för en lampfabrik här i Stockholm, och han berättade för mig, att fabriken förlorade 100 kronor i veckan blott på tillverkningen af en enda artikel, nämligen fotogénkök, afsedda för export till utlandet, och anledningen därtill sade han vara den förhöjda koppartullen. Man måste nämligen vid fabrikationen af fotogénkök använda utländsk mässing — den svenska duger inte — och till följd af den höjda tullen å koppar förlorar nu fabriken, som sagdt, 100 kronor i veckan. Riksdagen har således i det fallet höjt en tull på en mindre förädlad vara för att lägga en skatt på en förädlad vara, som skall exporteras till utlandet. Detta var enligt mitt förmenande ett misstag af Riksdagen. Men ett liknande misstag begår Riksdagen, om den nu höjer tullen å elektriska maskiner, ty då måste Riksdagen också höja tullen å andra maskiner, äfven för jordbruket afsedda maskiner. Men jag tror icke, att vårt

*Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)*

Angående
förhöjd tull
å vissa slag
af elektriska
maskiner.
(Forts.)

svenska jordbruk är i den ställning, att den kan tåla vid någon ytterligare prishöjning å de maskiner, som för detsamma äro erforderliga.

Jag delar således herr Bieserts uppfattning i denna fråga, nämligen att vi böra se tiden an, och jag skall därför i likhet med honom yrka afslag å såväl utskottets hemställan som motionen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu anslogs följande af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i femte punkten mom. a) af utskottets förevarande betänkande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 76 ja, men 112 nej; och hade kammaren sålunda afslagit såväl utskottets i mom. a) af förevarande punkt gjorda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6:o).

Angående
förhöjd tull
å pappers-
tapeter och
bårder.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 11, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *P. M. Söderberg* föreslagit, att nu gällande tullsats för papperstapeter och bårder måtte höjas till 50 öre för kilogram.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr Söderbergs förevarande motion, ville besluta, att tullen å papperstapeter och bårder skulle höjas till 40 öre för kilogram, samt att i följd häraf rubriken n:o 505 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Papperstapeter och *Bårder* ..... 1 kilogram 0: 40.

*Angående
förhöjd tull
å pappers-
tapeter och
bårder.
(Forts.)*

Vid punkten voro fogade reservationer:

af herr *Brodin*, som ansett, att utskottet bort afstyrka motionen; samt af herrar *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Beckman*, friherre *Bonde* och *Höjer*.

Punkten föredrogs, hvarefter ordet på begäran lämnades till:

Friherre *Bonde*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är onekligen en kännetecknande egenskap hos det nu rådande skyddssystemet, att det aldrig anses verka fullt rättvist, hvarför också än den ena och än den andra industrigrenen framkommer med yrkande om skydd eller ökad skydd. Detta har nu i dag redan vid flera tillfällen visat sig, och det är onekligt, att skyddssystemet är liksom en kedja med ett oändligt antal länkar, där den ena länken med nödvändighet framtingar en ny länk. Så framhölls under diskussionen om de elektriska maskinerna, att den ifrågasatta tullförhöjningen till stor del nödvändiggjordes af den förra året beslutade förhöjningen af tullen på koppar. Den nu ifrågasatta förhöjda tullen af tapeter skulle väl också betingas däraf, att tullen å de råvaror, som äro nödvändiga för fabrikationen, blifvit höjd. Här har i dag ifrågasatts tullförhöjning just för en sådan råvara, nämligen bronspulver. Förslaget härom har visserligen i denna kammare blifvit afslaget, men den slutliga utgången i en gemensam omröstning är ju oviss. För den, som ej till fullo lärt sig fatta skyddssystemets alla djupare teorier, synes det tvifvelaktigt, huruvida ett sådant ständigt tummande på tulltaxan genom partiella förändringar kan befördra en sund utveckling af näringslifvet.

Det anses numera alltid såsom tillräckligt skäl för en tullförhöjning, att idkarne af en industrigren själfva förmena sig behöfva den, och detta oberoende af om det är genom dåliga konjunkturer eller till äfventyrs genom dålig skötsel som de kommit i det läge, att fabrikationen kanske icke är så lönande eller rent af går med förlust. Så fort en fabrikant ser detta, behöfver han endast vända sig till en riksdagsman och förmå honom att väcka en motion. Genast är bevillningsutskottets majoritet färdigt att tillstyrka motionen och en stor del af kamrarnes medlemmar äfven beredvilliga att gå in på det framställda yrkandet. Jag undrar, om detta kan vara lämpligt.

Såsom reservant i denna punkt borde det vara min skyldighet att bemöta de skäl, som af utskottet anförts för den ifrågasatta tullsatsen. Men detta har sig ganska svårt, ty jag kan icke finna

*Angående
förhöjd tull
å pappers-
tapeter och
bårder.*
(Forts.)

några talande skäl eller något som är värdt att bemöta. Det egentliga skälet, som här framhållits, är, som jag ofvan anförde, att vederbörande begärt tullen. Alltså är tullen behöflig. Det af utskottet anförda skälet, att importen varit i ständigt stigande, har den egenskapen att vara sanning med viss modifikation, ty riktigheten häraf beror på, hvilka perioder man räknar med. Tager man den senaste tiden, eller tiden från och med 1897 till och med 1902, så finner man, att under det att importen 1897 var 205,399 kilogram, den 1902 endast utgjorde 127,689 kilogram. Jag kan icke kalla detta en afsevärd ökning af importen, utan det är snarare en afsevärd nedgång. Utskottet har kommit till sitt resonemang genom att beräkna perioden ända från 1890, då införseln utgjorde endast 51,263 kilogram. Att importen ökats under denna långa period, kan bero på många förhållanden och har förmodligen betingats just af den ofantliga ökningen i konsumtionen af tapeter.

Motionären har begärt en tullsats af 50 öre, och utskottet har föreslagit en tull af 40 öre pr kilogram. Detta är dock en afsevärd tullsats. Då det för en stund sedan var fråga om elektriska maskiner, gällde det att höja en tullsats på 10 procent till 15 procent. Men då, såsom herrarne äfven kunna se af den tabell, som är införd i utskottets betänkande, värdet af dessa tapeter, åtminstone de utförda, uppgår till en krona pr kilogram, så skulle de nu ifrågakomna tullsatserna innebära ett tullskydd af resp. 40 och 50 procent. Detta måste anses vara ganska högt. Utskottet säger, att det har synts utskottet, som om den begärda tullsatsen af 50 öre vore för hög, och att utskottet ansåge 40 öre vara tillräckligt, utan att utskottet dock anförde några skäl, hvarför sistnämnda siffra skulle vara lämpligare än 50 öre. Jag däremot anser, att äfven en tull på 40 öre är oskäligen, då några bevis ej anförts för att just denna siffra skall vara lämplig, och att ingen anledning finnes att förändra nu gällande tullsats af 25 öre, och det är på dessa skäl, som jag nu, herr talman, i största korthet ber att få yrka afslag såväl å utskottets förslag som å den i ämnet väckta motionen.

Herr Lindblad: Jag skall däremot i största korthet be att få yrka bifall till utskottets förslag. Såsom herrarne torde finna, är det en mycket måttlig begäran att föreslå höjning af tullen från 25 till 40 öre för kilogram. Utskottet har icke ansett sig böra tillmötesgå motionärens begäran i hela dess utsträckning. Fabrikanterna hafva dock erinrat, att våra grannländer faktiskt hafva högre tull på tapeter än den, som gäller hos oss. Redan nu förekommer knappast någon import af de billigare slagen af tapeter, utan det är för att stänga införseln af de dyrare lyxtapeterna, hvilka komma från Tyskland, som fabrikanterna hafva anhallit om detta ökade skydd. Det är väl tämligen klart, att ett så

stort land som Tyskland, med riklig omsättning på dyrare tapeter, måste hafva mycket lättare än våra fabrikanter att lägga upp nya mönster och tillgodose allmänhetens kraf på ständiga variationer och moderniteter.

*Angående
förhöjd tull
å pappers-
tapeter och
bårder.
(Forts.)*

Om man nu studerar de anförda siffrorna för importen och exporten, så finner man, att det sist upptagna året, 1902, utvisar en något lägre importsiffra än de närmast föregående. Men jag har i dag varit i tillfälle att från tullverket erhålla en uppgift på importen under 1903, och denna har utgjort 154,462 kilogram. Således inträdde en förhöjning ånyo under förra året, utvisande i medeltal *stigande import*.

Det är ingalunda, såsom den siste ärade talaren anförde, nu fråga om att införa en tull, som skulle utgöra 40 procent af värdet. Nej, det af honom angifna värdet, en krona för kilogram, är värdet på de *exporterade* tapeterna. Om herrarne däremot se efter, hvilket värde angifvits för de *importerade* tapeterna, så finna herrarne, att detta värde är 2 kronor 75 öre per kilogram. Om man vill räkna ut, huru stor procent 40 öre utgör af 2 kronor 75 öre, så tror jag icke, att man skall komma öfver *15 procent*. Den siste ärade talaren var för sin del med om att bevilja en tull af 15 procent af elektriska maskiner. Jag tror, att den nu begärda tullförhöjningen är i och för sig själf väl motiverad, och sedan utskottet reducerat den på sätt som skett, måste den anses vara mycket måttfull. Jag anhåller därför i korthet att få yrka bifall till den föredragna punkten.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner på de under öfverläggningen gjorda yrkandena, afslog kammaren såväl utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Punkten 7).

Till behandling af bevillningsutskottet hade öfverlämnats en inom Andra Kammaren af herrar *A. A. N. Reuterskiöld* och *E. G. H. Åkerlund* afgifven motion, n:o 61, hvori föreslagits, att nu gällande tull å superfosfat skulle borttagas.

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å herrar Reuterskiölds och Åkerlunds motion om upphäfvande af tullen å superfosfat, måtte besluta, att gällande tullsats å sagda artikel skulle bibehållas oförändrad.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Krakerud, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Almqvist*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Brodin*, *Beckman*, friherre *Bonde* och *Höjer*, hvilka

Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)

föreslagit, att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, ville besluta, att artikeln superfosfat skulle vara tullfri, samt att i följd häraf rubriken n:o 613 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Superfosfat ..... fritt.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Reuterskiöld, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då det är fråga om en tull, finnas alltid två stridiga intressen. I detta fall står striden mellan superfosfatfabrikanterna såsom tillverkare af superfosfat och jordbrukarna såsom konsumenter däraf. Jag skall be att i allra största korthet få skärskåda de skäl, som ligga för och emot å ömse sidor, för tullens bibehållande och för dess borttagande. Jag har så mycket lattare att göra detta, som jag, liksom, förmodar jag, de flesta af herrarne, fått mig tillsänd en af vårt lands superfosfatfabrikanter utgifven broschyr, i hvilken de skäl framhållas, som tala för tullens bibehållande. Jag vill förbigå de insinuationer och pikar, som riktats mot oss motionärer, enär dessa saker ej kunna vara af något intresse vare sig för kammaren eller oss motionärer.

Superfosfatfabrikanterna andraga där åtskilliga synpunkter, ur hvilka de anse denna tull vara berättigad. De framhålla först, att den skulle tjäna såsom en registreringsafgift, såsom ett skydd mot förfalskad vara. De säga nämligen: »Det är visserligen sant, att denna lilla tull af 25 öre per 100 kg. icke i egentlig mening kunnat anses såsom skyddstull, utan endast såsom en registreringsafgift. Men just såsom sådan har den haft sin betydelse, i det den möjliggjort för de svenska fabrikena att öfvervaka importen af gödningsmedel och sålunda mycket hastigt kunna slå ned på de underhaltiga varor, som man tid efter annan sökt sprida i landet.» Jag har sökt taga reda på, huru denna undersökning verkställes, och i sådant afseende vändt mig till en tulltjänsteman. Han svarade, att tullverket icke gjorde någon analys af varan och fäste intet afseende vid om den innehölle 10, 15 eller 20 % superfosfat. Jag kan således, blott jag erlägger den stadgade tullafgiften, 25 öre per 100 kg., importera och försälja huru mycken förfalskad vara som helst. Det skälet kan därför ej hafva någon betydelse för tullens bibehållande. Härtill kommer, att Kungl. Maj:t till innevarande Riksdag aflåtit en proposition med förslag till lag angående handeln med konstgjorda gödningsämnen. Skulle denna lag komma till stånd, då skall nog kontrollen blifva så effektiv, att man ej behöfver frukta för att någon förfalskad vara importeras; och då tjänar ju denna tull endast till att fördyra varan.

Vidare säga dessa herrar superfosfatfabrikanter: »Hvilken lag som än må stiftas, skall det alltid finnas samvetslösa människor,

som för vinnings skull skola försöka att öfverträda densamma.» De vilja tydligen göra gällande, att det icke vore riktigt klokt att rubba tullen, förrän man fått se, huru den föreslagna kontrollen skulle komma att verka, emedan, såsom de äfven framhålla, de befara, att förhållandena skulle kunna blifva desamma här i landet som i Belgien, där en sådan lag finnes, ity att man där kringgår den på så sätt, att köpare och säljare träffa öfverenskommelse om att köpet skall ske utan tillämpning af gällande lag.

Sedan säga de: »Det saknas för öfrigt redan den anledningen till tullens borttagande, att den, som årets motionärer mena, skulle ha höjt superfosfatpriset. Tvärtom har detta varit i ett ständigt fallande från det ögonblick, då tullen började verka. Orsaken till detta fenomen är förnämligast att söka i den jämnare och större omsättning, som bereds af svenska fabrikernas egen tillverkning, och som satt dem i tillfälle att i högre grad än förut drifva sin rörelse med eget fabrikat.» Men om man jämför importsiffran för år 1899, det första år då tullen verkade, med den för år 1902, det sista år, för hvilket det finnes några uppgifter, så är förhållandet, att importen ökats med cirka 9 miljoner kilo, men däremot tillverkningen inom landet, hvilken, då tullen åsattes, af dess förfaktare framhölls skulle ökas till den grad, att den inhemska fabrikationen skulle kunna tillgodose landets hela behof, endast stigit från 54 miljoner kilo till 59 miljoner kilo eller med 5 miljoner kilo, allt i runda tal. Detta visar, att importen under dessa år ökats med 39 %, men tillverkningen däremot med endast 9 %, och att landet således är i behof af mycket mera superfosfat än hvad fabrikanterna här i landet kunna tillverka.

Hufvudsakliga skälet till priset till superfosfat får nog sökas i prisen å världsmarknaden äfvensom i den skarpa konkurrens som uppstått mellan de gamla fabrikerna och en ny i södra Sverige.

Så säga fabrikanterna vidare: »att denna (tullen) gifvetvis varit allt för låg för att direkt och omedelbart kunna åstadkomma någon som helst kännbar prishöjning». Men har tullen icke kunnat åstadkomma någon prishöjning, då inser jag icke, att herrar fabrikanter kunna hafva någon nytta af den, och då kan man ju lika gärna vara af med den. Men så säga fabrikanterna äfven, att ett borttagande af tullen skulle utgöra en uppenbar orättvisa mot de svenska bolag, som, efter tullens åsättande, inrättat sina affärer därefter, och utskottet pointerar särskildt denna åsikt, då det säger: »Borttagandet af tullen skulle nämligen med all sannolikhet medföra, att de firmor, som för närvarande här i landet tillverka superfosfat, finge öfvergå från tillverkning till uteslutande import af denna vara. Följden här af åter blefve, att det betydliga kapital, som efter tullens åsättande lärt hafva nedlagts i denna industri, till stor del komme att gå förloradt, samt att den arbets-

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)*

Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)

personal, som nu genom superfosfattillverkningen funnit sin utkomst, blefve ställd utan arbete.»

Såsom fabrikanterna erkänna, äro de själfva de största importörerna redan nu. De bearbeta den sedan i svensk fabrik och sätta svenskt märke på den, för att sedan skicka ut den i handeln. Men hvarför då ej heller tillverka varan själfva? Såsom vi veta, importeras råvaran till alla superfosfat till största delen från Södra Amerika, och detta få således äfven de utländska fabrikanterna göra. Skillnaden mellan frakten från Amerika till å ena sidan England, Tyskland och Belgien, samt å andra sidan till Sverige är just icke stor. Priset på råvaran blir således ungefär detsamma i utlandet som i Sverige. Men ändå kunna de utländska fabrikanterna med vinst för sig själfva tillverka superfosfat så billigt, att det kan importeras hit, med tillägg af frakt, bearbetas här och sedan säljas här till samma pris som svensk vara. Hvarför kunna ej svenska fabriker direkt tillverka varan så billigt, att den ej behöfver tullskydd? Ett sådant förhållande tyder på att ledningen för våra svenska fabriker icke är så god som för de utländska. Jag kan icke förstå, hvarför vår svenska allmänhet skall behöfva betala ett högre pris för superfosfaten därför, att fabrikanterna här hemma icke följa med sin tid.

Slutligen framkomna herrar fabrikanter med ett hot mot svenska folket och Riksdagen, om man skulle våga borttaga tullen. De säga nämligen, att de i så fall skulle få lägga ned sina fabriker och importera varan, hvilket skulle föranleda till, att de måste bilda en ring eller träffa en sådan öfverenskommelse med sina säljare, att de i gengäld icke konkurrerade på den svenska marknaden. Detta åter skulle enligt deras förmenande ha till följd, att den svenska allmänheten, i stället för att betala ett billigt pris, finge betala ett högre pris för varan. Jag tror icke, att de svenska fabrikanterna äro mäktiga att bilda en sådan ring, att den kunde dominera hela världsmarknaden och tvinga oss att betala ett högre pris. Det har ej ens lyckats för Pierpont Morgan i Amerika att oaktadt kolossala kapitaler stodo honom till buds uppehålla dylika »truster». Det skrämskottet har därför ingen betydelse.

Betraktar man frågan från konsumenternas, d. v. s. jordbrukarnes, synpunkt, är den mycket enkel. Jordbrukarne vilja ha varan så billig som möjligt och därför vilja de ej hafva någon tull på den. Man kan väl tycka, att en 25-öring extra för en säck superfosfat är en småsak, men jag ber få säga, att våra jordbrukare, i synnerhet de mindre, äro i så stort betryck, att denna prishöjning många gånger afskräcker dem från att köpa varan. Riksdagen anvisar ganska stora summor till lån för utdikning af mossar. Särskildt i Norrland, vårt blifvande framtidsland, göras stora ansträngningar för att få dessa marker odlingsbara. Icke

är det då någon logik i att, samtidigt som man uppmuntrar dessa utdikningar, man, endast för att stödja några fabriker, fördyrar ett produktionsmedel, som oundgängligen är nödvändigt, därest man på dessa marker skall kunna åstadkomma någon skörd.

Bevillningsutskottet slutar sitt betänkande med orden, att »alla skäl synas därför tala för den nuvarande tullsatsens bibehållande», men jag skulle vilja sluta med att säga, att *inga* skäl tala för densammans bibehållande. Och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den af herr Bromée m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Jag skall blott tillåta mig att bemöta några få af de synpunkter, som af den siste talaren framhållits, men skall därvid ej ingå på några detaljer. Att motionären vid detta tillfälle fyller ut sin motion med några motiver, kan vara förlåtligt, då, såsom herrarne säkert funnit af själfva motionen, denna var så knapphändig, att där fanns mycket litet af bevisning åstadkommet. Att jag för min del ej funnit mig öfvertygad af de i motionen anförda skälen, behöfver knapp sägas. Det enda, som åberopas, skulle vara att motionärerna ställa i utsikt, att nu är tiden inne att öppna striden mellan industri- och jordbruksprotektionisterna. Men de slitningarna ha vi väl fått nog af, de böra vara ur världen och ej blåsas till lif igen. Det torde vara bättre att uppehålla status quo, där man kan.

Talaren ville ej medgifva, att denna tull skulle på något vis hjälpa fabrikanterna. Jag tror ej heller, att denna tullsats egentligen verkar såsom direkt skyddstull, ty denna 25-öring per säck är väl i så fall ett ofantligt litet skydd, högst 4 à 5 procent af varans värde. Däremot har den en annan verkan. Den tvingar importörerna att vid importen vända sig till vissa platser inom landet, som hafva tullstation, och således är detta en hållpunkt, en garanti för att man ej löper risk att få gödningsämnen — och måhända därvid lättast *underhaltiga* gödningsämnen — importerade hvar som helst. Jag tror därför, att fabrikanterna just genom detta kunna skyddas medels en, låt vara mycket lindrig, tull. Skulle det då vara bra att nu afskaffa tullen, då den så nyligen införts? Jag åtminstone kan ej finna det lämpligt och riktigt, att, sedan Riksdagen slutligen enat sig om en billig tullsats, man efter några få år skulle finna tidpunkten åter inne att afskaffa den, just när fabrikanterna blifvit lockade att bygga nya fabriker och därmed velat åstadkomma större produktion.

Reservanterna åberopa, att det visat sig, att importen fortfarande är i stigande, och den siste talaren hade uträknat, att importen hade stigit med 39 procent, under det att fabrikationen stigit med blott 9 procent. Detta anförda reservanterna såsom skäl för tullens borttagande. För mig synes det alldeles tydligt vara

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)*

Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat,
(Forts.)

ett skäl i motsatt riktning. Det visar, att den lilla tullen af 25 öre i själfva verket är alldeles för obetydlig för att verka såsom tillräckligt skydd; men den har dock haft en nyttig verkan, att den nu lockat att bygga nya fabriker. Dessa fabrikanter lofva nu: få vi blott den lilla hjälpen, kunna vi förse landet med dess behof. Och att vår svenska tillverkning står ganska högt, kunna vi finna af en i kammaren utdelad liten broschyr af »Många importörer af gödselmedel», däri med hänsyn till den på dagordningen stående frågan om kontrollbestämmelser i en lag förekommer en sådan passus som denna: »De svenska fabriken tillverka alltid bestämda halter, och de lämna redan nu ej blott skriftlig garanti, utan de stämpla äfven säckarne med den halt de innehålla. Därvidlag är sålunda säkerheten emot sådana risker (som ofvan påpekats) större.» Detta är således ett erkännande åt de svenska fabrikanterna.

Reservanterna säga i sista punkten af reservationen: »Detta skäl synes numera ej äga giltighet, då det är att förvänta, att med anledning af Kungl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflättna proposition n:o 43 en tillfyllestgörande kontroll uti ifrågavarande hänseende skall varda anordnad». Jag har hört berättas från lagutskottet, att den där lagen torde vara ganska svår att åstadkomma, och jag tycker, att det är litet förhastadt att, blott därför att man ser ett lagförslag på Riksdagens bord, hvilket förslag enligt hvad man säger håller på att undergå en ganska vidlyftig omarbetning i lagutskottet, draga den slutsatsen, att vi redan nu äro färdiga med kontrollen och ha full trygghet i det afseendet. Om man först ville afvakta, huruvida lagen går igenom, samt sedermera huru den verkar, kunde det vara rimlig anledning att säga, att nu ha vi uppnått det syftsmål vi velat vinna. Jag är ej fullt viss på att denna kontroll blir till fyllest för jordbruket. Det är ju redan nu möjligt, att de större godsägarna, med sina större behof af gödningsämnen, underkasta de partier de inköpa kontroll och undersökning. Men detta göra faktiskt icke de mindre jordbrukarne, som köpa säckvis; och jag tror därför, att man nu gör dessa en otjänst, om man på detta vis skulle borttaga den garanti, som man infört genom tullen. Att de större godsägarna därigenom kunde få någon fördel eller något minskade utgifter, är ju möjligt, ehuru jag knappt tror det. Ty vi ha sett, huru litet tullen verkat, och huru prisen varit i ständigt nedåtgående: från kr. 7.30 till kr. 5.50 på sex år. Och man ställer i utsikt, att ännu torde ej lägsta siffran vara uppnådd.

Nu veta vi nog, att här i kammaren och ännu mera utanför kammaren råder ganska stort missnöje med de tullar, som existera, och vi kunna ej neka, att det kostat stora ansträngningar att få dem till stånd. Jag tror egentligen icke, att det är många, som vilja upprifva de gamla striderna; men visar det sig nu, att jordbrukarne ej vilja betala en liten tull, som speciellt drabbar dem,

är jag öfvertygad om, att de skola ha svårare att stå sig vid de anlopp, som kunna väntas mot deras jordbrukstullar. Jag tror därför, att det är bättre att fortfarande säga: när vi själfva äro skyddade, kunna vi äfven låta andra grenar af arbetet i vårt land åtnjuta det skydd de anse sig behöfva.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Jag har en gång hört till dem, som sökt fullkomna det protektionistiska systemet så mycket som möjligt. Men jag har lyckligtvis kommit att tänka på att hvad man i den vägen har att göra, är att städse hafva klart för sig, att tulltaxan icke kan vara oföränderlig utan måste rättas efter sig teende omständigheter och billiga kraf.

I fjol tog jag mig friheten att tala för upphäfvande af tullen på majs, och i år har jag tagit mig friheten att jämte herr Reuter-skiöld väcka motion om upphäfvande af en ren okynnestull, nämligen tullen å superfosfat. Jag har icke kunnat spåra, att det finnes något det ringaste skäl att bibehålla den, och ej heller har jag kunnat märka af redogörelserna från superfosfatfabrikerna i vårt land, att de behöft något skydd af denna tull, allra helst som de i sin egen broschyr förklarar, att densamma är så obetydlig, att den verkar rakt ingenting såsom skydd. Jag kan ej tänka mig att så kloka personer som de, hvilka leda dessa fabriker, skulle dels slå under sig flera fabriker, dels sätta upp nya stora sådana och basera kalkylerna för dem på ett tullskydd, om de ansåge att det ej är nämnvärdt. Det är nog så, att fabrikationen bär sig lika bra här som i främmande länder. Dessutom är det icke så godt att få utländska superfosfater hit, ty många gånger ha fabriker där ute icke kunnat effektuera beställningar därå. Tullen har nog ett annat syfte. Så vidt jag kunnat finna af uppgifterna från fabriker i själfva — alla ha visserligen icke varit med om denna broschyr — är syftet nog det, att de helt och hållet skola kunna dominera importen och om möjligt handeln med superfosfat. Detta synes också af importsiffrorna. Jag har satt mig i förbindelse med tullkamrarna i de större städerna i Syd-Sverige äfvensom i Stockholm och i Göteborg. Af deras siffror synes framgå ganska tydligt, att omkring två tredjedelar — ja vida mer — af den importerade superfosfaten gått till våra fabriker, hvilka ösa den i säckar — naturligtvis med svenska märken! — och allt hitintills sålt den som svenskt fabrikat. Så nu ha vi fått reda på den saken.

Hvad handeln med superfosfat beträffar, förhåller det sig så, att tullen visserligen blott är 25 öre, men det är alltid besvär och omkostnader förknippade med förtullningen, hvarigenom det försvåras för köpmän att skaffa sig varan och hålla den till salu. Nu säga dessa herrar fabrikanter, som stå sig så utmärkt bra på denna fabrikation, att de skola ha tullen för att kontrollera varan.

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)*

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)*

De ha dock aldrig fått i uppdrag af svenska staten att kontrollera. Det är nog måhända lika bra utan denna kontroll. Enligt uppgift synes det, som om kontroll äfven understundom vore erforderlig för sådana fosfat, som försäljas som svenska.

Man har åberopat i utskottets betänkande, att priset på superfosfat sjunker. Det är sant. I främsta rummet beror detta på världsmarknadens pris. Det är emellertid ett annat skäl, som verkat mycket starkare: den oerhörda konkurrensen mellan de gamla fabrikerne i Syd-Sverige och de nyare. Det är visserligen sant, att det var lyckligt och bra för oss konsumenter, att prissänkningen kom till stånd, men skulle det inträffa så, att dessa fabriker och dessa kapitalstarka importörer blefve enväldiga, finge vi nog dyrt betala hvad vi ha billigare nu.

Herr Lindblad talade om att 25-öringens borttagande skulle vara nyttigt blott för de stora godsägarne. Nej, så lär det nog icke blifva, ty de få större rabatt än så, när de ta sina stora partier; det är de små som få betala 25-öringen — och litet till.

Emellertid skall jag icke längre uppehålla kammaren, jag vill öppet och ärligt säga ut, att det är icke allenast prissänkningen — som dock är hufvudsak — utan äfven den åsikten, att vi böra använda det enda medel, som står till vårt förfogande, då det gäller att förhindra några få personer att förskaffa sig envälde öfver det hela, som föranledt mig att deltaga i motionen.

Herr talman, jag anhåller om bifall till reservationen.

Herr Henricson: Blott några få ord med anledning af herr Lindblads yttrande! Han klandrade motionärerna för den ringa utredningen af denna fråga. Det torde dock ha sin förklaringsgrund däri, att våra fabriker på detta område med mycken sorgfällighet sökt dölja revisionsberättelserna för de år, som förflutit sedan tull åsattes.

Att landtmännen anse tull på spannmål behöflig, kan jag förstå, men att de skulle anse tull på det viktigaste produktionsmedlet för frambringande af spannmål önskvärd, kan jag icke förstå. Därför väcker det i alldeles ovanlig grad min förvåning, att herr Lindblad visat sådan ömhet för denna fabrikation. Om vi titta på ställningen — jag har i sista stund lyckats få några uppgifter om hur dessa fabriker gått — så finna vi, att en del — man har egentligen blott två stora fabriker — har så stor utdelning som: den ena 7 %, den andra ända till 15, 10, 12 %. Men det är att märka, att afskrifningarna äro mycket större än de utdelade summorna. Jag undrar, om det är lämpligt, att landtmännen skola vara skattskyldiga under dem, som idka fabriksrörelse med så gynnsamt resultat som detta. Jag tror, att landtmännens inkomster ingalunda äro så stora. Vi behöfva verkligen se till att vi få köpa det, som

vi måste köpa, så billigt som möjligt. Det är knappt att det går ihop ändå.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts)*

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Bromée i Billsta: Jag ber blott att få tillägga ett par ord — med anledning af att jag biträdt reservationen — till hvad som sagts af en ärad motionär i frågan, som jag var i tillfälle att höra, äfvensom med anledning af herr Lindblads yttrande att importen är så stor. Jag ber få upplysa om att enligt senaste uppgifter från tullen var importen af superfosfat under år 1903 något öfver 29 millioner kilogram. Häraf ha de stora fabrikerne i Helsingborg, Limhamn och Landskrona importerat öfver 23 millioner kg., således är det blott nära 6 millioner kg. som importerats af andra än just de fabriker, som nu så styft hålla på bevarandet af den åsatta tullen af 25 öre för 100 kg. Det förefaller därför vara märkvärdigt, när dessa säga, att man behöfver ha denna tull kvar, dels såsom en välgörande kontroll eller inregistreringsavgift öfver att få en bättre vara från utlandet, dels ock att hindra import af dålig vara, och ändå själfva importera största delen af det som kommer in i landet och sedan sälja det — hvilket de naturligtvis göra — som svensk vara.

Jag ville blott tillägga detta. I öfrigt yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till min med fleres reservation.

Herr Reuterskiöld: Jag skulle blott vilja fråga herr Lindblad, hvarför han håller på status quo just i denna fråga. Vi ha förut i dag behandlat 6 punkter af bevillningsutskottets betänkande. Jag undrar om herr Lindblad konsekvent hållit på status quo äfven hvad dem beträffar?

Herr Lindblad: Herr talman! Efter som det var en direkt fråga, som riktades till mig, bör jag väl besvara den.

Jag är ej motionär i dessa frågor. Det är dels frihandlare, som väckt dem på tal, dels instämmanden från frihandlare, som gjort, att dessa ärenden behandlats så som skett.

Detta är tillräckligt svar — tror jag — på herr Reuterskiölds förfrågan.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Bromée i Billsta med flere vid förevarande punkt afgifna reservationen; och fanu herr talmannen den senare propositionen

*Angående
borttagande
af tullen å
superfosfat.
(Forts.)*

vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å bevillningsutskottets hemställan i sjunde punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 14 bifaller den af herr J. Bromée i Billsta med flere vid denna punkt afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 114 ja mot 60 nej; och hade kammaren sålunda, med afslag å utskottets i punkten 7:o gjorda hemställan, bifallit den af herr Bromée i Billsta med flere vid denna punkt afgifna reservationen.

§ 9.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneregleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm.

§ 10.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till *dels* Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 17, angående val af två fullmäktige i riksbanken och af tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk, och

n:o 18, angående val af ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk,

dels ock Riksdagens förordnanden:

n:o 19, för två fullmäktige i riksbanken,

n:o 20, för tre suppleanter för Riksdagens fullmäktige i riksbanken,

n:o 21, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret,
och

n:o 22, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmälles:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 45, i anledning af en inom Riksdagen väckt motion om beredande åt riksgäldskontoret af kassareserver i utlandet; och

n:o 46, i anledning af kamrarnes skiljaktliga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder för stäfjande af illojal konkurrens; och

n:o 32, i anledning af väckta motioner angående ändringar i fattigvårdslagstiftningen; samt

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förbättring af arméns mathållning under vapenöfningarna.

§ 13.

Herr *G. O. V. Lindgren* i Örebro, som anmält sig för motions afgifvande, aflämnade en motion, n:o 231, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 14.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

herr *J. Sjöberg* under 10 dagar fr. o. m. den 16 mars,

» *J. W. Bengtsson* i Häradsköp under 3 dagar fr. o. m. den 14 mars,

Lördagen den 12 Mars.

- herr *C. J. Jonsson* i Skog under 2 dagar fr. o. m. den 15 mars,
» *G. O. V. Lindgren* i Örebro under den 15 mars,
» *K. F. G. Almqvist* under 2 dagar fr. o. m. den 14 mars och
» *J. W. Lundin* under 2 dagar fr. o. m. den 14 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,32 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.